

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentaria Vetustissima & profundissima Super Canticvm Canticorvm Salomonis Qvod Hebraice Dicitvr Sirhasirim

Wolbero <de Sancto Pantaleone>

Coloniae Agrippinae, 1630

Liber Tertivs

urn:nbn:de:hbz:466:1-10027

D. VVOLBERONIS
ABBATIS SVPER CANTICVM

CANTICORVM SALOMONIS.

PROOEMIUM.

4. Reg. 3.

Legimus in Historia Regum, quia cum Helisæus Propheta interrogatus esset à Rege Israel dicente, quare congregavit nos Deus tres Reges vt traderet in manu Moab; post aliqua, *adducite, inquit, mihi Psalten. Cumq; caneret psaltes, facta est super eum manus Domini, & dixit facite alueum tonentis huius fossas & fossas.* Patet in hac re spiritum Prophetiæ Prophetis non semper adesse; ideoque Propheta quiescente in se spiritu, adduci fecit Psalten, vt canente psalte, spiritus qui in eo quodammodo quiescebat concussus suscitaretur, & videret sibi super quo interrogabatur.

Sed quorum huius exempli prolatio? profecto ad vestram ô dilectæ Sorores & ad meam spectat intentionem. Nam quia humilitati vestræ videbatur, quod Spiritus Sanctæ dilectionis in vobis quiesceret, & quasi otiosus esset: utile ac necessarium iudicatis aliquē vobis adducere psalten, quo canente ille qui in mente vestra quasi obdormierat spiritus excitaretur, duplicem vt reor ob causam; siue vt quemadmodum Saulis furorem David canens mitigauit, ita si quid subito inæqualitatis menti vestræ surriperet, canētis dulcedine cōponeretur, siue

si quid minus feruoris in diuina dilectione vester haberet animus, quādā intima vi carminis accēderetur.

Cum ergo hæc vestra esset intentio nescio quo spiritu meam paruitatem nihil tale canere sciētem adduxistis, & huius psaltis mihi officium iniunxistis. Quid agerem? in vna parte affectus vester impellebat in altera parte ingenij mei periculum repellebat. Tandem de adiutorio Dei & orationum vestrarū suffragio præsumens; psaltes vester esse quamuis indoctus non refugi, quoniam apud dilectionem vestrā, excessum meum facile fore æstimavi, & quod iuxta magni oratoris sententiā virtus quam charitas sequitur, minimè repudianda est. Sed quæ est virtus mea? parua certè, & quæ penè nullius sit potentia in tãti officij arduo opere: Si quid tamen aliquo modo potest charitas, hoc administrat.

Sed hæc quidē vestra fuit intentio, porro mea fuit intentio parere rogantibus, & aliquid canere vnde vester excitaretur spiritus. Ecce autē imperitia obstat beneuolentiæ, dum hoc periticiatoris esse debeat, vt sciatur & prodesse & delectare iuxta illud Flacci; *Omne tulit punctum qui Horatius miscuit vtile dulci.*

Humilitas
Authoris.Officiū pe-
riti catoris.

Q 2

Ferunt

Applicatio
Historiæ.

Cantus Or-
phei & Iulus
Amphionis
quid mora-
liter desig-
nent.

Ferunt sæculares literæ, quod quidam Orpheus cantu suo lenierit tygres & leones, per similitudinem scilicet, eo quod bestiales & syluestres hominū mores rationali orationis suæ sententię edomuerit. Amphion quoque dictus est saxa mouere sono testudinis, & prece blāda ducere quo velle, eo quod duros & incompósitos hominum mores recte & suauis rationis modo composuerit. Magna ergo est peritia canentis carminis sui modo mutare animos audientium. Sed ego non æstimo huius meæ inchoatę cantionis modum apud vestrā sanctitatem ad hoc valuisse, non propter vestri ingenij tarditatem, sed propter meæ incitię densitatem. Nam imperitus cantor est, qui nescit proprietatem vocum & modorum, *Et cytharædus, ridetur, chorda, qui semper oberrat eadem.* Vnde post aliquam decantatam huius excellentissimi Cantici partem decreueram potius silere, quàm ultra tantas meas ineptias detegere.

Sed quia nonnunquā ab imperito artifice factam de eadem materia formam peritus artifex operosè reformatam facit quasi alterā; & peritus cantor carmini dissono & quasi discolorato reddit propriū perpurū & integrū colorē: Ego quoque ex hoc animatus eausā dilectionis vestrę ad ea quę relinquere cogitavi cū adiutorio Dei reaccingar, vt si aliquod detortū & incompositum opus fecero, doctus aliquis &

peritus materiam inueniat, vnde ingenium suum meliorem illi & vtiliorem siue viuaciorem adquirendo formam & colorem exerceat, si tamen ipsum opus rasuram vel meritam effugerit flammam.

VERSVS VI.

Que est ista qua ascendit per desertum, sicut virgula sumi ex aromatibus myrræ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij?

IAM dilecta dilecti cubiculum intrauit, iam aliquantulum osculo illius appropinquare cępit, quia ab illecebris & curis vitę secularis euolauit, à quibus fugiens se elongauit, & in solitudine sui corporis & animi mansit. Solitudo autē corporis est; quietū esse in loco sibi deputato neque vagari per exteriores sensus circa mūdi huius negotia vel locutione vel actione. Solitudo vero animi est, nullis exterioribus occupari vel cogitatione vel volūrate.

Quæ nimirū solitudo magna est mentis ascensio. *Mirantur a. filia Ierusalem mirabilem dilecta ascensum per desertum, quia infirmæ mentes valde stupent & laudant singularem vitā soli Deo vacantium & nullā curam mundialis honoris & commodi habentium.* Ait ergo. *Que est ista qua ascendit.* Sed priusquā huiusmodi describamus ascensum, consideremus quod & quale sit desertū per quod sit iste ascensus. Primoq; intelligamus & ascensū & desertū vtrumq; æquiuocè appellari, quia vno nomine diuersa significare possunt. Ascensus quippe est

Imperitus
Cantor quis

Horatius.

Quid sit solitudo corporis.

Quæ sit solitudo animi.

Horum solitudo est mentis ascensio.

Quid sit desertum hoc loco.

pe est corporis ascensus & cordis. Desertū Ecclesia gentiū; desertū Synagoga Iudæorū; desertū mūdus, desertū separatus aliquis locus; desertū exēptus omnib⁹ mūdi curis animus.

Desertum unde dictum.

Desertum autem dicitur à deserendo, eo quod deserat & deseratur, quia & deserit continentem & deseritur à continente: v.g. Mundus deseret se continentem, quia nullo modo potest accidere sui affectione ad animam sanctam omnia huius mūdi pro nihilo reputantem. Deseritur à continente quia nulla ratione consentit anima sancta mundi voluptatibus vel actionibus comunicare, ne ab eo forte retenta, difficile aut nunquā possit euadere.

Quomodo mundus deserat & deseratur.

Quod hoc loco per continentem intelligatur.

Continentiam vero istam appellamus & secundū generalē corporis sitū, qui est bonorū & malorū: & secundū animi sitū qui est speciali ter bonorū, & specialiter malorum iuxta affectionē boni & mali.

Situs corporis locus est exterior: situs animi locus interior: Et nunquā prodest vel obest locus exterior loco interiori. Diximus autē paulo superius, Desertū mundū siue aliquē locū sepositum, siue exemptū à mundi curis animū. Exempto autem à mundi curis animo obest mundus nō secundū substantiā sui, sed secundū malitiā suā affectionē; Prodest vero sepositus locus non secundum naturam sui, ad secundum quietem & mundam ab eo strepitus remotionem. Prodest ergo secundum hoc & obest locus ex-

Quomodo prodest vel obest locus exterior loco interiori.

terior loco interiori. Dicamus ergo quare singula illa quæ supra posuimus deserti nomine nuncupentur.

Ecclesia quippe gentium quamdiu in gentilitate mansit desertum quodam fuit, quia nondum in ea religionis alicuius cultus & sacrarum legū vel sanctionum frequentia erant, sed quasi bestiarum cubilia propter bestiales hominum mores, in quibus ipsa ratio & lex naturalis ita fuerunt sopita ut non possent discernere, quid honestatis propriæ vitæ, vel quid reuerentiæ & subiectionis creatori deberent. De hoc enim deserto dicit psalmista pinguescent speciosa deserti. Quid namque sunt speciosa huius deserti, nisi sacramentorum sanctionumque venerabilium saluberrima & decentissima instituta? quæ tunc pinguescere ceperunt, quando Sanctorum Patrum documentis & autoritatibus ad maiora honestatis & reuerentiæ incrementa profecerunt. De quo deserto per Esaiam Dominus dicit, ponam desertum in stagnum aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum. Desertum quippe in stagnum aquæ & terram inuiam in riuos aquarum posuit, quando gentilitati, quæ præ ariditate mentis nullos bonorum operū fructus ferebat, fluentia prædicationis dedit, & ad quam præ asperitate suæ siccitatis via prædicatoribus nō patebat, doctrinæ postmodum riuos emanare fecit. Cui & in alio loco per eundem Prophetam repromittit dicens, latabitur

Ecclesia gentium cur desertum dicatur.

Pf. 64.

Esa. 14.

Quando Deus posuerit desertum in stagnum aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum.

Esa. 35.

Q3 deserta

deserta & inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi liliū: lætabitur fide, exultabit actione, florebit virtutum decore, vt quasi liliū odore bonæ vitæ redoleat, eādore mūditiæ niteat, medicinā intimæ salutis valeat.

Iudæa cur desertum dicatur.

Iudæa quoq; desertum dicitur, à quibus testamentum, & legislatio & omne ius sacrificiorum & ceremonialium migravit, ita vt templo destructo & ciuitate desolatâ, tota in eis regalis & Sacerdotalis dignitas, omnisque ritus solemnissimus cessauerit, ipsi autē per diuersas regiones dispersi desolationis huius signū portent. Quod Dominus eis in Euangelio futurum prænuñtiauit dicens,

Matth. 23. *relinquetur vobis domus vestra deserta:*

& in Ieremia scriptum est, *precipitauit Dominus, nec pepercit omnia speciosa Iacob, destruxit in furore suo.*

Thr. 2.

Mundus cur desertum dicatur.

Mundus quoque Desertū nuncupari potest non corporaliter sed spiritualiter, quia quanto plus peccatorū fordibus cumulatur, tanto plus diuinæ gratiæ præsentia desolatur; scriptum est enim, *terra in solitudinē redigetur*: terra quippe in solitudinē redigitur, quia mens terrenis curis & voluptatibus occupata, virtutū conuentu desolatur.

Esa. 13.

Sepositus quoque locus desertum vocatur.

Sepositus quoque locus desertū dicitur, quia vbi nullus secularium negotiorum vel forensium actionū accessus est, illud quædam solitudo non incongruè nuncupatur. Vnde cum psalmista, tribulationes, inimicorum & molestias iniquitatum, & conturbationes cordis tales præ-

mitteret, vt etiam mortem exinde formidaret, tandem in se reuersus, dixi, inquit, *quis dabit mihi pennas* Psal. 54.

sicut columba, & volabo & requiescam? Demumque salubri reperto cōsilio, ecce, inquit, *elongaui fugiens & mansi in solitudine, expectabam eum qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus & tempestate.* Et Dominus post baptismum ieiunaturus in desertum ductus est, vbi à Diabolo tentatus nostras in se tentationes triumphauit, ostendens eos qui vitam quietam diligunt, tentationibus quidem fatigandos sed Dei adiutorio per ieiunia & orationes liberandos.

Tentatio Christi in deserto quid figurauerit.

Desertum quoque est animus ab omnibus mundi curis remotus, quia quanto minus ea quæ mundi sunt cogitat, tanto magis à carnalibus desiderijs cor solitariū portat: Vnde Dominus in Euangelio, cum, inquit, *orabis, intra in cubiculū, & clauso ostio ora Patrem tuum*; orātes quippe cubiculum intramus, quando in secreto cordis nostri soli stamus, & Deo tantum quæ rogamus sine voce aperimus: ostium quoque claudimus, quando sensuum nostrorū exteriorum aditum obstruimus, ne per eos ad cor aliquid, quod preces nostras impedire possit introducatur. Et hæc est solitudo animi valde necessaria vnicuique Deum quærēti, & inuenire cupienti.

Desertum item dici potest animus à mundi curis remotus.

Diximus autē superius ascensum esse & corporis & mentis; sed hoc loco solummodo de ascensu mentis considerandum, qui non fit nisi per desertum

Matth. 6.

Quid sit clauso ostio intra cubiculum orare Patrem.

Ascensus
mentis non
fit nisi per
desertum.

Ecclesia
quomodo
per deser-
tum ascen-
dat.

Ecclesia vir-
gula fumi
quando fue-
rit.

deterrū. Quamdiu enim mēs mūdi
huius curis & tumultibus implica-
tur, ad altitudinē virtutum minimē
valet ascēdere, sed primo quārenda
est solitudo corporis & mentis, vt
dum nulla exteriori vel interiori
inquietudine mēs abducitur, liberi-
tūs ad studiū boni operis subleuetur.

Sancta itaq; Ecclesia quæ ex duo-
bus populis ex præputio & circūci-
sione venientibus collecta est, per de-
sertū perfidię ascēdit, quādo infideli-
bus ex utroq; populo in perfidiā re-
manentibus, ipsa inter eos, fide, spe,
charitate, admirāda virtutū culmi-
na excreuit. Et quanto grauius eis
persequentibus contrita, & quasi
cominuta est, tanto altius ex S. Spiritu
igne fumum sanctitatis rectitu-
dine & rigore vitę & doctrinæ pro-
duxit. Vnde subditur. *Sicut virgula
fumi ex aromatibus myrra & thuris, &
vniuersi pulueris pigmentarij.*

Quasi Virgula fuit, quia recta &
rigida in fine & operatione permā-
sit: virgula autē fumi fuit, quia ipsa
rectitudo & fortitudo ex diuini a-
moris igne fumuit. Quenā vero fuit
materia, in quā iste diuin⁹ cōcaluit
ignis? nimirū fides, spes, & charitas,
quę per species signatur aromatum
myrrhæ & thuris, & vniuersi pulue-
ris pigmentarij. Myrra autē succū a-
marum habet & ea etiā mortuorū
corpora condiuntur, ne putrescant,
thus vero in sacrificiū Deo offertur,
porrō ex vniuerso puluere pigmen-
tarij præciosissimū cōficitur vnguē-
tum. Nonne facti cū pro orthodoxa

fidei integritate seruādā, ab infideli-
bus & hereticis ipsius fidei corrup-
torib⁹ persecutiones & mortes mul-
tas & varias perpessi sūt, myrrā fu-
mātis fidei quasi in cœlū emisērūt?
nā per totū orbē iste fidei & passio-
num fum⁹ ascendit, qui incredulos
& persecutores miraculorū acerbis-
sime excæcauit & fugauit, credētes
vero quasi fūauit odore & illumina-
uit & cōfirmavit. Cum autē in cul-
tu Dei & factā religione seruantes
pro statu Ecclesię & adipiscēda quā
sperabāt æternā beatitudine, orati-
onibus iugiter instabāt, nonne etiam
th⁹ fumātis & redolētis spei protu-
lerunt? nisi enī firmā spem futurorū
bonorum haberēt, nequaquam pro
his assequendis Deo assiduē suppli-
carēt. Cum verò fide & spe fortes,
cum Apostolo dicere poterāt, *certus
sum quod neq; vita, neq; mors, neq; Angeli
neq; principatus, neq; virtutes, neq; instā-
tia, neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitu-
do, neq; profūdū, neq; creatura aliqua po-
terit nos separare à charitate Dei*, nonne
vniuersi pulueris pigmentarij odorē
in subline sparserūt? quid enim est
charitas, nisi vniuersus pigmentarij
puluis? charitas nempe virtus est v-
niuersalis, quia omnes eius radice
prodeūt virtutes, atq; ideo vbicun-
que est aliqua virtus, ibi est cha-
ritas.

Quis vero iste pigmentarius, nisi
spiritus sanctus, qui gratiā suā hunc
vniuersalem componit puluerem?
*charitas enim Dei diffusa est in cordibus
nostris, per spiritum sanctum qui datus est
nobis.* Rom. 5.
Videamus.

Per Myrram
thus & vni-
uersum pul-
uerem pi-
gmentarij
fides, spes, &
charitas, in
fidelibus
figuratur.

Rom. 8.

Pigmentari-
us spiritus
sanctus est.

I. Cor. 13.

Videamus ad quātam subtilitatem quasi in puluerem Apostolus redegit charitatem, dum eius partes enumerans, *charitas, inquit, patiens est, benigna est non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit que sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.* Ecce in quot partes diuisis charitatem, quatenus per has determinatas partes insinuet, quod quæcunque vltima, & de toto corpore boni minutissima fuerit virtus, hæc sit charitatis atomus. Vbi autem omne dicitur, nihil excipitur; omne ergo bonum charitas est: igitur sicut vniuersus puluis pigmentarij ex vniuersis prætiosis speciebus cōficitur, ita charitas ex vniuersis animi virtutibus componitur; vt non incongruè vniuersi pulueris pigmentarij significatione notetur, vbi enim aliqua virtus deest, perfecta charitas non est.

Vnaquæque etiam dilecta Deo anima per desertum huius mundi ascendit, quando spretis & postpositis omnibus eius curis & negotijs atque oblectamentis, ad cælestia semper tendit, virtutum progressibus, & quamuis in mundo detineatur corpore, in cælestibus tamen versatur mente. Per desertum quoque sepositi loci ascendit, quia quātō remotior est à conuersatione hominum, tantō propinquior Deo per cōtemplationis virtutem effici-

Fidelis anima quomodo dici possit per desertum ascendere.

tur. Per desertum quoque animi ascensionem facit, quia quātō animus, minus circa exteriora occupatur, & quanto magis cogitationum inutilium frequentia deseritur, tanto magis diuinitatis amore & bonorum actuum delectatione subuehitur. Et hoc sicut virgula sumi ex aromatibus myrræ & thuris & vniuersi pulueris pigmentarij, vt iuxta superiorem sensum ipsa quoque virgam æquitatis habeat, fide, spe, & charitate, per gratiam Spiritus sancti. In hac etiam valle lachrymarum myrra laboris & patientiæ in conspectu Dei fumet, perpendens quia non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis. Thus quoque purissimum orationum infantia accendat, cuius suauis odore delectatus Deus benedictionis suæ gratiam ei conferat, per quam prole virtutum crescat & multiplicetur. Vniuerso verò puluere pigmentarij redoleat, vt spiritu humilitatis & animo contrito, omne sanctitatis officium Deo exhibeat; sacrificium enim Deo spiritus contribulatus: quasi enim in minutissimum puluerem cribratur, quando per valde humilitati cordis contractionē in summis virtutibus positus ante Dei oculos extenuatur. Minutissimo namque huius contractionis & humilitatis puluere sancti spiritus igne succensus David fumigabat, cum dicebat, *ego sum vermis & non homo*, & cum in alio loco canem se mortuum & pulicem cōmemorabat

Rom. 8.

Ps. 50.

Psal. 21.

1. Reg. 26.

cō- 24.

memorabat

Psal. 21. ego sum vermis & non homo, & cum in
1. Reg. alio loco, canem se mortuum & puli-
26. 24. cem commemorabat, & in Psalmo di-
Psal. 105. citur Moyses stetisse, in confractio-
 ne in conspectu Dei, vt auerteret iram eius.
 Quanta enim contritione spiri-
 tus & compassionis virtute conte-
 rebatur, quando pro peccato po-
 puli orans dicebat ad Deum, aut
Exod. 32. dimitte eis hanc noxam, aut si non facis,
 dele me de libro tuo quem scripsisti:
2. Cor. 15. Paulus quoque humilitatis deie-
 ctione comminutus, minimum se A-
 postolorum nominat, pietatis au-
 tem & compassionis confractio-
 ne contritus, optat pro fratribus ana-
Rom. 9. thema fieri.

Ascensus autem iste sicut vir-
 gula fumi fuisse dicitur; fumus autē
 cum ascendit, ita paulatim ascen-
 dendo deficit, vt omnino videri nō
 possit; quia tanta est in sanctis con-
 templativæ vitæ subtilitas tanta
 sanctæ conuersationis per deser-
 tum intimæ solitudinis sublimitas,
 vt magis effugiat animos demi-
 rantium, quàm teneatur confide-
 ratione imitari cupientium, vt dum
 comprehendere sequendo non
 præualeat, in ipsa sui consideratione
 deficiat.

VERSUS VII.

*En lectulum Salomonis sexaginta
 fortes ambiunt, ex fortissimis Israel.*

Non repugnat vt reor rationi,
 si lectulum Salomonis huius

tripliciter accipiamus, siue vniuer-
 salem Ecclesiam, siue sancti cuius-
 que animam, siue sanctam vtrius-
 que testamenti scripturam, non
 quod locis comprehendatur, qui
 incircumscribitur, sed quod gra-
 tiarum & salutarium effectuum
 concessio & conseruatio sit ipsius
 in aliquo supradictorum, saluans,
 custodiens, & gubernans requie-
 tio.

Ecclesia nempè vniuersalis hu-
 ius Salomonis, id est, veripacifici
 nostri Domini Iesu Christi lectulus
 est, quia in ea requiescit per saluti-
 feram mandatorum suorum obser-
 uantiam, & viuificatricem Sacra-
 mentorum suorum concorpora-
 tionem, quam ei exhibet sub spe-
 cie sacramentalium rerum, pacifi-
 cans ea, quæ in cælo & in terra sūt,
 vt fiat quasi vna respublica huius
 magnifici Imperatoris, vna videli-
 cet Ecclesia, & quæ gaudet in pa-
 tria, & quæ adhuc peregrinatur in
 terra. *Caput enim Ecclesie Christus, ipsa
 verò corpus Christi.* & sicut corpus si-
 ne capite non viuit, nec aliquid po-
 test; & sicut caput non est vitale si-
 ne corpore, sic & Christus nulli
 confert vitam sine vnitatem corporis
 Ecclesie. Vnum ergo sunt Christus

& Ecclesia, quia cum caput à cor-
 pore suo sit indiuisum, quisquis pa-
 cem & vnitatem Ecclesie non ha-
 bet, nec Christum habet: vnde &
 in ipso sacramento Sacramento-
 rum corpore scilicet & sanguine
 Christi, capiti corpus, hoc est
 R Christo

Lectulus
 Salomonis
 tripliciter
 accipitur.

Quomodo
 per lectulū
 Salomonis
 vniuersalis
 Ecclesia
 intelliga-
 tur.

Christus
 capiti, &
 Ecclesia
 corpori
 compara-
 tur.

Christo Ecclesia cōsacramētalis, & concorporalis efficitur: suo & illius mysterio, quando mysterium Christi in veritate corporis sumptum nulli prodest, nisi mysterium Ecclesiae, societatem scilicet Ecclesiasticam eodem sacramento assumpserit; quia cum, sicut diximus Christus à corpore suo, hoc est Ecclesia sit indiuisus; in Sacramento suo idem Christus veraciter sumi non dicitur, nisi sumatur vniuersus suo & Ecclesiae mysterio eidem Ecclesiae concorporatus: ipse enim dicit, *qui manducat carnem meam & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo.*

Ioh. 6.

Vbi ergo magis requiescit Christus quam in Ecclesia, quae quotidie corpori & sanguini eius participando ipsi concorporatur & quasi vnum efficitur? vnde qui se ab vnitae Ecclesiae malè viuendo vel prauè docendo praecidunt, quia in Ecclesia non manent, cum Christus & Ecclesia vnum sint, in Christo non manent, atq; ideo cum corpori eius participant, sumunt quidem eum in veritate substantiae, sed non sumunt ad effectum salutis suae. Hoc enim est eum non veraciter sumere, quia non sumitur vniuersus, quoniam quidem cum in altari, Ecclesia, vt dictum est, concorporalis & consacramentalis sit Christo, vniuersum corpus Christi, caput scilicet cum membris non sumit, qui cum extra Ecclesiam sit, se ipsum

Quid sit veraciter & vniuersum Christum sumere.

Christo & Ecclesiae in vtriusq; sacramento non vnitur. Sumit quidem ipsum sacramentum secundum essentiam sui, quod aliquibus ad vitam, aliquibus ad exitium prouenit; virtutè verò & rem sacramenti non sumit, quia cum haec sit virtus & res sacramenti, vt inuicem se diligendo, de vnitae corporis Ecclesiae sint, quicumq; de eo participantur, quod nulli ad exitium, sed omni credenti proficit ad salutem, quicumq; tantae societatis conformante & vniente Christo, verè participes non fuerint. Christum veraciter non sumit, dum non ad salutem sui, sed ad iudicium, sumere comprobetur: nam cum ipse Christus praecipiat dicens, *si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum,* ostendit, munus non accipiendum, vbi offerentis animus vinculum pacis & charitatis non habuerit. Quod si haec vnitas, singulariter inter commembra non conseruata, offerentium munera repellit, quanto magis totius corporis Ecclesiae vnitatem deserens, nec munus offerre, nec oblato participari poterit?

Sed lectulus iste est Salomonis, id est pacifici qui dixit, *pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis,* confederantis quae in caelo sunt & in terra, quia cum vnum sit corpus Christi Ecclesia, quae partim in caelo cum

Aliud est essentiam sacramenti, aliud rem sacramenti participare.

Matth. 5.

Salomon pacificus interpretatur. Ioh. 14.

Christi

Christo regnat, partim adhuc peregrinatur in corpore, quicumque ab unitate huius peregrinae partis recedit, illius superne partis consortium non meretur, quoniam quidem cum unum sint secundum virtutem & rem Sacramenti, hoc est Ecclesiasticae unitatis, quamvis nondum vno sociantur loco, ita tamen iunguntur spiritu, ut quisquis unam non habet, alteram non habeat. Unde in lectulo isto huius pacifici, hoc est in Ecclesia, in qua adhuc Christus per Sacramentorum velamina requiescit; quisquis per poenitentiam amissam receperit unitatem, illi quoque quae in supernis est sociari meretur, illo veniente, & rem corporante, qui reconciliauit nos Deo per sanguinem suum.

Per lectulū Salomonis sancti y-niuseiunf-que animae quoque signatur. Sap. 7.

Sancti quoque cuiusque anima lectulus est huius veri pacifici nostri, quia cum anima iusti dicatur sedes sapientiae, ibi nimirum suaviter quiescit Deus, ubi sapienter, rationabiliter, & honestè, ipsa sapientiā gubernante eiusdem requietionis disponitur locus; ubi mens per gratiam ita Deo copulatur, ut cum eo vnus spiritus efficiatur, cuius unitatis Sacramentum, omnem confert salutis effectum, sicut ipse saluator dicit, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Cum enim ad omnem bonitatis & disciplinae fructum mens impotens sit sine cooperante gratia, tantum huius coniunctionis ei confertur virtus,

Ioan. 15.

ut cum omnipotens sit, cui per unitatem spiritus copulatur, omnipotens quoque & ipsa per gratiam efficiatur, sicut ipse dicit, omnia possibilem credenti. Si enim Sancti Deo coniuncti Dij dicuntur, ille quidem essentialiter, isti verò nuncupatiuè, non videtur inconsequens, ut cum omnipotenti per unitatis Sacramentum concorporentur, omnipotentiae quoque eius quodam suo modo participes efficiantur, qui possint cum Apostolo dicere, omnia nobis cum illo donauit; nam quibus omnia cum illo donauit, quando omnipotentem non habent, nihil est quod in ipso & per ipsum non possint. Sed talis mens lectulus determinatè dicitur Saluatoris, id est pacifici, quia ubicunque iste pacificus per gratiae suae dignationem quieuerit & mansionem fecerit omnis sopitur carnalis affectionis spiritui repugnans aduersitas.

Marc. 9. Deus essentialiter Deus, Sancti nuncupatiuè Dij dicuntur.

Rom. 8.

Porro lectulus iste Salomonis huius, diuina quoque non absurdè accipitur scriptura, quia in ea Christus requiescit per praceptorum suorum documenta & virtutum exempla, ubi praedicatur huius pacifici testamentum, quod in morte sua confirmauit, videlicet pacis & dilectionis praecipuum, cum dicit, mandatum nouum do vobis, ut diligatis inuicem sicut dilexi vos, Cuius dilectionis plenitudo gemina constat relatione Dei videlicet & proximi, in qua tota lex pendet & Propheta, quam quia

Per lectulū item Salomonis diuina scriptura accipi potest.

Ioann. 13.

Matt. 22.

tora vtriusq; testamenti continet pagina, quæ nihil vtile vel honestum absq; ea discernit; non immerito sacra scriptura huius pacifici lectulus nuncupari potest. Ibi enim à legente & in ea meditante inuenitur Christus, ibi potest intelligere, quid credere, quid sperare, quid amare debeat, & hanc triplicem virtutem habere, Deum est habere, ad quem aternaliter habendum, fide, spe, charitate, ducitur & confirmatur. Ibi Christus latens & quasi quiescens agnoscitur & suscitatur, quia in mentibus legentis postquam intelligitur, si fidei & bonorum operum gressibus animus mouetur, quasi Christus quiescens suscitatur. In Evangelio namq; scriptum est, quod Christus in fractione panis est agnitus, qui in forma peregrini latebat, quia scriptura diuina quæ est cœlestis ille & viuus panis Christus non intelligentibus peregrina est, sed cum fuerit per expositionis confectionem distributa, Christus qui in eâ latebat, intelligentis mente agnoscitur.

Sed videndum quid sit, quod hunc Lectulum pacifici huius dicuntur ambire sexaginta fortes, ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios & ad bella doctissimi. Multi enim hunc lectulum dissipare, & istum pacificum auferre conati sunt; quidam vanis & irreligiosis cultibus, quidam peruersis moribus, nonnulli prauorum dogmatum erroribus, quibus isti fortes fortissimè restiterunt

factis, dictis, & scriptis, tenentes gladios verbi Dei, & ad huiusmodi hostes debellandos doctissimi, primo quidem sancti Apostoli atq; Apostolici viri, deinde sancti Martyres, denique sacerdotes, qui omnes fuerunt ex fortissimis mente Deum videntium, & ex ipso inuictæ fortitudinis robur trahentium, suo quoq; tempore & loco hunc lectulum ambientes & custodientes, non quod ipsi huic pacifico necessarij fuerint, sed quod ipse eis admodum necessarius fuerit quem timebant amittere malorum peruersitate, qui fidem Catholicam subuertere omnimodis laborabant.

Cur autem istorum fortium, siue fortissimorum numerositas sexagenario numero determinatur? non enim nihil rationis habet vt cum istorum fortium innumerabilis fuerit multitudo, isto numero finito comprehendatur: poterat quidem esse, vt ille realis Salomon plures haberet sui corporis custodes, vel rerum suarum diuersis in locis repositarum, suis quoque officijs certos & designatos tutores, sed cum tantam ei pacem Deus concesserit, vt nulla eius tempore bella mouerentur, mirum videtur si iuxta literam accipiendum est, cur solo eius corpori custodiendo tot fortes deputati erant. Verum qui magis hæc ad spiritualement sensum referri ratio postulat, videamus quid iste numerus

& contra hostes eius tuentur Apostoli, Martyres & sacerdotes significantur.

Cur lectulum Salomonis ambientes dicantur esse sexaginta finitè.

Crederet, sperare & amare Deum est habere.

LUC. 24.

Per fortissimos in Israel qui lectulum Salomonis ambiunt.

Sexa-

Sexagenarius innuat. Sexagenarius namque ex senario & denario altero per alterutrum multiplicato componitur: Senarius autem qui partibus suis insimul collectis nec minuitur nec distenditur perfectionem significare dicitur: Denarius verò qui ex quinario bis ducto componitur Decalogū legis insinuat, pro quo obseruato vel cōtempto propter quinq; sensus corporis, quorum officio siue ad bonū siue ad malum mens ducitur, vniuersitas hominum, in decem Virginum quinq; prudentium & fatuarum ordine, vel remuneratur vel damnatur. Senarius autem qui perfectionē significat, & Denarius qui decalogum demonstrat, inuicem se multiplicātes & sexagenarium perficientes ostendunt istos sexaginta fortes, ita perfectē in diuinis præceptis custodiendis sensus suos exterioris aptasse, vt merito in quinq; prudentium forte computentur.

Solent autem hi qui Arithmeticæ artis scientiam habent, talē numerum vt sunt sexaginta dicere superfluum, qui cum sint quidam numeri qui ita partium suarum collectione æquantur, vt nec minus nec maius toto corpore recipiant, atq; ideo perfecti dicantur, quidam quia suarum partium compositione toto corpore minus reponūt diminuti nuncupētur isti qui partibus proprijs insimul collectis totū corpus aliqua numerositate, transcendunt, superflui appellantur. Sed

nos qui hunc numerum fortium istorum in bonam referimus partem, transcensionem istam non superfluitatem, sed spiritualis lucri quod de virtute ad virtutem proficit incrementum accipere debemus, vt dicamus fortes istos in creditis sibi quinq; sensuum talentis, ita magnifice operatos fuisse pro sui ex proximorum vtilitate, vt studio illorum in bonis operibus semper augmentum capiente, de fortibus fortissimi efficerentur.

Videamus autem quid huius numeri sexagenarij partes appor- tent, vt cognoscere possimus, vtrum ad istorum Christi fortium perfectionem pertineant. Sexagenarij igitur numeri altera pars sunt triginta, tertia viginti, quarta quindecim, quinta duodecim, sexta decē, decima sex, duodecima quinq;, quinta decima quatuor, vicesima tres, tricesima duo, sexagesimavnū. Quæ partes simul collectæ centum & octo complent, totum corpus sexagenarij quadragesimo octauo numero transcendent. Quæ est autem omnium perfectorum remuneratio, nisi omnis laboris eorum centupliciter melior recompensatio in futurā regeneratione quando in corporum immortalitatem renascentur ad illam vitam octauæ ætatis quæ nūquam finietur?

Benè ergo istorum fortium siue fortissimorū collectio sexagenario cōprehēditur numero, cuius partes in vnum redactæ, in centum & octo

R 3 excres-

Senarius & denarius numerus quid significant.

Sexagenarius numerus secundum Arithmeticos superfluus est, hoc loco pro perfecto accipitur spiritualiter.

Sexagenarij numeri partes quid appor- tent.

Numerus
centenari-
us & octa-
uus quid
figuret.

excrescunt, vt non hoc ad superfluitatem, sed ad virtutum referamus, augmentationem, quando rectè agendo & docendo, sui & aliorum lucrati sunt profectum, pro quo consequentur perfectam beatitudinem, quæ centenario numero designatur, & in octaua, vt diximus, ætate sine fine mansura complebitur.

VERSUS VIII.

Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi: vnus cuiusq; ensis super femur suum propter timores nocturnos.

Isti vero sexaginta fortes ex fortissimis Israel, lectulum Salomonis ambientes quid faciunt? omnes, inquit, tenentes gladios, & ad bella doctissimi: non dicit habentes, sed tenentes, quia potuerunt quidem habere secreta, quodam animæ scientis & intelligentis repositoio, sed non tenere publico quodam prædicantis voce & opere gestatorio. tenent ergo gladios, quia semper parata gestant sententiarum & actionum documenta, quibus videntes & audiētes ad spiritualia instruant certamina, sed quid sunt isti gladij nisi sermones Dei; *verus est enim sermo Dei, & efficax, & pene trahitior omni gladio ancipiti, & pertingens vsq; ad diuisionem animæ, compagum quoq; & medullarum & discretor cogitationum: huiusmodi enim gladium diuidentem & separantem, misit Deus in terram, quando venit separare*

Cur sexaginta fortes dicantur tenere gladios & non habere.

Gladij sermones Dei sunt.

Hebr. 4.

hominum aduersus Matrem suam, & nurrum aduersus socrum suam, & inimici hominis domestici eius. Hoc nimirum gladio sermonis Dei, quo præcipitur fieri separatio & omni-modi discretio inter bonum & malum, inter virtutes & vitia debent vti inelyti bellatores Dei, quibus propositum est huius pacifici lectulum ambire doctrina & operatione, siue hunc lectulum ad Ecclesiam referamus, siue ad propriam cuiusq; sancti mentem, in qua diuinitas, gratiæ suæ dignatione requiescere creditur, quatenus utrobique; & Ecclesiam ab infidelium defendat prauitate, & seiplos à malignorum spirituum suggestionem vel deceptionem tueantur.

Quæ vero sunt bella in quibus tales debent dimicare, & ad quæ doctissimi memorantur? profectò virtutum & vitiorum magnalis & discordia, vbi in causa est repugnantia duorum sibi aduersantium videlicet carnis & spiritus, *caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus autē aduersus carnem.* Et rectè non ad bellum sed plurali numero ad bella doctissimi prædicantur, quia aliud est bellum humilitatis cōtra superbiam, aliud castitatis contra libidinem, aliud patientiæ contra iram, aliud obedientiæ contra contumaciam, aliud sobrietatis contra luxuriam, aliud avaritiæ contra liberalitatem, vel si cuius virtutis, quæ sibi opposito reluctatur vitio, ad quæ bella feliciter peragenda, isti sexaginta

Quæ sint bella in quibus sexaginta fortissimi dicuntur ad dimicandum doctissimi. Gal. 5.

ginta

ginta fortes doctissimi memorantur, quia in eorum gestis & scriptis est ratio & consilium ad apparatus istorum bellorum benè & honestè consummandorum.

Vnde & subditur, *vnus cuiusq; ensis super femur suū propter timores nocturnos*: diuersorū enim vitiorū diuersa est ratio reprimendorū, quia alio modo reprimitur superbia, alio modo luxuria, atq; alio modo auaritia, singulaq; vitia singula exposcunt remediōrū cōtraria, vt in vnoquoq; cōtrario quasi ense pugnetur diuerso. Ensis autē est vigilās mētis custodia, de qua scriptura præcipit, *omni custodiā serua cor tuū*: qui ensis super femur ponitur quādo suggestio delectantis carnis vigilanti custodiā reluctantis animi reprimitur.

Dicamus à simili, in femore est feminariū propaginis, de quo conceptione datā homo formatur, qui singulis in vtero discretis mēbris tādē nascēdo producit, paulatimq; per ætatū momēta in hominū perfectū deducitur. Quid est autē in vnoquoq; homine delectātis carnis suggestio, nisi quædā vitij subito irruētis cōceptio? quæ si non statim ense fortiter reluctātis animi cōprimitur, formā in mente per delectationē accipit, deinde per consēsū quasi nascitur, sicq; pedetētim per actionē crescēdo dānabile & mortiferū per consuetudinē vitij efficitur: sūt enim in vnoquoq; vitio propagādo istę progressionis partes videlicet suggestio, delectatio, cōsen-

sus, actio, cōsuetudo, sicut & in homine istæ quoq; natalis sūt processionis partes, hoc est cōceptio, formatio, natiuitas, corporis protractio & ætatis plenitudo. Ensis ergo vnus cuiusq; super femur suum esse debet, vt præciso capite malæ suggestionis & quasi quodā seminario cōcipiendæ malitiæ debilitato totū corpus nascituri vitij propulsetur. Et quare hoc? *propter timores nocturnos*. Quid nāq; timent nocte, qui custodiūt ciuitatē vel domū, nisi subito aut hostes ciuitatē irruituros, aut fures domum irrepturos? Qui autem sunt hostes aut fures, nisi maligni spiritus, qui thesauros animæ nostrę prædari vel furari conantur? hi nempe per noctē prauæ suggestionis siue delectationis quā mētē cuiusq; inuoluūt ne mali ipsius periculū discernere possit, irruūt repente & irrepunt, & tantis tentationum iaculis mentem vulnerant, vt à suæ rectitudinis statu eam quandoq; deiciant. Hoc autem non nisi nocte facere possunt, quando calore pij studij recedente frigus torporis & negligentiae animi occupauerit, quando in eo sol iustitiæ propter desidiam occubuerit, & lumine suæ gratiæ non illuxerit, quia tunc *parant sagittas suas, vt sagittent pauperum in abscondito*.

Propter hos ergo timores nocturnos, hoc est occultas tentationum insidias debet vnusquisque armis iustitiæ succinctus stare, omnesque aditus inte-

rioris

Quid per timores nocturnos intelligatur.

Ps. 10.

Diuersorum vitiorum diuersa est reprimendorum ratio.

Prout. 4.

Quomodo super vnus cuiusq; femur ensis spiritua-liter esse debeat.

rioris domus suæ tam vigilanter obseruare, vt nullus introeundi locus hosti possit patere. Ostendit huiusmodi studium qui sint fortes vel fortissimi, qui veri Salomonis lectulum ambiendo custodiant vel custodire valeant, & qui doctissimi in sancti propositi præcinctu existant, tenentes semper prouidentia & promptæ vigilantia gladios, propter subitos irrepentis vitij timores nocturnos.

Verùm huius spiritualis militia sciētiam & audaciam, vbi & à quo isti fortissimi accipiant sequentia insinuant; nam subditur: *ferculum sibi fecit Rex Salomon, &c.*

VERSUS IX.

Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani.

Spiritualis militia & audacia vbi & à quo fortissimi accipiant.

VNde enim accipiunt vt fortes sint, nisi à sanctæ Ecclesiæ Doctoribus, quorum facta & dicta imitari cupiunt, vel à sanctarum scripturarum canonicarum testimonijs, & auctoritatibus?

Ferculum autem huius veri Regis Salomonis sancta Ecclesia est siue ipsius Ecclesiæ tota Canonica scriptura, siue in indiuiduo iusti cuiusque anima: nam cum ferculū à ferendo dicatur, nimirum vnumquodque ipsorum non absurdè ferculum æquiucè nuncupatur; Ecclesia quidem propter diuinorum quæ in ea continentur Sacramen-

Per ferculum quod fecit sibi

torum lationem; sancta scriptura propter diuinorum eloquiorum, siue præceptorum, quorum mysteria & vtilitatem continet susceptionem; iusti verò anima propter diuinæ scientiæ, per quam honestatis & disciplinæ capax efficitur, perceptionem, quæ omnia spiritualium delitiæ sunt epularum.

Salomon Ecclesia, scriptura sancta vel anima iusti accipitur.

Quomodo vero singula membra vnicuique capiti eorum quæ proposuimus adhærere possint expedire curabimus, hoc est quomodo *columnæ argenteæ, reclinatorium aureum, ascensus purpureus, & istorum medium charitate constratum*, siue Ecclesiæ, siue canonicæ scripturæ, siue iusti animæ competant, assignabimus.

Primò tamen considerandum qualiter ex lignis libani vnūquodque istorum ferculorum dicatur extractum: *libanus* candidatio interpretatur. Quid autem per ligna libani, quæ naturaliter imputribilia esse memorantur, nisi sancti & electi accipiuntur, qui per spiritus fortitudinem & mundæ vitæ candorē, incorruptam cogitatione, locutione, & opere seruauerunt & seruant sanctitatem?

Libanus interpretatur candidatio.

Ex lignis ergo libani Rex Salomon ferculum sibi instituit, quia Christus ex Sanctorum suorum venerabilibus & incorruptis gestis & documentis, & Ecclesiam suam decentissimè nobilitauit & sanctam scripturam suam composuit, & cuiusque iusti animam erudiuit,

Ferculum Salomonis cur ex lignis libani factum memoretur qua Ecclesiam significat.

vt

vt vnumquodq; horū cælestium foret ferculum epularum, & fidelium refectio animarum.

VERSUS X.

Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureū: media, charitate constrauit propter filias Ierusalem.

Argentum vero & aurum in singulis competenter intelligitur propter eloquiorum nitorem & puritatem, atq; sensuum qui in ipsis fulgent eloquijs maiestatem. Si enim ad Ecclesiā referas *columnas eius sunt argenteas*, quia sancti Patriarche & Prophetæ Apostoli quoq; siue Apostolici viri in prædicatione sua, vel vtriusq; testamēti expositione, qua Ecclesiam subleuant & sustentant, quæ dicunt vel scribunt fidei & luculento perorant sermone.

In quo sermone *reclinatoriū est aureū*, quia ipsa eorū prædicatione: vel expositio pretioso sensuum fulgore rutilat, in quo se quilibet, qui prius ignorādo & quærendo laborabat, iam intelligens quasi requiescendo reclinat, & ad internæ refectiois epulas quasi fatigatam ignorantiam mentem appodiat.

Huius quoq; *ferculi ascensus est purpureus*, quia altissima est in Ecclesiæ pace professio, quæ contemptu, sæculi, mortificatione carnis, & propriae voluntatis abiectione martyrio mentis purpuratum disponit ascensum, quando mens se ipsam

Deo offert hostiam viuētem in odorem suauitatis. Nemo quippe nisi ab omnibus mundi curis & desiderijs liber ad summū diuinæ charitatis gradum per contemplationem ascendere valet, quia cum multi & diuersi sanctorum virtutibus ascendentium sint gradus, sicut de eis scriptū est, *ibūt de virtute in virtutem*, altissimus tamen, vt dicimus, ascensus est, vbi mens se supra se contemplatoriā erigit charitate. In isto namq; ascensu purpureo diuersi sunt gradus, quia alter altero est eminentior, plus est enim orare, ieiunare, vigilare, quam meditari tantum & legere; plus est pro iustitiā contumelias & approbria vel qualescunq; persecutiones sustinere, quàm ab iniustitia tātū abstinere: at tamen in omnibus huiusmodi ascensionibus labor corporis & animi, & vitæ continentia quasi quædam pretiosa mentis est purpura.

Sed huius *ferculi media Rex Salomon charitate constrauit propter filias Ierusalem*, quia in medio horum tam sublimium in Ecclesia meritorum multæ nimirum quasi fragilitate & infirmitate constratæ deponuntur mentis, quæ quamuis mundum perfectè relinquere non valeant, tamen mundi contemptores diligunt & venerantur, quamuis propter Deum laborare ieiunando, vigilando, & orando, siue carnem mortificando non possint, tamen hæc in agentibus dum diligunt quasi sua efficiunt, & quod ipsæ

S in se

Columnæ huius ferculi curar-genteæ dicantur.

Reclinatorium ferculi Salomonis cur aureum referatur.

Ferculi ascensus purpureus fuerit.

Pf. 85.

Cur media ferculi Salomon charitate constrauit.

in se per infirmitatem non habent, hoc in alijs per charitatem habent. Tales utiq; ad hoc ferculum pertinent, & suo modo in hoc reficiuntur, quia quod sancti & perfecti in re & virtute, hoc istæ solâ charitate assequuntur.

Ferculum Salomonis quatenus scripturam sacram figurat, quomodo columnas argenteas & reclinatorium aureum habeat.

Porro si totum Canonica scripturæ corpus respicias, *columna eius argentea, reclinatorium quoq; aureum*, sunt diuinorum eloquiorum sententiæ & authoritates, verborum claritate perspicuæ, & sensuum singulari excellentiâ fulgidæ, quarum lectio suauissima est animæ relectio, quoniam ibi fides sustentat, spes subleuat, charitas per contemplationem reclinat. Vnde & reclinatorium est aureum, quia fide & spe maior est charitas contemplatoria, sicut argento pretiosius est aurum. Cui enim ex huiusmodi ferculo legendi vel audiendi quisq; fidelis didicerit, quid credere, quid sperare debeat, postpositis omnibus transitorijs, in solo Dei amore quasi in quodam aureo contemplationis reclinatorio per quietem mentis ad æternam vitam pascitur & nutritur.

In hoc ferculo *ascensus est purpureus*, quia in ibi recitantur passio redemptoris, & gloriosi triumphus Martyrum pro ipsius Redemptoris amore morientium, in quibus passionibus aliqui fuerunt ascensus: nã vt in ipso capite Martyram videre possumus: primo flagellatus, deinde spuris illitus, alapis cœsus, spinis coronatus, postremo cruci affixus,

Ferculi huius ascensus quoq; purpureus est.

quasi quendam purpureum, in sua passione fecit ascensum, cuius vestigia Martyres secuti multimodi laboris habuerunt ascensus, *quia ludibria & verbera experti, insuper vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, ad vltimum in occisione gladij mortui sunt*, vt per hos passionum ascensus ad summum æternæ, beatitudinis pertingerent gradum. Sed hunc ascensum cum legunt & audiunt, piæ mentes imitari fatagunt, vt sicut temporaliu passionu, sic & æternaru participes fiat cõsolationu.

Media quoq; huius ferculi charitate constrata sunt, quia in tota diuina pagina charitas quasi medium obtinet locum, dum ad eam veluti ad quendam optimum & certum finem omnes sanctarum respiciant sententiæ scripturarum, sicut dicit Apostolus, quia *finis præcepti charitas, de corde puro & conscientia bonâ & fide non ficta*. Et cum duo præcepta charitatis Dei videlicet & proximi ostenderet Dominus, *in his*, inquit, *duobus præceptis tota lex pendet & Propheta*: id autem ex quo cætera omnia pendent, summum & principalem quodammodo locum videtur habere. Media ergo huius ferculi Rex Salomon charitate constrauit, quia in medio sanctarum scripturarum charitatis constituit principatum.

Et quare hoc? *propter filias Ierusalẽ*, id est propter animam ad cælestem Ierusalẽ, id est, visionem pacis pertinentes, vt intelligat neq; columnas argenteas, neq; reclinatorium aureum, neq; ascen-

Hebr. xx.

Media etiã ferculi huius charitate constrata sunt.

I. Tim. I.

Matc. 22.

Sine charitate nec columnæ

ascen-

argenteæ
nec reclinatorium
aureum,
nec ascensus
purpureus
aliquid
virtutis
habet.

1. Cor. 13.

ascensum purpureum sine charitatis virtute aliquid virtutis habere, sed omnia ex charitate tanquam multos ramos ex vna arboris radice debere procedere. Apostolus enim dicit, quia *si linguis hominum loquar & Angelorum* : quod est columnas argenteas habere, *charitatem autem non habeam; factus sum velut as sonans aut cymbalum tinniens* : & *si habuero prophetiam & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam* : quod est reclinatorium aureum esse : & *si tradidero corpus meum ita vt ardeam*; quod est ascensum purpureum habere: *charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest.*

Centrum
scripturæ
est charitas.

Ecce quomodo istud suum ferculum Rex noster Salomon media charitate construit, cum per totum corpus sanctæ scripturæ charitatem quasi in quodam centro constituit, vt omnia circa eam, & in eam reuoluantur. Et sicut sol altissimus est dum in centro figitur, nec ultra progreditur, sic sancta scriptura dum de virtutibus disputat altissima est in charitatis prædicamento, nec ultra eam progreditur aliquis virtutis præiudicio.

Columnæ
argenteæ
in ferculo
quod est
anima iusti,
quatuor
sunt virtutes
cardinales.

Tertio vero loco si cuiusq; iusti animam attendas, *columnæ eius argenteæ sunt* quatuor virtutes cardinales, quarum omnes aliæ sunt appendices, videlicet prudentia, iustitia, fortitudo, temperantia. Sed quomodo argenteæ? probatæ fidei puritate, & vera Euâgelicæ doctrinæ prædicatione ab omni scoria hæreticæ falsitatis excōcta; de qua scrip-

tū est eloquia Domini eloquia casta, argētū igne examinatū. Vnde de Hæreticis dicit per Prophetā Dñs, *dedi eis argētū & aurū, ipsi verò ex argento & auro fecerunt Baal.* Aurū aut ad mētē argentū ad eloquiū pertinet: aurū quippe & argentū sanctæ animæ tribuit Deus, quādo ei & sēsū diuinū & sapiētiā concedit habere, & id quod mētē cōcipit, eloquij venustate proferre. Quæ sēsū quia Hæretici deprauāt, & deprauatum docendo enuntiant, quasi ex auro & argento idola falsitatis fabricant.

Qui ergo vult vt virtutes si quas habet sint columnæ, quæ animæ structuram sustineant, hoc satagere debet, vt sint argenteæ, quia nisi fidei & doctrinæ puritate resplendeant, timidum valde est, ne structuram ipsam portare non valentes, tortitudinis suæ infirmitate subsidant. Sed cuius *columnæ sunt argenteæ, reclinatorium quoq; aureum est*, quia *ex abundantia cordis os loquitur*, quoniā vbi abūdat in sensu sapientia, ibi laudabilis foris profluit eloquētia. scriptū est. *n. sapientia re-quietescit in corde iusti, & prudentia in sermone oris eius.* cum enim mens sapientiæ fulgore resplendet, sequitur, vt id quo quid intelligit, prudenter enuntiet. Sed quare mens iusti reclinatorium dicitur? nimirum quia diuinitas in mente quæ sibi placet, humilitatis, patientiæ, castitatis, & obedientiæ pulchritudine, per aurum inhabitantis gratiæ suæ donū dicitur se reclinare:

Pf. II.

Ose. 2.

Columnæ
animæ iusti
quomodo
argenteæ,
& reclinatorium
eius
aureum sit.
Luc. 6.

Prou. 14.

Quo contra de reproborum mentibus dicitur, quia *filius hominis non habet ubi caput reclinet.*

Quis vero est huius ferculi ascensus purpureus? Fides & memoria passionis Dominicæ, quam credere & in qua omnem spem salutis suæ constituere, & ad cuius formam seipsum quoq; mundo, vitijs, & concupiscentijs crucifigere, ut possit cum Apostolo dicere, *mihimundus crucifixus est, & ego mundo.* procul dubio est per ascensum purpureum mente ascendere.

Quomodo verò huius ferculi media, charitate constrata sint propter filias Ierusalem, Apostolus hoc ostendit qui dicit, *factus sum infirmis infirmus, & infirmos lucrifacere*: unde hoc nisi ex charitate, nã cum sit gemina dilectio, Dei videlicet & proximi, & vna ex altera pendeat, quisquis summis virtutibus præditus est, hoc debet habere mediũ, ut cũ necessitas vel vtilitas fraterna exegerit, ab illa rigoris sui altitudine paululũ descendat, & proximorum infirmitati condescendendoprouideat.

Hoc enim modo nisi diligat proximum, minimè probatur diligere Deum, cum vna dilectio ex altera constituatur: *qui enim non diligit proximum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere?*

Siue ergo Ecclesia, siue sancta scriptura, siue iusti cuiuslibet anima, huius veri Salomonis ferculum dicatur, sequentia non repugnant,

quin vnicuiq; capiti membra non inconuenienter adhæreant. Sed si diligenter mentis obtutus adhibeantur, non erit, ut æstimo, tædiosum considerare, quam pulchrè vltimum huius ferculi mēbrum charitatis conclusione signatur. Quid enim est in Ecclesia Religionis, quid rei sacramentalis, quid in tota diuina pagina scientiæ vel eloquentiæ, quid in sancti anima sanctitatis & iustitiæ, quod totum principium siue finem in charitatis respectu non constituat? quid porro sunt Ecclesiæ sacramenta, quid totius sanctæ scripturæ eloquia, quidve est quod credere, quod sperare, & diligere debet iusti anima, nisi Christi Incarnatio, passio, resurrectio, & ascensio, atq; omnium quæ pro humana salute gessit rerum exhibitio? Quid verò omnium istorum sancta præconia, nisi diuinæ charitatis sunt signa? *propter nimiam enim charitatem suam quã dilexit nos Deus, misit filium suum in similitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum, factus propter nos maledictum, ut nos à maledicto redimeret.* Siue ergo Ecclesia dicatur hoc ferculum, siue sancta scriptura, siue iusti anima, ubiq; charitas ista medium tenet locum, quia de ea cuncta procedunt, & ad illam cuncta respiciunt. Tota enim summa charitatis huius est, *Deus homo factus*, hocq; totum est quod in Ecclesia per diuinam scripturam sancti docent, videlicet ut huius diuinæ charitatis & misericordiæ

Quam pulchrè vltimum huius ferculi membrum charitatis conclusione signatur, dec laratur.

Ephes. 2.

Tota charitatis summa est, Deus homo factus.

Ascensus huius ferculi purpureus memorias est passionis Domini.
Gal. 6.

Huius ferculi media quomodo constrata sint charitate.
1. Cor. 9.

1. Ioh. 4.

cordiæ magnitudinem summopere attendamus, quia per hanc sumus à morte liberati, & ad æternam vitam quam peccando amiseramus reparati.

Vnde nunc in sequentibus filiæ Syon admonentur, quatenus diuinæ bonitatis gratiam, non tantum in re, sed etiam in rei ipsius efficientiâ diligenter attendant, & admirandam salutis suæ dispositionem aduertant.

VERSUS XI.

Egredimini & videte filiæ Syon Regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua, in die desponsationis illius, & in die letitiæ cordis eius.

Syon speculatio interpretatur.

Syon dicitur speculatio, filiæ autem Syon, id est speculationis quæ sunt nisi animæ credentium, quæ per contemplationis gratiam cœlestium mysteriorum secreta subtiliter speculantur? Quibus vt egrediantur dicitur, quia minimè debent in carnalibus occupari, qui cupiunt in spiritualibus mentis oculo detineri.

Filiæ Syon cur iubeantur egredi & videre salomonem in diademate.

Egredimini, inquit, & videte, non enim potestis videre, nisi prius egrediamini: egredimini ergo, hoc est, ex corporalium & visibilium rerum consideratione exire, & in diuinæ magnificentiae gloriam & in ipsam vniuersalis redemptionis causam, & in totam prorsus humanæ salutis incorporalitem mentis intuitum figite. Quare? id

eo videlicet vt videatis Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum Mater sua: quo autem oculo videre debetis? nimirum interiori magis quam exteriori, quia fide corporalitate ad corporalitatē exire debetis, oportet vt spiritualiter non carnaliter ea quæ videtis vel auditis intelligatis: sic enim dicitur videte, ac si dicatur intelligite.

Videte hoc loco pro intelligite capitur.

Vos ergo filiæ Syon, quæ non filij propter fortitudinem, sed filiæ appellamini propter infirmitatem quia nondum in robur spiritualis intelligentiæ profecistis, quandoquidem ferculum vobis fecit Rex Salomon, ad cuius epulas quotidie residetis, Ecclesiæ Sacramenta perspiciendo, scripturam canonicam legendo & audiendo, sanctorum quoq; Doctorem sententias perscrutando, egredimini altiore sensu & videte ipsum Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum Mater sua.

Cur filiæ & non filij Syon iubeantur videre.

Quid vel quale est hoc diadema Regis Salomonis quo coronauit eum Mater sua? possumus quidem singulariter dicere vnum passionis signum, spineam scilicet coronam, quâ eum irridendo coronauit Mater sua synagoga, quæ eum secundum carnem genuit, sed melius videtur, vt istud diadema accipiamus, totam multiplicis passionis summam, quæ, sicut diadema ex multis prætiosorum lapidum generibus, ita ex multis diuersarum passionum signis composita est, quam

Quid vel quale sit diadema Regis Salomonis, quo coronauit eum Mater sua.

Heb. 2.

postquam in corpore suo pertulit, gloria & honore quasi quodam diademate coronatus est, sicut dicit Apostolus, *vidimus Iesum propter passionem mortis gloriâ & honore coronatum, ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem.* Vnde vos ô filia Syon nolite considerare tantum exteriora, & contemptibilia passionum istarum signa, hoc est, flagella, sputa, alapas, spineam coronam, crucem, sepulturam, sed de hac consideratione egredimini, & quid inde gloriæ & honoris, remedij & sanitatis omni procreuerit mûdo, oculis mentis aspiciate. Hoc est enim diadema quod admirari & venerari debetis, & hæc principalitas charitatis quam in medio ferculi sui constituit, talique diademate splendet excellentia suâ circa vos misericordiæ. Nonne gloria & honore coronatus est, resurgens de hac corporis passibilis corruptione in impassibilitatem & incorruptionem, & corpori suo quod est Ecclesia, huius gloriæ & honoris coronam imposuit, quando ei secum futuræ incorruptionis participium confirmavit in æternum?

Christus quando gloria & honore coronatus est.

Per diadema etiam totus humanæ dispensationis ordo in Christo accipi potest.

Siue istud diadema dicamus generaliter totum humanæ dispensationis ordinem; quo eum coronavit Mater sua, beata scilicet Virgo Maria, ex cuius utero eandem suscepit humanitatem, rationi non videtur repugnare, nam in huius diadematis compositionem, quo humanitus Christus est coronatus

quasi quædam insignium sunt ornamenta gemmarum, natiuitas, circumcisio, baptismus, ieiunium, têtatio, passio, resurrectio, ascensio, quæ omnia includuntur auro misericordiæ eius, Aurum enim omnibus metallis pretiosius est, & *miserationes Dei super Psa. 144. omnia opera eius: ex auro ergo fulgidissimo infinitæ misericordiæ Dei, & ipsius misericordiæ operibus & signis, quæ supra memorauimus, quasi quibusdam gemis fabricatû est hoc diadema Regis Salomonis, veri videlicet pacifici Dñi Iesu Christi, qui reconcilians nos Deo pacificauit Colos. 1. omnia quæ in caelis sunt & in terris.* Vnde admonentur filia Syon quæ gratiam diuinæ contemplationis habent, ut hæc omnia sensu interiori perspicientes, quanta inde eis salus profluxerit intelligant.

Quando autem tali diademate est coronatus? *in die, inquit, desponsationis eius, in die letitiæ cordis eius: quænam fuit dies desponsationis Christi, nisi tempus Incarnationis quando processit de Virginis utero tanquam sponsus de thalamo, ad copulandam sibi Ecclesiam, propter quâ redimendam dignatus est incarnari? siue potius dies desponsationis tempus fuit passionis eius, quando sanguinis sui pretio redemptam exhibuit sibi Ecclesiam sponsam gloriosam, Ephes. 5. non habentem maculam, neque rugam.* Hanc enim isto inæstimabilis ponderis prætio subarravit, huic in dotem æternum Patris sui regnû conscribi fecit, à qua & ipse sponsalia exigit,

Dies desponsationis quo hoc diademate Salomon coronatus vel tempus incarnationis, vel passionis Christi significat.

exigit, fidei scilicet & virtutum me-
rita, sine quibus nulla Deo copulari
potest anima, quarum partes quas-
dam paulo post in subsequenteribus
enumerat.

Dies lati-
tia cordis
Salomonis
fuit dies
resurrecti-
onis Chri-
sti.

Quæ ergo fuit *dies lætitiæ cordis e-
ius*? tempus profectò resurrectio-
nis, quando imperata omni tristitia
passionis & corruptionis festiuum
se ac & honorem gloria & honore
coronatus cum trophæo comple-
tæ redemptionis exhibuit. Non au-
tem ista cordis affectio ita in eum
cecidit, vt antè dubiis quid futurū
erat nescierit, & tunc quasi dubie-
tate submota lætitiæ animo con-
ceperit, (nullum enim diuinitati
tempus ascribitur,) sed huiusmodi
locutio humanitati eius tātum cō-
petit, quo dicitur propter gloriā
resurrectionis, & propositum atq;
ordinem redemptionis expletum
diem lætitiæ habuisse, quamuis &
hoc magis ad Ecclesiam quæ est
corpus ipsius referri possit, iuxta il-
lum modum locutionis, quo frē-
quenter in sancta scriptura, quod
de capite dicitur, ad corpus refer-
tur, sicut è conuerso de corpore ad
caput propter concorporationem
& vnitatem, quā vnum efficiuntur
Christus & Ecclesia. Christi enim
passio, resurrectio & ascensio ma-
xima & specialis est Ecclesiæ læti-
tia, quando se meminit de captiui-
tate ad libertatē, de morte ad vitā,
de corruptione ad incorruptio-
nem hoc mirabili transisse suffra-
gio.

Quia verò ad huius desponfa-
tionis mirabile spectaculum, totū
istud respicit sponsi & sponsæ Epi-
thalamium, quod hoc loco pro sui
excellencia dicitur *Canticum Canti-
corum*, videamus quam pulchrè &
iocundè, alternantia inuicem spō-
sus & sponsa decantant sanctę dile-
ctionis præconia. Supra enim ex-
posuit sponsa dignitatem & excel-
lentiam sponsi sibi spiritualiter co-
pulandi, in lectuli reuerentia, in fer-
culorum affluentia, in ornamento-
rum splendore & gloria, & quod
his omnibus maius est, in singulari
charitatis prærogatiua, & ad istarū
nuptiarum pulchritudinem per-
spiciendam & admirandam filiam
Syon egredi hortabatur, quatenus
& ipsæ pro posse suo his nuptijs so-
ciari studentes, quem nunc viderēt
per speculū in enigmate, postmodū
penitus iam purgato mentis oculo
facie ad faciem viderent Regem in
decore suo.

Cui mox occurrit spōsus cantabili
pulchritudinis testimonio, pluri-
masq; ipsius pulchritudinis partes
quasi pro spōsalibus sponsæ sibi ob-
latas enumerat, quæ tamen ex gra-
tia sunt eiusdem sponsi dantis & ite-
dem accipientis, vt ostendar merito
sibi copulandam, quā tot pulchri-
tudinum præconijs suo munere fe-
cerit gloriosā, cui præsignati quoq;
lectuli & ferculi nomen aptauerit,
& quam ornamentorum sibi impo-
sitorum causam effecerit. Ait ergo,
quam pulchra es amica mea, &c.

Epithala-
mum hoc
sponsi &
sponsæ to-
taliter hæc
desponfa-
tionem re-
spicit.

Hactenus
sponsa spō-
si sibi co-
pulandi
spirituali-
ter attigit
excellentiā,
nunc spon-
sus sponsæ
pulchritu-
dinē præ-
sequitur.

CA-

CAPVT QVARTVM.

1. **Q**uam pulchra es Amica mea, quam pulchra es? oculi tui columbarum absq; eo quod intrinsecus latet: capilli tui sicut greges caprarum quae ascenderunt de monte Galaad.
2. Dentes tui sicut greges tonsarum quae ascenderunt de lauacro, omnes gemellis fortibus, & sterilis non est inter eas.
3. Sicut vitra coccinea labia tua & eloquium tuum dulce; sicut fragmen mali punici, ita gena tua absq; eo quod intrinsecus latet.
4. Sicut turris David collum tuum, quae edificata est cum propugnaculis; mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.
5. Duo vbera tua sicut duo hinnuli capreae gemelli, qui pascuntur in lilijs, donec aspiret dies & inclinentur umbra.
6. Vadam ad montem myrrha, & ad collem thuris.
7. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.
8. Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni; coronaberis de capite Amanae, de vertice, & sanir, hemor, de cubilibus leonũ, de montibus pardorũ.
9. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno cruce colli tui.
10. Quam pulchrae sunt mammae tuae soror mea sponsa: pulchriora sunt vbera

tua vino, & odor vnguentorum tuorum super omnia aromata.

11. Fauus distillans labia tua sponsa, mel & lac sub linguã tuã; & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.
12. Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus.
13. Emissiones tuae paradysus malorum punicorum cum pomorum fructibus.
14. Cypri, cum nardo, nardus & crocus, fistula & cynamomum cum vniuersis lignis Libani, myrra & aloë cum omnibus primis vnguentis.
15. Fons hortorum puteus aquarum viuentium quae fluunt impetu de libano.
16. Surge Aquilo & veni Auster, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.

VERSVS I. QVARTI
capitis.

Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es? oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet; capilli tui sicut greges caprarum quae ascenderunt de monte Galaad.

Quoniam spiritus sancti gratia in Ecclesiastico profluit agro, congruè nunc sponsus sponsam septem pulchritudinum attollit praconij, quas attendit in decore & gratia oculorum, capillorum, dentium, labiorum, genarum, colli, & vberum, quia nimirum Christus

Sponsus commēdat sponsam à gratia & decore omnium membrorũ in facie.

Eccle-

Christuse ecclesiam suo iudicat confortio dignam, quam pro gratiarū affluentia, omnium in facie membrorum commendat elegantia.

Facies enim Ecclesie est eius publicus conventus, in quo considerantur, disponuntur, & præcipiuntur semper necessariae & vtilis causæ, quibus informantur, & ad vnitati decorem instituantur ipsius membra, vt nulla in eis deformitatis macula appareat, siue in fide, siue in actione, siue in aliqua canonicarum sanctionum constitutione. Ipse namque publicus Ecclesie conventus, variâ distinguitur professionum, dignitatem, & ordinum qualitate, quia alia est professio monachorum, alia clericorum, alia laicorum: in his autem alia professio Virginum, alia continentium, alia coniugatorum; Dignitatum vero alia imperialis, alia pontificalis, alia præfectoralis, siue aliud quid quod dignitatis nomine appellari potest: Porro ordinum alius Sacerdotalis, alius Leviticus, alius subleuitico, vel alius quilibet Ecclesiasticus ordo, quæ omnia significant septem illæ præscriptæ particulae Sponsi testimonio in Sponsæ corpore laudabiliter positæ.

Oculi enim Ecclesie sunt custodia & prudentia præpositorum, capilli numerositas subditorum, dentes sacrae Scripturae expositores, labia prædicatorum elegantia, siue lectorum diuinam Scripturam re-

citantiū, genæ verecundia disciplinatorū, collū sublimis eloquentia Doctorum, vbera diligentia Magistrorum minores erudientiū, quorum omnium distinctam varietatē in corpore Ecclesie Psalmista collaudans, *astitit*, inquit, *Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate*. Sed de his singulis plenius suo loco dicendum.

Quam pulchra es, inquit, *Amica mea, quam pulchra es*: quam dicit pulchram etiam appellat Amicam, vt insinuet alterum alterius esse effectuum; nam quæ tot pulchritudinum speciebus quas subinfert decoratur, merito Amica efficitur, & quæ Amica probatur, profecto pulchra iudicatur: non enim veluti Amicam secreti sui consciam faceret, nisi hanc virtutum pulchritudinem placentem sibi per gratiā copulasset. Repetitâ verò laude pulchritudinis geminatam approbat virtutem fidei & operationis, quæ ita sibi inseparabiliter sociantur, vt vna sine alterâ semper inutilis comprobetur.

Subdens autem primum septenaræ pulchritudinis membrum, *oculi tui*, inquit, *columbarum, absq̄ eo quod intrinsecus latet*. Sicut supra prænotatum oculi Ecclesie sunt custodia & prouidentia præpositorum erga vtilitatem subditorum, quia sicut oculi duces quidam & custodes sunt subiecto corporis (cæcuse enim in tenebris ambulat & nescit

T quo

Facies Sponsæ publicus Ecclesie conventus est, qui varia professionū, dignitatum & ordinum qualitate distinguitur.

Psal. 44.

Sponsa Amica vocatur ob pulchritudinem.

Quod Sponsa bis pulchra vocetur quod significet.

Primum septenaræ in Sponsa pulchritudinis membrum sunt oculi.

Oculi, capilli, dentes labia, genæ collum, vbera in facie Sponsæ, in Ecclesia quos figurant.

quo eat; ita Prælati curâ suâ & vigilantia custodiunt sibi subiectos, & ducunt in lectam viam prædicatione & actione, vtrobiq̃ue speculatores positi, & ad animarum & ad corporum necessitatem & utilitatem. Sed isti oculi sunt columbarum, absq̃, eo quod intrinsecus latet, quia innocenter & simpliciter carnalia prouident, & prudenter subditorum periculum spiritualia administrando præuident & cauent: nam cum in terrenis aliquando pro subditorum utilitate occupantur, ipsa terrena non coruino sed columbino oculo intuentur, quia absq̃ue cupiditate & carnali desiderio simpliciter pro sola necessitate expectant & habent, de quibus dicit Propheta, *quasi columba ad fenestras suas*: quid enim sunt fenestræ nostræ, nisi sensus exteriores, per quos ad ista visibilia vel ea cupiendo vel paruipendendo prospicimus? Sancti autem quasi columbæ ad fenestras suas sunt, quia quicquid in exterioribus per sensus corporeos capiunt, simpliciter & innocenter suis vsibus exponunt, nihil in his cum auuiditate & delectatione rapiunt, sed tantum commune in eis suam, suorumq̃ue necessitatem attendunt.

Est ergo laudabile hoc modo tenere studium actiuæ vitæ, sed longè laudabilius est, id quod intrinsecus latet habere virtutem scilicet vitæ contemplatiuæ: foris enim exteriora honestè dispensant, sed diuinæ

tantum patet cognitioni quâ intentione id faciant, dum plerumq̃ue ab humanis oculis qui corda non vident aliqui religiosi exteriora interdum tractantes iudicantur.

absq̃ue eo quod latet intrinsecus.

Sequitur secunda pars septenarius pulchritudinis, quâ dicitur, *capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad.*

Secundum pulchritudinis membrum suum capilli.

Capillis, vt prænotatum est, numerositas subditorum designatur, qui quamuis perfectionem maiorum consequi non valeant, conuentum tamen Ecclesiæ sicut capilli caput ornant, capitibus suis hoc est, maioribus pro suo modo & posse obediendo, & constitutam sibi legem seruando adherentes. Vnamquamq̃ue enim professionem suam quique loco & ordine iuxta præfixam sibi à Patribus communiter conuersandi Regulam, licet diuerso modo, decorant & ornant. Nam quamuis in Ecclesiâ vniuersali siue particulari non omnes æqualiter viuant, non omnes æqualiter suo quisque priuato officio constitutâ obseruent regulam, & eandem plerumq̃ue excedant, publico tamen & communi Religionis & Ordinis teguntur ornamento: sicut è contrario nihil confert honoris aut honestatis toti corpori Ecclesiæ vnius deuotio, si ipsa tota irreligiositatis deformetur instituto. Denique religiosa eius communitas ipsius est pulchritudo & nobilitas, sicut & irreligiosa vnanimitas ipsius est turpitudine & ignobilitas.

Capilli significant subditos in Ecclesiâ.

Varietas Ordinum ornamentum est Ecclesiæ.

Vnde

Oculi sunt Prælati Ecclesiæ, & quare oculis columbarum tales assimilantur.

Esa. 60.

Quomodo Prælati sint columbæ ad fenestras suas.

Quid sit habere oculos columbarum

Vnde & dicitur , quia *capilli isli sunt sicut greges caprarum*, quia in singulis professionibus sunt quidam greges , coadunate multitudines, greges quidem quantum ad ordinū diuersitates, siue ad Ecclesias particulares, vnus autem grex, quantum ad fidei vnitatem & Ecclesiam vniuersalem. Greges verò sunt caprarum quia omnes Ecclesiasticae professiones , licet inter se differentes propter varias ordinum qualitates, semper tamen pari intentione ad vnum spectant finem dum omnes caelestia appetētes, suo quique modo adhærent Deo.

Professiones Ecclesiasticae cur vocentur greges caprarum quia ascenderunt de monte Galaad.

Galaad interpretatur aceruus testimonij, & significat sacram Scripturam.

Pf. 18.

Sanctorum Patrum institutio, aceruus testimonij est.

Qualium verò caprarum ? *qua ascenderunt*, inquit, *de monte Galaad*. Galaad dicitur aceruus testimonij, quis autem est iste aceruus testimonij, nisi collectio quaedam & summa diuinarum scripturarum siue institutionum à sanctis Patribus ad utilitatem & honestatem Ecclesiae cōscriptum ? Quid enim est sacra scriptura nisi quidam aceruus testimonij vbique prædicantis & testificantis de Christo ? de quo testimonio canitur in psalmo , *testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis*. Paruuli quippe, id est humiles testimonium sanctæ scripturæ intelligunt, cui dum credendo & bene viuendo obaudiunt sapientes fiunt, summa enim Philosophia est optimus viuendi modus. Institutio quoque sanctorum Patrum quidam est aceruus testimonij, quia dum hoc legitime obseruatur, obserua-

toribus suis ad vitæ honestatem testificatur.

Capilli ergo sanctæ Ecclesie sicut greges caprarum quæ ascenderunt de monte Galaad, quia multitudines subditorum quotidie proficiunt testimonijs sanctarum scripturarum, & suorum præpositorum institutis ad communem viuendi ordinem sibi præfixis.

VERSUS II.

Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro, omnes gemellis foetibus & sterilis non est inter eas

Tertio loco ponitur, *dentes tui sicut greges tonsarum quæ ascenderunt de lauacro, omnes gemellis foetibus, & sterilis non est in eis.*

Dentes vt præscriptum est, non absurdè possunt accipi sacrae Scripturæ expositores, quia sicut dentes cibos conterunt, ita Sancti expositores in diuinis Scripturis, litteræ grossitudinem in spiritualis sensus redigunt, subtilitatem, vt quæ in superficie intelligi non poterat, per hos dentes quasi commolita, facilius in ventrem intelligentiæ transeat.

Tertiana pulchritudinis membrum sunt dentes. Dentes sacrae scripturæ expositores in Ecclesia sunt.

Expositores scripturæ cur assimilentur gregibus tonsarum ascendenti-um de lauacro.

Sed quare isti *dentes sicut greges tonsarum quæ ascenderunt de lauacro* ? videlicet propter expeditum à sæculi negotijs animum, & à terrenæ actionis puluere diuini Spiritus fonte ablutum. Neque enim possunt ad tantæ intelligentiæ

T 2 subti-

Psal. 35.

subtilitatem proficere, nisi huius mundi curis quasi quibusdam oneribus depositis, & toto corpore interioris hominis loto fonte illo diuinitatis, de quo dicit Psalmista Deo, *torrente voluptatis tua potabis eos, quoniam apud te est fons vite.* Et quid ista ablutio siue potatio conferat utilitatis insinuat, dum subdit, *& in lumine tuo videbimus lumen;* ac si patienter dicat, te lumen scientiæ nobis infundente, obscura diuinę Scripturę intelligemus.

Dentes ergo Sanctę Ecclesię sunt quasi greges tonsarum quę ascenderunt de lauacro, quia sacrę Scripturę tractatores quod magis fuerint à terrenis actionibus expediti, & lauacro diuinę inspirationis expurgati, eò fortius frāgere & subtilius terere valent totam veteris & noui testamenti literalem soliditatem.

Allegoricus enim siue moralis sensus competenter & utiliter profluens ex literalis superficie sanctarum Scripturarum decens candor & quasi alliciens pulchritudo istorum est dentium.

Cur dentes
expositorū
Sacrę Scri-
pturę om-
nes gemellis
fœtibus &
sterilis non
esse inter
eos dicatur.

Vnde & subditur, *omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eos.* Quid sunt enim istorum gemelli fœtus, nisi aut sanctarum Scripturarum, quę expositione quasi confringuntur duplex sensus, videlicet allegoricus & moralis, aut duorum testamentorum cognitio, aut geminę charitatis exhibitio? Nam cum triplex sit sensus in toto corpore di-

uinę Scripturę, historicus scilicet, allegoricus, & moralis, vbicunq; historicus exponitur, in aliquamistarum duarum partium, allegoricam scilicet aut moralitatem resoluitur, plerumq; in vtrarumq; partium sensus, vnius eiusdemq; historię redigitur intellectus, ita vt nonnunquam quod historia sonat, non nisi mysticę intelligi debeat. De quo triplici sensu diuinę Scripturę dicitur, *scribe ea tripliciter in corde tuo.* Duorum vero testamentorum quasi gemellis ditantur fœtibus, quia quicquid exponunt vel de veteri vel de nouo testamento assumunt: Porro geminę charitatis fœtibus multiplicantur, quia ad laborem exponendę sacrę Scripturę trahit eos amor Dei, quem in ipsā Scripturā delectabiliter sapiunt; amor quoq; proximi, ad cuius utilitatem hanc sibi occupationem libenter assumunt.

In quibus est nulla horum gemellorum fœtuum sterilitas, quia omnes quos terrenę actionis pondus non grauat, & diuini Spiritus fons saluberrimus lauat, possunt delectabiliter hac geminā intentione, materiā, dilectione, in exponendorum librorum negotijs vacare; intentione ad allegoriam & moralitatem, materiā ad vetus & nouum testamentum, dilectione ad Deum & proximum respicientes.

Duo testa-
menta duo
gemelli fœ-
tus.

Quar-

VERSUS III.

Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce sicut fragmen mali punici, ita gena tua, absque eo quod intrinsecus latet.

Quartum pulchritudinis membrum sunt labia.

Labia sponse sunt diuini verbi prædicatores, & quare vitta coccineæ comparantur.

Quartum septenæ pulchritudinis prædicamentum est, sicut *vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce*: labia dici possunt diuini eloquij prædicatores, siue ipsa eloquia eleganter legendo vel cantando pronuntiantes, & Dei populum sensus vel vocis suauitate ad timorem & amorem diuinum accedentes. Vnde & vittæ coccineæ comparantur, quia sicut vitta capillos ne dispergatur constringit & componit, ita Prædicatores sancti, siue in Ecclesiâ suauiter cantantes vel legentes, audientem populum vinculo pacis & vnanimitatis coniungunt, & sibi inuicem fidei & dilectionis harmoniâ consonare faciunt. Nâ vita subiectorû à vita Sanctorû prædicatorum quasi dissonat & discordat, quando nec rectè credunt, nec rectè operantur, sed cû illorû prædicatione ad veritatem & rectitudinem perducuntur, quasi eis fide & dilectione coniunguntur; dum idem quod ipsi credunt & diligunt; atque eis in lege Dei consentiunt. Cumque eadem veritatem pronuntiantes, vel pulchro concentu vel probabili rationi assertionem audiunt & atten-

dunt, per gratiam compunctionis fortius se in amore Dei constringunt.

Vnde & *vitta* cui comparantur dicitur *coccinea* esse. Coccus quippe ignei coloris est, & quid est charitas nisi ignis? Quando enim aliqui de illo summo bono quod Deus est audientes causâ ipsius boni percipiendi ad benè agendum compunguntur, profectò diuinæ charitatis igne accenduntur.

Coccus coloris ignei charitatem signat.

Labia ergo Ecclesiæ, hoc est sancti Prædicatores, siue ipsam prædicationem officiosè componentes sicut vitta coccinea sūt, quia animos audientium ipsarum rerum quas prædicant dignitate & suauitate ad æternæ vitæ amorem succendunt.

Vnde subditur, *eloquium tuum dulce*: lenioribus enim præceptis infirmi attrahuntur, austerioribus repelluntur; in lege autem peccates puniri præcipiebantur, & nocentes talionem accipiebant quando oculum pro oculo, dentem pro dente dare iubebantur, sed in tempore gratiæ dulce est eloquium Ecclesiæ, quia peccatoribus culpas suas confitentibus non pœna sed misericordia promittitur, & nocentes si resipiscant, non talione mulctantur, sed pœnitentiâ absoluuntur. Siue ideo vita coccinea sancti Prædicatores sunt, quia prædicatione sua superflua cogitationum & operum cōstringunt, vt per sanctæ operationis studium diuinæ charitatis igne ardeant, & per contemptum sæculi quodam

Ex. 21. Leu. 24.

Vox Ecclesiæ dulcis dicitur ad distinctionem veteris testamenti in puniendo delinquentes.

mentis Martyrio rubeant; coccus enim & igneus & rubeus est, & qui diuinâ charitate feruēt, omnia pro Deo pati aduersa non timent.

Quintum pulchritudinis membrū in sponsa sunt genæ.

Porro quinta species septiformis pulchritudinis disciplinatum in Ecclesiâ verecundiam prædicat, dū dicitur, *sicut fragmen mali punici ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet.* Malum punicum dicitur, eò quod expunicâ regione sit genus eius, translatum, quod etiam dicitur malum granatum, quod multitudinē in se contineat granorum; fragmen autem mali punici exterius rubet, interius candet, & magis fractum quam integrū redolet. Genæ ergò

Genæ in Ecclesia disciplinatum verecundiam notat.

Ecclesiæ sicut fragmen mali punici dicuntur esse, quia disciplina religiosorū in domo disciplinæ honestatis habitum prætendentium, exterius verecundiam in facie roseâ præfert pulchritudine, quæ ex interiori procedit mentis gratiosæ candentis operositate. Candor enim pudicitæ qui fulget in mente, ruborem verecundiæ gignit in facie, quando tale quid timet anima religiosa committere, quod honestati suæ deroget vel disciplinæ. Vnde per contrarium reprobæ menti, & audacter peccare non erubescenti per Prophetam dicitur, *frons mulieris meretricis facta est tibi, & nolisti erubescere.*

Hier. 3.

Disciplinatum in Ecclesiâ verecundia cur malo punico comparatur.

Vultus ergo demissio, & gloriosa oculorum compositio, religiosæ & pudicæ mentis est signum, atque ideo congruè sicut fragmen mali punici dicuntur, esse moribus honestè

compositi, qui decorē Sanctitatis, quem intentione & cogitatione interius gestant, exterius habitu & moribus reuerenter insinuant. Et cum exterior gestus religiosè compositus laudabilis sit, longè tamen laudabilior est ille interior animi habitus, qui soli Deo est cognitus, dum vix aut nunquam sufficit sancta anima foris est ostēdere, quātā intus diuina ardeat charitate.

Vnde cum de sponsâ sponsum præmitteret, *sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, subdidit, absque eo quod intrinsecus latet.*

Quid est enim quod intrinsecus latet, nisi vis charitatis quæ soli Deo patet, & quicquid honestatis vel sanctitatis extrinsecus videtur, ipsa intrinsecus operatur.

Vis charitati soli Deo patens, est id quod intrinsecus latet.

Sanctæ ergo Ecclesiæ disciplina corda quali fragmen mali punici sunt, absque eo quod intrinsecus latet, quia candorem quidem virtutū quam interius habent per Dei gratiam, hanc exterius exhibent per patientiæ & verecundiæ formam, sed ipsam vim quæ totam in se efficientiam vegetantem & confirmantem sancti spiritus operatione continet, solius Dei iudicio relinquunt, dum in magnâ quidem spe consistunt, sed in ipsâ suâ spe sine metu non sunt. Vim quidem in se diuinæ charitatis sentiunt, sed quæ ex ipsâ charitate moribus & vita prædicant, quo apud Deum examine pensentur, ignorant.

VER-

VERSUS IV.

Sicut turris David collum tuum, quæ edificata est cū propugnaculis mille clypei pendēt ex eā, omnis armatura fortium.

Sextum pulchritudinis membrum est collum Sponz.

Collum sublimem Doctorum eloquentiam significat, & quare illud turri David sit simile.

Sexto verò loco enumeratæ pulchritudinis hoc ponitur prædicamentum, *sicut turris David collum tuum, quæ edificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex eā, omnis armatura fortium.* Superius prænotauimus per collum significari sublimē Doctorum eloquentiam quæ idcirco turri comparatur, quia verborum & sensuum profunditate sublimatur. Sed hæc turris David dicitur, id est manu fortis, quia videlicet quicquid venustatis vel sublimitatis in se continent Doctorum eloquia, siue verbo siue scripto, ipsius profectò gratiæ est, qui spiritaliter manu fortis dicitur, quia eius est, *parcere subiectis, & debellare superbos.*

Luc. 4.

Sicut de eo scriptum est, quia *superbis resisti, humilibus autem dat gratiam:* in corde enim humilium requiescit, & suæ eis scientiæ dona, pro vt sibi placuerit, competenter distribuit, alij quidem sic, alij vero sic.

Quid intelligatur per propugnacula quibus domus David dicitur fuisse edificata.

Quæ verò sunt propugnacula, quibus hæc turris est ædificata, nisi fortium & sublimium sententiarum munimenta? authoritatibus enim sententiarum quibus Doctores intonant, Ecclesia munitur & roboratur contra peruersorum dogmata & gesta, ne supra petram fidei fundata, vlla possit timere contrariæ & aduersæ patris molimina. In

hac enim conspiciuntur consilia & præcepta virtutum & mirifica sanctorum Patrum facta atq; miracula.

Vnde & subditur, *mille clypei pendent ex eā*; quid enim millenario numero qui pro perfectione ponitur, nisi vniuersitas designatur? Mille namq; clypei sunt vniuersa virtutum documenta, quæ nos muniunt contra oppugnantia vitiorum machinamenta: nam si

Mille clypei ex domo David pendent vniuersa virtutum documenta nec munientia figurat.

Feruet auaritiâ, miserosque cupidine peccatus,

Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem

Possis, & magnâ morbi deponere partē.

Laudis amore tumes? sunt certa pericula, quæ te

Iam pure lecto poterūt recreare libello.

Inuidus, iracundus, iners, vinosus amator,

Nemo adeo ferus est, qui non mitescere possit,

Si modo cultura patientem commo- det aurem.

Si enim te huius mundi gloria delectat, audi Apostolum Iohannem dicentem, *nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mūdo sunt; si quis dilexerit mundum, non est charitas Patris in eo: si vitio inanis gloriæ tentaris, audi Apostolum dicentem, non efficiamur inanis gloriæ cupidi: si auaritiâ tētaris, audi eundē dicentē quia hilarem dadorum diligit Deus: si libidine tentaris, audi iterū dicentē, nescitis quia corpora vestra tēplū sunt spiritus sancti? si quis violauerit tēplū hoc, dispdet illū Dominus, tēplū enim Dei sanctū est, quod estis vos: si ira*

si ira

Pf. 4.

si ira animum pulsat, audi quod dicitur, irascimini, & nolite peccare; & quia *ira viri iustitiam Dei non operatur*: si peccatū inobediētiæ mentem corrumpit, audi scriptum, quia

Iac. 1.

melior est obedientia quam victima, & auscultare magis quam offerre adipem arietum, quoniam quasi peccatum arioladi est repugnare, & quasi scelus idololatricæ nolle acquiescere: si impatientia mentem grauat, attende scriptum,

I. Reg. 15.

quia *patiens melior est expugnatore urbium*: si superbiæ animum inflat, audi scriptum, quia *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*.

Prou. 16.

quia *patiens melior est expugnatore urbium*: si superbiæ animum inflat, audi scriptum, quia *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*.

I. Pet. 5.

Ecce isti sunt clypei, qui pendent ex turri & propugnaculis eloquentissimorum doctorum, quorum sententiæ & autoritates fortissimum sunt Ecclesiæ munimentum, præcepta verò & consilia sunt unicuique animæ contra vitia & peccata & documentum & munimentum. Mille ergo clypei pendent ex ea,

quia nullum est vitium contra quod non inueniatur munimentum ex vniuersis dictis & scriptis sanctorum Catholicorum Patrum. Sed quia in eisdem scriptis recitantem & fortia Sanctorum gesta, & diuinæ legis præcepta ab ipsis constantissimè seruata, benè subditur, *omnis armatura fortium*: Ibi enim inuenies, quæ fortiter contra vitia & peccata armis militiæ spiritualis pugnauerint, quorum armatura fuit diuinorum mandatorum obseruatio, & præcedentium Patrum imitatio. Mille ergo clypei & omnis armatura fortium

Omnia armatura fortium quæ sunt.

pendent ex eâ, quia quicquid fortitudinis contra hostes animæ querere libet, in doctissimis Patrum sententijs & magnificis gestis inuenire licet.

Sed cum idem officium habeant muniendi propugnacula & clypei, in hoc tamen differunt, quod propugnacula immobiliter subsistunt, clypei verò manu teneri & moueri possint. Quid autem dici possunt propugnacula, nisi sanctorum miracula? quid verò clypei, nisi sanctorum virtutum cultus eximij. In scripturâ ergò sacra quam Doctorum proferunt & commendant eloquia, mirifica narrantur sanctorum miracula, quæ nos quidem agere & quasi mouere non possumus, opera verò virtutum exercere, & quasi manu tenendo diuersis studijs mouere pro modulo nostro quique possumus, si Dei amore ardemus.

Ex collo ergo sanctæ Ecclesiæ mille clypei pendent, & omnis armatura fortium, quia in sacra scripturâ, quam Doctorum reteggit & ornat eloquentia, generaliter contra vitiorum iacula & protegentia tutamenta, & repellentia inuenit armamenta.

VERSUS V.

Duo vbera tua, sicut duo hinnuli capree gemelli, qui pascuntur in lilijs, donec aspiret dies, & inclinentur vmbra.

Sep-

Septimum
pulchritu-
dinis mem-
brum in
Sponsâ sunt
duo vbera
eius.

Septimum verò prædicatæ pulchritudinis tale præconiū est, *duo vbera tua sicut duo hinnuli caprea gemelli, qui pascuntur in lilijs donec aspiret dies, & inclinentur ymbra.* Sicut supra probatum est, per duo vbera potest accipi diligentiam Magistrorum, minores erudientium, geminam pietatis & scientiæ doctrinam; pietatis quidem, quando eos informant actiuæ & contemplatiuæ vitæ honestate; siue Dei & proximi dilectione; scientiæ verò, quando eos instruunt veteris & noui testamenti lectione, siue eiusdem Scripturæ historicam & allegoricam expositione. Quæ duo vbera sicut duo hinnuli caprea gemelli sunt, qui ipsi eruditores minorum in Ecclesiâ pauci sunt in oculis suis, iuxta doctrinam maiorum agentes & docentes, & nihil de propria scientiâ præsumentes, Sanctos Patres vitam, moribus, doctrinam, veluti filij Matres sequendo ad superna tendentes, atque in his quotidie ingenio & intellectu proficientes, secumque eos quos docent ad altiora intelligenda & appetenda ducentes. Qui benè non absolute hinnulis, sed gemellis comparantur, propter easdem sibi inseparabiliter coherentes geminas pietatis & scientiæ doctrinas, ut veluti vno momento generatæ neutram partem sui priores existant. Nam semper Ecclesia Christi vtriusque vitæ, hoc est actiuæ & contemplatiuæ alumnos habuit, semper & Dei & proximi dilectione viguit, semper vtriusque

Duo vbera
quid signifi-
cent, & qua-
re sicut duo
hinnuli cap-
rea gemelli
dicantur.

testamenti scientiâ claruit. Vtrumque autem testamentum ita sibi inseparabiliter est coniunctum, ut alterum alterius sit significatiuum siue expositiuum; nam vetus nouum significat, nouum vetus exponit: sic & dilectio Dei sine dilectione proximi, nec proximi sine dilectione Dei esse vllatenus potest, quia altera alterius est probatiua. Nam qui proximum diligit, Deum diligere probatur, quia ut proximum diligit, Dei amore incitatur: neque contemplatiuæ vitæ amator esse potest, qui actiuam vitam ignorat, neque actiuam tenet qui contemplatiuam non desiderat.

Verumque
Testamentum
alterius sig-
nificatiuum
& expositiuum
est.

Duo ergo vno tempore vnum idemque facientes, quia subsistendi consequentiâ conuertuntur, consequitur enim, ut qui vetus intelligit Testamentum, intelligat nouum, dum vnum sunt, hoc in figura, illud in veritate, & qui diligit proximum, diligit Deum, & è conuerso, quod semper simul esse oportet, contemplari autem Deum non potest, qui benè agere nescit. Hæc ergo duo vtrobiq; indiuisiuo existentes modo quasi sub vnâ generatione gemelli dicuntur, & in duobus vberibus Ecclesiæ septimo & ultimo pulchritudinis loco prædicantur.

Mystico &
explicatio
gemellarum.

Porrò historica & allegorica expositio non ita semper inseparabiliter iunguntur; quia plerumque sola pura historia est tenenda, nonnunquam sola allegoria, quando pleraque iuxta literam stare possunt,

V

sunt,

sunt, quæ iuxta spiritum minimè possunt, & iuxta spiritum quædam intelliguntur, quæ iuxta literam nullo modo accipiuntur.

Verum ubi simul congruè conueniunt, non inconuenienter prædicta gemellorum similitudo attèditur, vt in duobus vberibus Ecclesiæ, quasi duo hinnuli capræ gemelli indiuisiue prædicentur. Sed quia omne pietatis studium ad certum spectat finem, nihil enim boni, nisi pro æternâ adipiscendâ vitâ docetur & discitur, subdit.

Qui pascuntur in lilijs, donec aspiret dies, & inclinentur vmbra: omnium enim superius, positarum specierû qualitates, quæ in pulchritudine vberum Ecclesiæ prædicatæ sunt in lilijs pascuntur, hoc est in candore & odore virtutum nutriuntur, quia nemo actiue & contemplatiue vitæ honestate, sine Dei & proximi dilectione, siue vtriusque testamenti paginâ proficit nisi per munditiam mentis, & exercitium bonæ actionis.

Et quam diu? *donec aspiret dies, & inclinentur vmbra,* hoc est donec dies æternæ felicitatis illucescat, & non huius mortalitatis deficiat, tumque videatur perfectè in veritate, quod hic videbatur per speculum ænigmate, & quod hic tenebatur in spe, ibi sine fine teneatur in re. Ibi duo vbera illa, quæ supra quadrifariam distinximus, in illo die æternali videbuntur, non in labore, sed in præmio, quod significant dici aspira-

tio & vmbrae inclinatio, vmbra enim laborem, dies præmium significat.

Dictio verò ista *donec*, non pro determinatione, sed pro sempiterno ponitur, vt intelligamus tam diu in hac vita laborandum bene operâdo donec æternam comprehendamus vitam feliciter quiescendo.

Item vmbra laborem, dies præmium significat.

VERSUS VI

Vadam ad montem myrrha, & ad collem thuris.

Postquam dilectus in corpore dilectæ, id est Ecclesiæ egregia varietate distinctas pulchritudinis enumerauit species, subdit generalem, omnium membrorum decorem quem debent habere, qui ad eius corpus volunt pertinere. Sed istum decorem duplici modo, hoc est, carnis mortificatione & deuoti spiritus postulatione: Nam qui secundum carnem ambulat, & spiritu facto carnis non mortificat, non est de illo pulchro corpore Ecclesiæ, quæ non habet maculam neque rugam; *qui enim sunt Christi, carnem suam crucifixerunt, cum vitijs & concupiscentijs:* deuoti quoque Spiritus postulatio ex diuini Spiritus nascitur afflatu clementissimo, quia ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Postulat quippe dictum est postulare facit, quia cuius mentem replet, in compunctionis gratiam mouet,

Duplex decor requiritur ab illis qui ad corpus Christi volunt pertinere.

Gal. 5.

Rom. 8.

Quid sit pasci in lilijs.

Aspiratio dici pro æternæ felicitate, & inclinatio vberarum pro deficiente nocte huius mortalitatis accipitur.

mouet, vt aut ex peccatorum suorum consideratione, aut pro futuri regni dilatione gemat, gemēs exoret, exorans quandoque accipiat, siue peccatorum veniam, siue desideratā beatitudinis coronam.

Myrra carnis mortificationem denotat.

Carnis ergo mortificatio per myrram exprimitur, propter laboris & passionis amaritudinem: porro deuoti spiritus postulatio per thus accipitur, propter quodāmodo fumigantē exiguā compunctio- nis vel pœnitentia mœrorem, vel charitatis ardorem, ex quo dirigitur ad Deum pura mentis supplicatio oratio. Sed cum vtrāq; virtutes videlicet carnem mortificare & frequenter orare, summæ honestatis & vtilitatis, sicut in corpore sanctæ Ecclesiæ, ea tamen excellentior cōprobat, quæ maiori labore animi & corporis acquiritur.

Per thus oratio exprimitur.

Cur Myrra mōtis, thus colli-nomine prædicatur.

Quocirca vt earum meritum distinguatur, myrra montis, thus colli nomine prædicatur: Dicit ergo, *vadam ad montem myrræ, & ad collem thuris*, ac si alijs verbis apertius dicat, ad eorum mentes, qui ea intentione laborāt, vt se vitijs & peccatis mortificent, & hoc assiduis orationibus obtinere student, vadam per cooperatricem & collatricem gratiam, vt probem eas mea in habitatione dignas, quas harum pulchritudo virtutum delectat, dum sum paratus & subuenire laborantibus, & annuere supplicantibus.

VERSVS VII.

Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

CVm inquit te superius septemnis pulchritudinū extulerim præconijs, ac deinde mortem myrræ collemque thuris in te dignanter attēderim, magna quippe eminentia mentis est mortificatæ carnis subiectio, vnde nascitur liberi spiritus contemplatoria ad Deum interpellatio sed mortificatione carnis ita sopiuntur vitia & peccata, vt nihil sit quod spiritui repugnet, sed tāta est animi puritas & æqualitas vt nullas in tuo corpore sordes possis admittere, quæ decoris tui gratiam valeant obliterare.

Mortificatio carnis pulchritudinum adfert animæ.

Tota ergo pulchra es amica mea, & macula non est in te; macula inquam non est in te, hoc est nullam habet essentiam, quia etsi aliqua parumper & humana fragilitate accesserit, cito cordis compunctioe & humili confessione atque quotidiana oratione repellitur.

VERSVS VIII.

Veni de libano sponsa mea, veni de libano, veni coronaberis de capite Amanæ, de vertice sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.

QVapropter *veni de libano Sponsa mea, veni de libano*, hoc est, quia deuicta iā & mortificata omnis carnis cōcupiscētia, cordis & corporis munditia candida es effecta, *veni de libano*, hoc est, de hac candidatione tua, libanus enim candidatio interpretatur, *veni autem non semel, sed iterum*, quia non

Libanus interpretatur candidatio.

tantum debet placere cogitatione sed & opere, veni inquam de hac candidatione tua; venire quippe nō potes, nisi sis candida, & veluti mea Sponsa, quæ iam per hanc candidationem meis amplexibus es digna, in regni quoque mei transi consortium, vt immutabilem deinceps teneas candidatæ animæ statum & habitum. Veni & tertio, quia non prodest tātum placere cogitatione & opere, nisi & placeas ipsius boni operis perseuerantiā, quæ est futuræ felicitatis certitudo representatiua.

Siue vt fidem Sanctæ Trinitatis denunties, veni prædicando Patrē, veni prædicando filium, veni prædicando Spiritum Sanctum, & vnum Deum in his tribus distinguendo personis, sancta religionis constitue Sacramenta, totumq; orbem huius fidei immutabili veritate confirma.

Siue veni fide, veni spe, veni charitate, hoc est omnē boni operis perfectionem, fide assume, spe repone, charitate amplectere. Siue corporis & sanguinis mei Sacramentum & rem Sacramenti, veni fideliter credendo, veni reuerenter tractando, veni salubriter sumendo, vt per hoc meum animæ remedium mihi incorporata, verè mea dicaris Spōsa & Amica.

Sed ad huiusmodi incorporationem venire non potes, nisi de libano hoc est vel candida baptisinate, vel si ob culpam tui de meo fueris præcisâ corpore pristinum recipi-

ens candorem fonte pœnitentiæ.

Hæc autem omnia veritatis & fidei documenta, per totius mundi sparge climata, vt laus mea annuntietur per te vsque in fines terræ; hoc est etiam peccatoris & terrena quærentes mea Sacramenta quærant, agnoscant & suscipiant, eorumque conuersio tua fiat remuneratio. Hoc est enim quod sequitur, *coronaberis de capite Amara, de vertice sanir, de hemor, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.*

Per hæc tria nomina montium designantur tres species altitudinum mundanarum, quarū destructione sancta Ecclesia perfectam consecuta est pacem, humiliacione perpetuam meruit coronam.

Prima altitudo fuit in cultoribus idolorum, qui cum bonum in se sibi rationis & visibilium rerum pulchritudinem ipsarum omnium creatorē cognouissent, *non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum; quia commutauerunt veritatem Dei in mendacium, & seruiuerunt creatura magis quā creatori.* hocq; modò Deū cōtēnere, quædā fuit altitudo superbiæ.

Altera altitudo fuit reproborum persecutio, qui Deo peruersis moribus contradicentes, veritatis & iustitiæ præcones magnis persequebantur in iurijs, multis affligentes pœnis, & ad mortem vsq; compellentes, sicq; ipsi Deo in electis eius repugnare, fuit etiam quædam altitudo superbiæ. Porro

Cur Sponsa
tertio inui-
retur aut ve-
niat.

Quomodo
quis incor-
poretur
Christo.

Tres species
altitudinū
mundanarū.
per tria nō-
minā mon-
tium desig-
nantur.

Rom. I.

1507

Porro tertia altitudo fuit Hæreticorum peruersa locutio siue conscriptio, quâ fidem veram destruere conabantur per humanâ ratiocinationem & simplicitatē sacræ scripturæ, quodam fastu dialectici sermonis corrumpere laborabant, quidum sapientes videri appeterent, stulti facti sunt, quadam mentis superbiâ scientiam tantum suam ostentare cupientes.

Amana autem interpretatur nocturna auis, *sanir* dens vigiliarum, *hemor* anathema: quæ significationes nominum primo quidem ipsi capiti omnium iniquorum, de quo scriptum est, *ipse enim est Rex super omnes filios superbiæ*, aptari possunt, vt dicatur nocturna auis, & dens vigiliarum, & anathema. *Nocturna* quippe *auis*, quæ alio nomine noctua vel *lucifuga* dicitur. Diabolus recte nuncupatur, quia odit lucem, id est, opera bona, & diligit peccata, quæ sunt opera tenebrarû, & sicut scriptum est, *dormit in vmbra, in secreto calami*, quia mentis quas tentando circumuolat, dum per consensum sibi subiugat, quasi in vmbra peccati sibi requiem parat. Ipse & *dens vigiliarum* dicitur, quia de eo scriptum est, *quod tanquam leo rugiens circuit querens quem deuoret*, cuius vigilare est nunquam à malâ voluntate quiescere. *Anathema* quoque non incongruè dicitur, quia sequestratus & quasi excommunicatus à confortio bonorum spirituum; alios quoque secum in interitum trahere

festinat, vt sicut ipse, ita illi quoque à Deo fiant anathema.

Quæ ergò capiti conueniunt, nõ inconuenienter & membris conuenire possunt: diximus autem paulò superius, tribus his nomini *montium* significari posse tres species altitudinum, mundanarû quas constituimus in tribus qualitatibus hominû peruersorum, videlicet in idolorû cultoribus, & sanctorum persecutoribus, atque hæreticis.

Sed videndum quomodo istorum nominum interpretationes talibus conueniant: cultores nempe idolorum non absurde nocturna auis dici possunt, propter mentis cœcitatē & leuitatē; cœcitatē quidem quod sicut hæc auis diem fugit, & nocte magis vagatur, ita ipsi lumen veritatis & fidei recipere nolentes, tenebras infidelitatis magis amplectebantur, quam diu gratiâ Dei ab hac infidelitate non liberabantur: siue sicut quælibet auis si nocte lumine lucernæ offundatur, magis cœcatur & offendit, ita illi ante tempus visitantis gratiæ, si eis lumen veritatis verbo prædicationis infundebatur, magis in errorem prauitatis labebantur. Porro propter leuitatē aui comparantur, quia tantâ erroris incertitudine vagabantur, vt nihil veri, nihil stabilitatis in suo cultu comprehendere possent. Persecutores verò sanctorum dens vigiliarum dici possunt propter feritatem & immanitatem persecutionum, vt dens

Cultores idolorum nocturna auis cui comparantur.

Persecutores sanctorum dens vigiliarum dici possunt.

Amana nocturna auis *sanir* dens vigiliarum, *hemor* anathema sonat. Ioh. 41.

Diabolus nocturna auis dici potest.

Iob. 40.

Diabolus cur dens vigiliarum dicitur.

I. Pet. 5.

Diabolus anathema vocatur.

Hier. 1.

ipsa sit feritas, vigilæ verò persecutiones quietem non habentes: nam & in Ieremiâ scriptum est, quia cum dixisset Dominus, *quid tu vides Ieremia? respondit, virgam vigilantem ego video, & Dominus, benè inquit vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo, ut faciam illud.* Quomodo ergo hoc loco virga vigilans accipitur correptio, propter peccata populi non quiescens donec compleatur, sic potest dici dens vigiliarum feritas persecutionum vigilans in pœnâ & nece sanctorum.

Hæretici anathema dicuntur.

At verò hæretici anathema dicuntur, id est separatio à Deo, quia dum ab Ecclesiæ cōmunionē propter fidei peruerfitatē ferro abscissionis, hoc est Excommunicationis separantur, quoniam quidem Christus est caput Ecclesiæ, Ecclesia verò corpus Christi, quando à corpore id est Ecclesiâ separantur, profecto à capite, hoc est Christo separantur. Apostolus autem dicit, *si quis vobis aliud predicauerit, quàm quod à nobis accepistis, anathema sit, sed Hæretici aliud prædicauerunt, quàm quod ab Apostolis prædicatum fuerat, ergò anathema fuerunt, ideoque anathemathizati & excommunicati ab Ecclesiâ profecti sunt.*

Gal. 1.

Sponsa vnde coronatur.

Igitur sponsus sponsæ ter *veni* in clamat, ut existorum montium capite vel vertice ter coronandam ostendat, *coronaberis, inquit, de capite Amana, de vertice sanir & hemor: quomodo autem coronaberis? primo de capite Amana, hoc est de culto-*

ribus idolorum, qui ad prædicationem tuam conuersi, fide & actione velut bonæ arbores procreuerunt, quorum conuersio & profectus tui profecto fuit capitis ornatus: deinde etiam coronaberis de vertice sanir, hoc est, de persecutoribus sanctorum, qui tuis exhortationibus & miraculorum terroribus, depositâ feritate Christi se iugo submiserunt, quorum etiam conuersio & humiliatio coronæ tuæ pro labore est amplificatio.

Tertio coronaberis de vertice hemor, hoc est superbiâ eloquentiâ hæreticorum, qui postquam tua rationabili & cum sapientiâ sanæ doctrinæ eloquentiâ, à suâ falsæ scientiæ prauitate demutati sunt, fidē quam prius impugnabant, fortissimâ veritatis assertione defendebāt, quorum ad rectam fidem reformatio tua est corona & laboris remuneratio.

Et quoniam à contrario, sicut *anima iusti sedes est Dei, ita anima per-* Sap. 7.

uerfi, habitatio est spiritus immundi, sequitur, à cubilibus leonum, à montibus pardorum: corda nempe peruerforum, quos sub trium montium vocabulis distinximus, rectè dici potuerunt cubilia leonum, quia dum ea sibi maligni spiritus per malitiam subdiderunt, ipsam in eis malitiam per suggestionem suâ & consensum illorum nutriendo quasi in quibusdam cubilibus quieverunt: leonis namque maligni spiritus sunt, qui ad decipiendum humanum

Corda peruerforum cubilia leonum dicuntur.

manum

manum genus circumquaque rugi-
unt, sanguinem animæ sitientes,
hoc est, virtutum nutrimenta auf-
ferre ab anima cupientes. Sicut e-
nim in sanguine hominis vita ipsius
est, ita in nutrimentis virtutum vita
animæ est.

Cordè idem
peruerfo-
rum cur
montes par-
dorum vo-
centur.

Montes verò pardorum propter
superbiam eadem sunt corda re-
proborum, pardi autem idem sunt
spiritus maligni propter ferocita-
tem & multiplices species quasi va-
rios colores fraudium millenarum.
A cubilibus ergo leonum & monti-
bus pardorum Ecclesia coronatur,
quia dum illorum mentes, qui ter-
renis & peruersis actibus incu-
bantes cubilia dæmonum fuerant,
prædicatione sua diuinæ gratiæ
efficit sedes; illorum etiam corda
qui superbiam quasi singularem vi-
tam vel scientiam prætendentes,
varios sanctarum & hæresium co-
lores protulerunt, diuina inhabita-
tione in spiritu humilitatis digna
efficit, ex illorum nimirum conuer-
sione & profectu maiore pij labo-
ris cumulat fructu.

VERSUS IX.

*Vulnerasti cor meum soror mea sponsa;
vulnerasti cor meum in vno oculorū
tuorum, & in vno crine colli tui.*

AD huc amplius sponsus spon-
sæ, id est Christus Ecclesiæ, si-
uè cuiusque fidelis animæ studium
& profectum, & ipsius profectus
decorem & meritum approbat &

miratur, vt cū superius septem pul-
chritudinis eius partes, quasi in ex-
teriori eius habitu primo enumera-
uerit, deinde duplicè interioris ha-
bitus qualitatem exposuerit, tertio
triplicem ex aliorum profectibus
coronam obtulerit, in quibus om-
nibus magnum suæ dignationis be-
neplacitum ostenderit, nunc infe-
rat eminentiorem, & quasi præ cæ-
teris maximam pulchritudinis par-
tem bipartitam, in qua soror & spō-
sa præ ipsius dignitatis magnitudi-
ne cor sponsi in eodem suo bene-
placito non tantum permouerit,
sed etiam vulnerauerit, soror per
fidem, sponsa per sanctum & verū
amorem, sed quæ est pars ista bipar-
tita? *vnum oculorum, & vnus crinis colli:*
si in cuiusque sensu geminos tam-
quam in vno corpore oculos atten-
dimus, vnum in dexterâ, alterum in
sinistra parte ponemus. Sed sinistra
partis oculus est omnium rerum vi-
sibilem mirabiliter & ordinabiliter
dispositarum demiratio, ex quarum
consideratione, aliquam licet per
speculum & in ænigmate creatoris
colligat magnitudinem, pulchritu-
dinem atque potentiam, & in ad-
ministratione earum atque guber-
natione sapientiam eius atque boni-
tatem. Porro dextræ partis oculus
extra hæc visibilia supra seducitur
quando omni mundanæ huius cu-
piditatis contagio absoluitur, & in
ipsam creatoris faciem contem-
platoriæ charitatis intuitu defig-
gitur. Hoc ergò vno oculorum
sponsæ

Ab vno oculo-
rum &
vno crine
vlli sponsa
commendat-
tur.

Quid per si-
nistrum &
quid per
dexterum
oculum si-
gnificetur.

Seraphin interpretatur ardens.

Sponsæ sponsi cor vulneratur quia dum sancta mens tantum sibi per vim diuinæ charitatis aspernam gratiam copulat, ut seraphin, id est, ardentis nomen accipiat, ex ipso suo ardore unitæ sibi diuinitati quasi quoddam amoris vulnus importat.

Per vnum crinem colli unitas in trinitate & incarnatio Christi exprimitur.

In vno verò crine colli subtilitatem prædicationis intelligamus; sed cum plures sint subtilitates prædicationis, quæ est tamen vna & singularis eius subtilitas quasi vnus crinis colli? secundum partes fidei & in trinitatis deitate, & in Christi incarnatione: quis verò vnus crinis in trinitatis deitate? vnus Deus in tribus personis cuius incomprehensibilem diuinitatis rationem credere iubemur, discutere non permittimur: quis autem vnus crinis colli in Christi incarnatione? *Deus homo factus*. Quis enim vllatenus inuestigare potest, quomodo corporatur verbū, quomodo summus & viuificator spiritus intra vterum matris animatur, quomodo is qui initium non habet existit & concipitur?

Sed in hoc vno utrobique crine colli cor dilecti vulneratur, quia dum hoc quisque credit, quod humanâ ratione non colligitur, valde in omnipotentis Dei amore per fidei meritum colligatur, *fides autem non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum*. Non enim fides contra rationem, sed supra ratio-

nem, & ideo qui nihil vult credere nisi quod ratione comprehendit, ut Philosoph. non habet meritum fidei suæ, sed qui illud quod rationi non est contrarium, & tamen supra rationem est credit: vnde ait Apostolus, *prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo, hoc est verbum fidei*: Christus quoque contra rationem non est, sed supra rationem: in vno ergo oculorum dilectio, in vno crine colli fides exprimitur. Sed quia fides per dilectionem operans fundamentum est omnium bonorum, sine dilectione autem ipsa fides nulla virtus est, *dæmones enim credunt & contremiscunt*, atque ob hoc duo hæc disiungi nequeunt, vbi perfectæ virtutis mentem Deo coniungunt. Vno ergo speculatiuæ dilectionis oculo, & vno crine, hoc est fidei subtilitate quæ duobus maximè constat, mysterio scilicet diuinitatis & sacramento Incarnationis cor dilecti vulneratur, quia mentis fide & dilectione abundantis vi quodammodo ad magis cognoscendum penetratur, vnde non semel sed iterum repetendo dicit, *vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum*. Valde enim commendabile est ante omnipotentis Dei oculos & fides per dilectionem operans, & dilectio per fidem proficiens: fides nêpe totius boni fundamentum, dilectio superædificans ipsius fundamentum decus & ornamentum.

Alio quoque modo intelligi potest

Alia expli-
catio quo-
modo intel-
ligendum
quod Spon-
sa cor Spon-
dicatur vul-
nerasse in v-
no oculorū,
& in vno
crine colli.

Eccles. 27.

I. Reg. 6.

Ezech.

test vnum oculorum & vnus crinis colli, videlicet identitas & immutabilitas, quantum ad animi statum in proposito boni, vt in vno oculorū sit eadē semper & indeficiens spiritalium intentio actionum; in vno verò crine colli idem semper & perseverans habitus humilitatis & deiectio mentis: vnde scriptum est, *homo sanctus in sapiētiā manet sicut Sol, stultus autem vt luna mutatur*, & de vaccis arcam Dei portantibus scriptum est, *quia ibant in directum, & vno itinere gradiabantur, & non declinabant ad dexteram, neq; ad sinistram.* Quid enim est arca Dei nisi mens sancti, in quā per diuersarum dona gratiarum diuinitas continetur: sed qui hanc portat necesse est, vt à viā iustitiæ non declinet, ne peruerso itinere, gradiens recedente: gratiā diuinā à mente, iam Dei arcam; minime dicatur ferre. Vnum ergo oculorum vna est via coram se rectē gradientium, sicut de sanctis animalibus scribitur, *quia vnumquosq; ante faciem suam gradiabatur: vnum oculorū idem est animi vultus semper ea que retro sunt obliuiscens, & ad ea que sunt ante se extendens.* Vnus crinis colli eadem semper humilitatis paruitas & tenuitas tanta, vt cum magni sit apud Deum meriti vir sanctus, tantum se apud homines despiciat, vt quid sit vix in se videri permittat, sicut crinis vnus cum aliquid sit, vix tamen videtur & tenetur: vnus crinis colli est identitas mentis Deo se

per obedientiam humiliantis, in cuius proposito statu ita perseverat, vt neque eleuetur prosperis, neque deiciatur aduersis, E contra de reprobamente dicitur, *quia ambulabat Esa. 3. extento collo & erectā ceruice; & de Iudæis Deo se per obedientiam non humiliantibus, durā ceruice & indomabili corde.* In vno ergo oculorum & in vno crine colli dilectus vulneratur, quia valde ei placet vna eademque perseverans spiritalium intētio & discretio actionum, vna quoq; & stabilis semper humilitas inclinatæ Deo per obedientiam mentis.

VERSVS X.

*Quam pulchræ sunt mammae tuae
soror mea sponsa; pulchriora sunt vbera
tua vino, & odor vnguentorum tuorum
super omnia aromata.*

CONsiderandū diligenter que-
nam sit ista prædicabilis pul-
chritudo mammaram, siue vberum
Sponsæ, id est Ecclesiæ siue
sanctæ cuiuslibet animæ, nam si-
cut in mammis siue vberibus nutri-
menta sunt paruorum, & nouiter
procreatorum corporum, ita pos-
sunt esse quædam spiritalia nutri-
menta, quibus teneræ & infirmæ
adhuc animæ incrementa aliqua
sanctitatis accipiant, vel ipsæ à se
ipsis, vel aliæ ab ipsis; ipsæ à seipsis
per

Ecclesia cur
vbera dica-
tur habere.

X

per exercitationem, alia ab ipsis per eruditionem.

Primò autem videndum, quæ sint iste mammæ, siue hæc vbera, deinde quæ sit earum pulchritudo sic à Sponso laudata: non puto rationi contrarium, si hæc mammæ siue hæc vbera dicamus cognitio non veritatis & amorem virtutum. Sed cum duæ sint creaturæ, vna Spiritualis, altera corporalis, non abs re esse credimus, si vtrique duas incrementorum qualitates quasi duas mammæ siue duo vbera constituamus: sicut enim duæ sunt creaturæ, sicut iam diximus, vna spiritualis, altera corporalis, ita duplex quoque bonum creaturæ, aliud spiritualis, aliud corporalis; bonum enim spiritualis creaturæ maximè consistit in duobus, quæ supra posuimus, in significatione mammæ siue vberum, hoc est in cognitione veritatis & amore virtutis: bonum verò corporeæ creaturæ, vel in ipsa, vel extra ipsam. Bonum in ipsa integritas est sensuum & affectionum secundum quinque sensus, bonum extra ipsam ordinata distributio in creaturis: quicquid enim corrumpuntur vel emendantur pro homine est, & quicquid est bonum vel malum, homini bonum est vel malum. Cumque omnia bona siue interiora siue exteriora Dei omnipotentis sint dona, vtrorumque priuatio Dei est ira, & hominis pœna, sicut à contrario illorum collatio Dei est

vbera Eccle.
sunt cog-
nitio veri-
tatis & amor
virtutum.

gratia & hominis salus, cognitio autem veritatis & amor virtutis si particulariter consideremus, in vnaquaque animam semper accipiunt incrementa, quasi ex quibusdam exercitationum mammis, & vberibus, quia ipsæ exercitationes quiddam magis & minus suscipiunt; magis si permanent, minus si desinunt, videlicet ut magis vel minus cognoscant veritatem & ament virtutem. Hæc enim duo sunt sibi inuicem ita colligata, quasi in vno corpore naturaliter duo vbera, quia non potest amare virtutem, nisi qui veritatem cognouerit, & qui veritatem cognoscit, non potest nisi amare virtutem.

Cognitio
veritatis &
amor virtu-
tis qualiter
sibi inuicem
colliguntur.

Si verò vniuersaliter totum corpus Ecclesiæ inspiciamus, quantum ad se in cognoscenda veritate vel amanda virtute non suscipit magis & minus, quæ iam perfectam cognitionem veritatis & amorem virtutis habet. Quantum verò ad alios quos credit in Christo incrementa illi quotidie sanctitatis ex cognitione veritatis & amore virtutis accrescunt.

Vtrobique autem primò sunt mammæ, deinde vbera; quia sicut mammæ sunt puellarum quæ nondum possunt nutrimenta lactis habere, spem tamen habendi tenent, vbera verò feminarum quæ huiusmodi nutrimenti copiam habent, ita Ecclesia in his quos nutrit vel vnaquaque anima in seipsa, primò quidem habet quandam spem per

Differentia
inter mam-
mas & vbera.

habi-

habilitatem animi ad bona se applicantis, & ad meliora semper proficiendi, deinde iam fide & dilectione quasi adulta tam plenam incipit habere cognitionem veritatis & amorem virtutis, ut omnes sensus suos & interiores & exteriores enutrire, & ad perfectionem possit per Dei gratiam deducere: exteriores autem sensus dicimus hic enutriendus, non ut corporaliter melius possint, sed spiritualiter, ne male custoditi fiant instrumenta peccati, sicut Propheta de his peccatores arguit dicens, *intrauit mors per fenestras vestras.*

Quomodo intelligendum quod sensus exteriores dicantur nutriri
Hier. 9.

Ecclesia tripliciter verborum suorum nutrimenta porrigit.

Tripliciter autem Ecclesia istorum verborum suorum nutrimento porrigit, videlicet rebus factis, & dictis: rebus, ut in Sacramentis sine quibus nulla potest animæ provenire salus; factis, ut in Sanctorum gestis, quorum provocatur & inuitatur exemplis; dictis, ut in Sacrae Scripturae præceptis & monitis, quibus quotidie ad vitam nutritur æternam.

Pulchritudo verborum spiritus in quo consistat.

Diximus quidem quid sint mæmæ, siue vbera Sponse, nunc dicendum quæ sit earum pulchritudo sic à Sponso laudata: pulchritudo ista non est accidentaliter quæ adesse & abesse possit, præter subiecti corruptionem, sed essentialiter, quæ in suæ naturæ proprietate consistit: nam cognitionem veritatis & amorem virtutis pulchras esse, quid est aliud quam earum esse. Pulchrum est

enim veritatem cognoscere & amare virtutem, sicut pulchrum est castum esse, vel iustum, siue humilem, siue patientem, siue obedientem, & est quædam pulchritudo castitas & iustitia, humilitas, patientia, & obedientia, & hæc ut diximus non accidentaliter sed essentialiter, quia ipsa pulchritudo est earum essentia: accidentaliter quidem pulchræ sunt in subiectis quæ eis participant, per se autem essentialiter; nam si sunt, pulchræ sunt; si pulchræ non sunt, neque sunt: quia dum corrumpuntur, nec pulchræ sunt, quia desinunt esse quod fuerunt. Castitas enim vel alia quælibet virtus dum corrumpitur, quomodo pulchra est quia iam non est, cuius corruptio malum est?

Cum ergo in duobus præcipue bonum animæ consistat, quibus quasi ab vberibus ad vitam nutritur æternam, quæ sunt cognitio veritatis & amor virtutis, cognitionis corruptio ignorantia dici potest, de qua dicit Apostolus, *qui ignorat, ignorabitur, amoris corruptio cupiditas, quæ est radix omnium malorum.* Et quanto magis crescit hæc ignorantia, & cupiditas, tanto magis bonum animæ corrumpitur: anima enim cum sit incorporea substantia, secundum substantiam suam corrumpi non potest, sed secundum bonum quod participat, quod tanto amplius

Bonum animæ consistit in duobus.

in eâ deteritur & minoratur, quantum amplius ipsa peccatis deformatur.

Pulchræ sunt ergo mammæ siue vbera sanctæ Ecclesiæ generaliter, siue sanctæ cuiusque animæ specialiter, quia & hæc in filijs suis, & illa in se ipsâ, tam copiosâ bonorum sensuum vbertate refulgent in cognitione veritatis & amore virtutis, vt ex eis omnium spiritualium bonorum nutrimenta profluant, naturalia etiam bona, vt sunt ratio, ingenium, memoria magis vigeant, atque ita integra animæ pulchritudo horû participatione informetur.

Sed quid est, quod hæc vbera vino dicuntur pulchriora, cum in vino sit luxuria, in his autem vberibus sancta & sobria animæ delectatio, atque ob hoc nulla prorsus istorum recta possit esse comparatio? Sanè per figuram rapinosam, quæ est magna rei humilatio, dicuntur hæc vino pulchriora, non quod in vino aliqua sit prædicabilis pulchritudo, sed quod prædicta scilicet cognitio veritatis & amor virtutis, meliora & pulchriora propter vilitatem & suauitatem, sui sint omni animæ rationali, quàm omnia mundi oblectamenta quæ vino significantur, cum hæc corrumpant animam sui participatione, illa reficiant. Eodemque modo quod sequitur, & odor vnguentorum tuorum super omnia aromata, si odorem vnguentorum accipimus bonam famam virtutû, quæ comparatio spiritualiû & cor-

ruptibilium rerum? siquidem potest esse & corruptio boni quæ fit in spirituali creaturâ; & corruptio boni quæ fit in corporali creaturâ, quia cum sint duæ creaturæ, spiritualis & corporalis, sicut supra iam diximus, duæ quoque bona sunt, vnum in spirituali, alterum in corporali creaturâ. Bonum spiritualis creaturæ virtus est, bonum corporalis creaturæ ordinata distributio in creaturis: corruptio ergo boni quod fit in spirituali creaturâ, sicut in anima, peccatum est & culpa, quia huius incorruptione vnimur Deo, corruptione elongamur ab eo; corruptio verò boni quod fit in corporali creaturâ, nec peccatum est nec culpa, sed vel pœna, vel ad pœnam. Si ergo incorruptione spiritualis boni vnimur Deo, incorruptione verò corporalis boni non tantum non vnimur Deo, sed plerumque; separamur, quando ipsa eius delectatione plerumque; nostri obliuiscimur, & à bono propositi abducimur, corruptione verò illius dum affligimur, nonnunquam ad bona reducimur, quæ comparatio potest esse in tantâ dissimilitudine.

Sed in hac comparatione argumentum est à minori ad maius, hoc modo: si corporalia bona hoc est odor aromatum tantæ sunt suauitatis, quantum magis bona spiritualia, id est; odor virtutum; incomparabile incorruptibile bonum corruptibili, sicut anima quæ est incorruptibilis corruptibili corpori.

Incor-

Sicut creatura alia est spiritualis, alia corporalis ita duo sunt bona in illa, virtus in priori ordinata distributio in creaturis in posteriori.

Quomodo odor vnguentorum Spōtæ dicatur esse super omnia aromata.

Pulchriora vino cur vbera Ecclesiæ memorentur. Ephes. 5.

Per vinum omnia mundi oblectamenta significantur.

Incorruptibilem autem dico animam secundum substantiam sui, quæ simplex & incorporea est, sicut incorruptibile bonum quod in animâ consistit, dicitur secundum substantiam, non secundum adiectionem. Duobus enim modis dici potest bonum, substantiue & adiectiue, per se enim bonum non corrumpitur si adijcitur animæ corrumpi dicitur, quando recedit ab animâ & in malum permutatur, sicut & ipsa anima per se non corrumpitur, sed priuatione boni dicitur corrumpi, quia priuatio boni malum est.

Dicitur ergo odor vnguentorum tuorum super omnia aromata, ac si dicatur, fama & opinio tuarum virtutum, melior & utilior tibi est, quam omnia huius mundi delectamenta, quia hæc occidunt, illa viuificant.

At si alio modo vtramque partem scilicet odorem vnguentorum & omnia aromata ad spiritualem intellectum referre voluerimus, videndum quis sit odor iste specialis vnguentorum dilectæ, & quæ sint omnia aromata quibus ille odor tantopere præfertur. Si enim omnia aromata omnes virtutes accipimus, quæ erunt illæ singulares virtutes quæ vniuersitati virtutum præferantur? Videtur nobis non absurdum esse si has virtutes dicamus, fidem, spem, charitatem; nempe absque istis virtutibus ceteræ omnes virtutes quasi otiosæ sunt, scriptum

est enim quia sine fide impossibile est Deo placere. Quod si nemo sine fide Deo placere potest, constat nulla bona opera sine fide salutem posse conferre: qui autem credens benè operatur profectò id facit spe futurorum bonorum; sed ea quisque diligit quæ se sperat adepturum, & quicquid boni operatur, per dilectionem operatur; quia nisi diligeret, pro his consequendis non laboraret.

Cum ergo omnia bona opera sine istis, hoc est fide, spe, charitate esse non possint, merito hæc eunctis virtutibus præferuntur, atque ita dicitur, odor vnguentorum tuorum super omnia aromata, ac si dicatur super omnes virtutes in te redolent fides, spes, charitas, quæ te perfectè in sponsam & dilectam efficiunt.

Sed quare hæc dicuntur vnguenta? quia sicut multæ species herbarum cum in vnum collectæ fuerint, vt quandam compositionem vnguenti efficiant, vnde nomen ipsius vnguenti sumunt, vnde maiorem virtutem habent, ita principaliter dicuntur vnguenta Ecclesiæ, siue cuiusque sanctæ animæ quæcûque bona opera fidei, spei, & charitatis condimento fuerint cõposita, quia non aliter efficacia, nisi fuerint horum adiectione denominata, vt dicatur hoc vnguentum est fidei, spei, & charitatis compositium: verbi gratia, aliquis habet humilitatem, castitatem, patientiam, obedientiam, aliasque virtutes aliquas, quarum compositio, quoddam spiri-

X 3 tuale

Bonum substantiue dicitur & adiectiue.

Alia spiritalis expositio odoris vnguentorum spongiæ super omnia aromata.

Sine fide, spe, & charitate alia omnia bona opera efficiuntur.

Fides, spes, charitas, cur vnguenta vocentur.

tuale dici potest vnguentum, sed omnino erit inefficax, nisi ibi fuerint fides, spes, & charitas. Est iterum aliquis, qui prædictas virtutes non habet omnes, habet autem alias, sed nec iste de his probatum poterit habere vnguentum absque adiectione harum trium virtutum. Qualescunque ergo vel quantascunque virtutes quilibet habuerit, oportet ut his tribus nunquam careat; si salutis suæ efficientiam habere desiderat. Cum itaque sint in Ecclesiâ alij istis, alij illis, aliqui pluribus, aliqui paucioribus præditi virtutibus, semper tamen illis fide, spe, & charitate cohærentibus, rectè potest dici non singulari numero odor vnguenti, sed plurali numero odor vnguentorum; sed iste odor super omnia aromata, quia istis intermixtæ virtutes redolent, & valent, carentes etsi redoleant, inefficaces manent. Sequitur,

*fauus distillans labia
tua.*

VERSUS XI.

*Fauus distillans labia tua sponsa mel
& lac sub linguâ tuâ: & odor vestimen-
torum sicut odor thuris.*

Quid labia sponsa, nisi prædicationem vtriusque testamenti debemus accipere? sicut enim in corpore labia ita sunt constituta, ut vnum superius, alterum sit inferius, ita vetus testamentum prius, nouum est posterius: & quia per labia sermo exprimitur, prædicatio horum duorum testamentorum per labia non inconuenienter accipitur. Sed quid est, quod hæc labia dicuntur *fauus distillans*? fauus namque mel in cera est: quid autem est mel in cera, nisi diuinitas in humanitate? prædicatio verò vtriusque testamenti quid aliud sonat quam Deum hominem factum pro humani generis redemptione vna per figuram significans, altera significatum in veritate repræsentans? quicquid autem Ecclesia de Christo prædicat, & de diuinitate, & de humanitate ipsius est. Quis verò nesciat, quod mel dulce, cera mollis est? Christus autem per miracula & prædicationem suam ex diuinitate dulcis fuit, per corporis passionem ex humilitate mollis atque tractabilis: vnde & comprehendi & occidi potuit, quia Deus immensus; incomprehensibilis & inuisibilis, per humanitatem se visibilem

Per labia sponsa vtriusque testamenti prædicatio accipitur.

Cur labia sponsa dica-
fauus distilla-
ns.

visibilem & humilem, & quasi ceram mollem atque flexibilem exhibuit: quasi enim mel in cerâ fuit, quia dulcedinem misericordiæ & compassionis suæ, de cœlo se ad terras inclinando, & veritatis suæ lucem administrando per totum distillavit mundum.

Labia sponsæ cur fauo distillanti assimilantur.

Fauus ergo distillans sanctæ Ecclesiæ labia dicuntur, quia omnis diuinæ dispensationis, quæ circa genus humanum acta est, & nunc quotidie in sacramentis & rebus Sacramentorum agitur dulcedo & gratia, ipsius prædicatione cognoscitur. De qua adhuc subditur, *mel & lac sub linguâ tuâ*, hoc est & in voce & in corde, quia videlicet mel fortium cibus est, lac infantium, & hæc in prædicatione suâ Ecclesia pronuntiat, loquendo vel scribendo, quibus & fortes roborantur & infirmi nutriantur. Et quia prædicationem suam bonis operibus confirmat, verbo & exemplo filios suos instruendo, subditur.

Quid intel- ligatur per mel & lac quod sub lingua sponsæ memoratur esse.

Et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris; quod vestimenta bona opera intelligi debeant, sacræ scripturæ autoritas docet, scriptum est enim, *beatus qui custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem eius*; & in prouerbij Salomonis, *omni tempore vestimenta tua sint candida*; custodire enim vestimenta est bona opera habere, ne tur-

Apo. 16.

Eccles. 9.

pem in iudicio patiatur repulsam si nudus virtutum tegmine appareat, quo peccatorum suorum deformitatem tegat. Candida vero vestimenta habere est, opera sua vitiorum sordibus non inquinare, quia ante Dei oculos virtutum opera sordent, quæ vitiorum commixtione fœdantur.

Quid autem est odor vestimentorum, nisi fama & opinio bonarum actionum? Sed iste *odor vestimentorum est sicut odor thuris*, quia nullius efficaciam est aliquod opus bonum nisi redoleat ex igne charitatis. Sicut enim thus incensum fumat & redolet, sic mens alicuius sancti spiritus igne accensa fumat ex compunctionis gratiâ, siue peccata sua deslendo, siue ad supernam patriam suspirando. Cumque per compunctionis gratiam præteritam recognouerit culpam, siue futurorum bonorum, huius vitæ breuem optauerit moram, ardentius exequitur lucra pietatis, quando & interius magis ardet per charitatem, & exterius redolet per bonam opinionem. Dum enim proximi eius proficiunt exemplo, illorum lucra facit etiam sua, quia in eius actionibus discunt, vnde sibi bonorum operum merita adquirunt.

Quid per vestimenta significetur, & cur vestimenta sponsæ odori thuris assimilantur.

Dicit ergo sponsus sponsæ, hoc est Ecclesiæ, siue fideli animæ, odor

animæ, odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris, ac si dicat, ideo mihi bonus odor virtutum placet, quia ex igne charitatis meæ incensus redolet, & ita ad me ille odor quasi quædam oratio dirigitur, quemadmodum thus mihi soli pro deuotione precû incenditur & offertur.

VERSUS XII.

*Hortus conclusus soror mea sponsa,
hortus conclusus, fons signatus:*

Per meta-
phoram quæ
quatuor sit
modis spon-
sus sponsæ
pulchritu-
dinem præ-
dicare pro-
sequitur.

PER figuram metaphoram quæ quatuor modis fit id est ab animato ad animatum, ab inanimato ad inanimatum, prosequitur sponsus sponsæ prædicare decorē & pulchritudinē sponsæ, duobus modis supra dictæ locutionis intermixtis, id est, ab animato ad animatum, & ab inanimato ad animatum: nam cum superius oculo & crine, mammis siue vberibus & labijs, quæ sunt partes animati corporis, odore quoque vestimentorum quod est pars inanimati corporis, variam Sponsæ pulchritudinem enuntiaffet, nunc per eum solura modum, qui est ab inanimato ad animatum, alia quoque pulchritudinis siue dignitatis ipsius prædicamenta enumerat per similitudines horti & fontis, & emissiones ipsius horti, quæ per septem species

describuntur, videlicet cypri, nardi, & croci fistule & cynamomi, myrræ & aloë, de quibus singulis dicendum est.

Cur autem Ecclesia dicitur hortus? nimirum propter assiduè in eâ pululantia virtutum germina, quia sicut ideo dicitur hortus, eò quod ibi semper aliquid oriatur, ita dicitur Ecclesia hortus, quia sepe in eâ oriuntur virtutum opera, per profectum filiorum eius, quos quotidie in baptismo acquirit, & in fide nutrit, & operibus fidei prouehit. Sed quare hortus iste conclusus, vel propter

Sacramentorum inuisibilem virtutem & singularem dignitatem, siue propter sanctarum scripturarum mirabilem profunditatem, seu propter inexpugnabilem diuinæ defensionis firmitatem. Nam cum ex Sacramentorum inuisibili virtute quotidie salus credentium pullulet, non tamen omnibus patet, quomodo in vnoquoque Sacramento, virtutem & rem Sacramenti interius operetur Spiritus sanctus, quare ipsa Sacramenta instituta sint, quomodo & à quibus eadem Sacramenta danda & accipienda sint, quæ fides, quod fidei meritum, quis ordo, quæ ordinis causa, quæ postremò ipsorum sacramentorum reuerentia, quæ & quanta irreuerentiæ culpa, quæ omnia quia ita sunt occulta & clausa vt nemini pateant, nisi his qui possunt dicere cum Apostolo, nobis autem

Ecclesia cur
dicatur hor-
tus.

Ecclesia cur
hortus con-
clusus vocetur.

Primo dicitur
Ecclesia
hortus con-
clusus pro-
pter sacramen-
torum inuisi-
bilem virtutem

1. Cor. 2. ea reuelavit Deus per spiritum suum, re-
 ctè Ecclesia, in qua hæc sacramen-
 ta continentur, hortus conclusus
 dicitur; vnde & ipsorum Sacramen-
 torum officiales non admittuntur
Ioha. 10. in hortum huiusmodi nisi per illum
 introeant, qui dicit, *per me si quis in-
 troierit saluabitur.*

Sed quia plures istorum Sa-
 cramentorum officia per digni-
 tates Ecclesiasticas prætijs conse-
 quuntur, quamuis ante humanos
 oculos hunc hortum videantur
 ingredi, tamen ante diuinos o-
 culos omninò eis occluditur, &
 licet dicantur officiales Chri-
 sti, tamen non sunt, quia non
 per ostium intrauerunt, sed a-
 liunde ascenderunt. Quid ve-
 rò sint Saluator docet, qui cum
Ibidem. diceret se esse ostium, subiungit. *Qui
 non intrat per ostium, sed ascendit aliun-
 de, ille fur est & latro.*

Ecce quantum conclusus est
 hortus iste, vt nemini ad eum con-
 cedatur accessus, nisi per ostium hoc
 est Christum, qui verò per eum
 non accesserit, ille fur & latro præ-
 dicetur. Vnde Gregorius, *cur
 non perpenditur, quod benedictio illi
 in maledictionem conuertitur, qui ad
 hoc promouetur vt hæreticus fiat? Sa-
 cerdotium illic subsistere non arbi-
 tror: Ergo talibus hortus iste verè con-
 clusus est,* qui quamuis Sacramenta
 habeant, rem tamen Sacramen-
 torum non habent, quia hæc non
 ad salutem, sed ad damnationem

sui habere probantur, atque id-
 eo quod ante humanos oculos
 esse videntur, ante diuinos oculos
 perdunt.

Porro propter sanctarum
 scripturarum profunditatem Ec-
 clesia Dei dicitur hortus conclu-
 sus, quia nemini in earum sen-
 sum plenus patet ingressus, nisi
 illo introducente, qui habet cla- *Apo. 1.*
*uem David qui aperit & nemo clau-
 dit, claudit & nemo aperit.* Qui ve-
 rò per Dei gratiam in hunc hor-
 tum meruerunt ingressum, quot,
 & quantas, & quàm salubres pu-
 tas inueniet in eo spiritualium her- *Secundo*
 barum species, quibus morbos a- *dicitur Ec-*
 nimæ repellere, & fauciam mentè *clesia hor-*
 valeat refouere? Iste hortus Iudæis *tus con-*
 & Hæreticis conclusus est, quia sa- *clusus pro-*
 cramenta in eo abscondita non *pter pro-*
 intelligunt, sed solam literam at- *funditatè*
 tendunt, quibus conuenit illud *sanctarum*
 Esaïæ, *& dabitur liber scienti literas,* *scriptura-*
& dicitur ei, lege, & respondebit, non *rum.*
possum, signatus est enim. Iste autem
liber, id est, tota series diuinæ scri-
 pturæ, in hoc horto concluso, id *Apo. 5.*
 est Ecclesia continetur, scriptus in-
 tus & foris, hoc est literali & my-
 stico sensu, signatus sigillis septem,
 hoc est septem Sacramentis, quæ
 fides Ecclesiæ continet, videlicet
 natiuitate Domini, circumcissione,
 baptismo, passione, resurrectione,
 ascensione, iudicio futuro.

Conclusus est ergo hortus iste, *Ibidem.*
 præ huius libri signata profundi-
 tate,

Ibidem. tate, quem nemo aperire potest, nisi agnus qui occisus est qui solus dignus inuentus est soluere hunc librum, & aperire septem signacula eius, quia eius solius gratiæ est, mysteria diuinæ scripturæ, quæ illorum septem sacramentorum virtutem prædicant, humano sensu aperire.

Tertio Ecclesia comparatur horto concluso propter diuinam protectionis firmitatem.

Propter inexpugnabilem autem diuinæ protectionis firmitatem Ecclesia hortus conclusus dici potest, quia quæ diuino semper munitur præsidio, nequaquam malignorū spiritū, siue hominum poterit labefactari incursum: quamuis enim multos & frequentes in eam impetus faciant, minimè tamen in eam aliquā malæ voluntatis suæ potentia intrant, quia ita diuinæ protectionis concluditur sepe, ut nullam penitus ad eam ex aduerso intrandi facultatem inueniant. Unde magnā securitate accepta fiducialiter in Psalmo proclamat dicens, *Dominus illuminatio mea & salus mea quem timebo? dominus protector vite mee à quo trepidabo? Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo, dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos.*

Pf. 26.

Pf. 117.

Hortus ergo conclusus est Ecclesia sub protectione diuinâ, quia tantâ eam Deus sua confirmavit gratia, ut nec fidem eius peruersi corrumpere, nec sacramentorum institutiones auferre, neq; ab intimæ pacis eam statu possint deijcere. Quibus sic conceditur ad

tempus, eam exterius affligendo tentare tentatio hæc non ad damnationem ei prouenit, sed ad coronam.

Unde & hortus conclusus non semel, sed iterum dicitur, quia non tantum eam Deus exterius, sed & interius conclusit, dum eam ita sanctificat & custodit per omnia, ut integra corpore & animâ vsq; in diem Domini nostri Iesu Christi conseruetur; hic quidem temporaliter, postmodum verò æternaliter.

Non solum autem hortus conclusus dicitur Ecclesia, sed etiam fons signatus & propter baptismi vniformitatem, & propter sanctæ prædicationis puritatem: sicut enim per fontem sordis corporis abluuntur, ita per baptismum sordes animæ, id est peccata lauantur, & sicut fonte fessum corpus reficitur, ita prædicatione sancta deficiēs à Deo anima releuatur. Dicitur autem fons iste signatus; sed videndum, unde, à quo, & quare signatus.

Unde ergo signatus? in baptismo quidem sacramenti forma, re, & intentione; in prædicatione verò veritate, suauitate, & vtilitate inde enim Ecclesia rectè in his duobus, hoc est baptismo & prædicatione fons signatus dicitur, quia baptismus nihil adiuuat, nisi ibi adsint & forma sacramenti, hoc est inuocatio sanctæ Trinitatis; & res sacramenti, hoc est virtus & efficacia sacramenti; intentio quoq; hoc est voluntas catholicè baptizandi. Porro prædicatio

Cur bis hortus conclusus Ecclesia dicitur.

1. Thessa. 5

Ecclesia quare fons signatus dicitur.

Unde fons iste fit signatus.

Prædicatio quando fit utilis.

catio nihil confert, nisi sit vera ut fidem excitet, suavis ut attrahat, utilis ut informet. His enim partibus sacramenti quasi quibusdam signaculis fons iste recluditur, ut specialis eius virtus & puritas atq; salubritas insinuetur.

A quo fons iste signatus sit.

A quo autem signatus? nimirum a spiritu sancto, qui cum sigillo septiformis gratiæ suæ consignavit, quia ex institutione, & virtute sacramentorum, & utilitate sanctarum prædicationum profluunt in Ecclesia omnium spiritualium irrigua charismatum: ibi enim accipit mēs sancta, quid, & qualiter sapiat & intelligat, quo cōsilio, qua fortitudine roboretur, qua scientia & pietate ornetur, quo ve timore Domini repleatur. Nempe istis spiritualibus donis fons Ecclesiæ ita est signatus, ut nullus ipsius fontis particeps esse possit, qui harum septem gratiarum nullam habuerit.

Fons iste quare sit signatus.

Quare verò signatus? quia nulli committenda sunt sacramenta Ecclesiæ, nisi fidem habeat & opera; fidem, ut ea quæ in sacramentis exterius visibilibus agi conspiciunt, interiorius invisibilibus salutem operari intelligat & credat; opera verò ut in ipsis sacramentis participandis dignum se exhibeat. Nulli quoq; prædicandi officium committitur, nisi ei qui huius scientiæ gratiam habere probatur, sicut dicit Apostolus, *quomodo prædicabunt, nisi mittantur?*

ille enim quasi mittitur, qui huius officij gratiam à Deo consequitur. *Rom. 10.*

VERSVS XIII.

Emissiones tuæ paradysus malorum punicorum cum pomorum fructibus.

Quid autem hortus iste conclusus & fons signatus tanta diuinitatis prouidentia custoditi emittunt? *Emissiones huius horti conclusi & fontis signati quales sint.* *emissiones, inquit, tuæ paradysus malorum punicorum cum pomorum fructibus;* mirabiles enim emissiones huius horti esse necesse est, qui tam suauiter & salubriter fluentis, tamq; cautè signati fontis irrigatione redditur fecundus. Nam constituitur velut paradysus spiritualiter prodeuntibus, diuersarum virtutum, seu florum & herbarum gloriosis emissionibus, quæ cum per multimodas orationum species vniuersitatem virtutum prætendentes infra enumerentur, in duas tamen finales causas diuiduntur, propter geminam temporis qualitatem, videlicet persecutionis & pacis. Omnis quippe consummatio sanctorum, aut in persecutione martyrio est celebrata, aut in pace confessione peracta.

Vnde bene huius horti, id est sanctæ Ecclesiæ *emissiones, paradysus dicuntur malorum punicorum, cum pomorum fructibus,* quia vel Martyrij vel cōfessionis gloria, ubiq; vernant & redolent sancta eius præconia. Quid enim *per mala punica nisi gloriosa Martyrum*

Emissiones Ecclesiæ cur dicantur paradysus malorum punicorum cum pomorum fructibus.

rum purpura, quid per fructus pomorum, nisi bonis actibus candens, vita confessorum? O quantæ deliciae huius paradyfi, quantæ abundanter & feliciter profluentes virtutum emissiones, vbi & fortes nutriuntur, & infirmi reficiantur! quia ibi qui imitari cupiunt, mirantur, prædicant, & venerantur constantiam martyrum; ibi qui Martyres esse non possunt, attendunt, approbant & æmulantur probabilem vitam in pace gloriosè viuētium sanctorum.

VERSUS XIV.

Cypri cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomum cum vniuersis lignis Libani, myrrha & aloë cum omnibus primis vnguentis.

VNde & sequitur huius horti conclusi, siue fontis signati designata venustas, salubritas, & vtilitas, per septem species herbarum aromaticarum, non solum quia istas eius sanctitatis emissiones septiformis spiritus efficit gratia, verum etiam quia hoc septenario specierum numero virtutum vniuersitas exprimitur. In toto quippe corpore Ecclesie nulla virtus potest deesse, quia cum caput Ecclesie sit Christus, corpus autem Christi Ecclesia, quicquid sanctitatis, honestatis, & vtilitatis vnquam esse potuit vel potest, in vniuerso Christo, hoc est capite & mēbris cōsiderare licebit.

Inspiciamus ergò ipsas species, per quas vniuersitas virtutum, vt

diximus, denotatur, & quod in partibus intelligimus, in toto intelligendum sciamus. *Cypri*, inquit, cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomum cum vniuersis lignis libani, myrrha & aloë cum omnibus primis vnguentis.

Cyprus est arbor aromatica, significans spiritualis gratiæ benedictionem, & interpretatur mœror vel tristitia. *Cyprus* ergo in Ecclesia est quæuis sancta anima velut arbor aromatica, quæ habet ex Dei gratia, vt mundi huius transitoria contemnat gaudia, habens eam tristitiam, quæ est secundum Deum, quæ penitentiam in salutem stabilem operatur; memor illius Euangelici, beati qui lugeat, quoniam ipsi consolabuntur, & illius Apostolici, miseri estote & lugeate. *Iac. 4. risus vester in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem.*

Nardus frigus repellere dicitur, *crocus* autem ardentibus inferre refrigerium: quid autem per nardum nisi charitas, quid per crocum nisi castitas figuratur? charitas namque tepidos in bono opere suscitatur, & ardentem facit, castitas verò mentem ab æstu malæ concupiscentiæ temperat & restringit.

Fistula est arbor aromatica breuis & modica, duri autem corticis, qui contritus bibitur & sanat viscera: porro *cinnamomum* cinereum habet colorem, & diu retinet vim suam. *Per fistulam* autem quæ, vt diximus, breuis est & modica nō incōgruè humilitas accipitur; duro vero eius

Cyprus in Ecclesia quæuis sancta anima est.

Per nardum charitas, per crocum castitas figuratur.

Per fistulam humilitas, per cinnamomum pœ-

Horti huius venustas per septem species herbarum aromaticarum describitur, & quare.

nitentium
habitus de-
signatur.

rò eius corticè contrito & potato viscera sanantur, quia dum humilitatis virtute duræ superbæ carnis ex tollentia frangitur, vulnus animæ contriti & humiliati cordis medicina sanatur. Per *cynamomum* verò quæ ad cineri coloris est, & diu vim suam retinet abiectus pœnitentium habitus designatur, qui possunt dicere cum Propheta, *cinerem tanquam panem manducabam*, & cum Beato Iob, *idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauillâ & cinere*. Sed hæc abiectio vim suam diu retinet, quia vera est ea pœnitentia, q̄ sic conuersi cordis rectitudinem seruat, vt vltèrius pœnitèda nõ admittat.

Pf. 101.

Iob. 42.

Per vniuersa
ligna Libani
omnes virtutes
signantur.

Cum vniuersis lignis libani, hoc est cum omnibus vitæ baptismo candidatæ, & recta fide solidatæ, bonisque operibus sublimatæ virtutibus. Nam cum præmitteret particulariter, eas quas supra posuimus virtutes, per prænominatas arborum species, subdit vniuersaliter per omnia ligna libani omnes virtutes, vt intelligamus hortum Domini hoc est Ecclesiam, omnem quidem ex se emittere virtutem, per variam sanctorum vitam, sed illas prænominatas capita esse omnium virtutum, ita vt cætera virtutum membra sine his iaceant infirma.

Per myrram & aloë
carnis mortificationem

Myrra & aloë cum omnibus primis vnguentis. Subdit adhuc duas septenarum virtutum species videlicet carnis mortificationem & patientiam; per myrram autem quæ cor-

pora mortua à corruptione vermium & putredine seruantur illeßa mortificatio carnis, quæ putredo vitiorum & carnalium voluptatum restringitur, intelligi debet: per aloe qui quidem suauem habet odorem, sed gustum amarum, & purgat stomachum, patientiam, accipere possumus, quæ quia propter futura perennis vitæ bona, mundi sustinet mala, benè quidem redolet ex causa propter quam patitur, amara autem ex causa qua patitur; si quis verò morbus peccati animam grauat, ipsius mali quod patitur amaritudo purgat.

Cum omnibus, inquit, primis vnguentis, hoc est prætiosis & probatis spiritualium charismatum donis, quæ Apostolus enumerat dicens, *alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum*. Ecce hæc dici possunt prima vnguenta, quæ diuina conficiuntur gratia, quibus non sine ratione præmittuntur duæ superius per myrram & aloë præsignatæ virtutis species, videlicet mortificatio & patientia, vt intelligamus eos tantum his vnguentis spiritualibus imbuedos, qui *carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs*, qui possunt dicere cum Apostolo, *& gloriamur in tribulationibus*.

tificatio, &
patientia
exprimitur.

Per prima
vnguenta
spiritualium
charismatum
Jona notantur.

1. Cor. 12.

Gal. 5.

Rom. 5.

Libet ergò hic attendere & mirari

Hortus
Domini
hortus de-
litiarum
est.

rari hortum Domini per has emissiones, suas verè esse quasi pulcherrimum paradysum hoc est hortum delitiarum, vbi æterna salus animæ, & omnis suauitas vigent, vbi omnis pulchritudo & spiritualis delectatio florent, vbi vita perennis & requies sempiterna manent, non quod hic in præsentia vita conferantur, sed quod per illas, quas supra diximus, virtutum & gratiarum emissiones ad ista perueniatur, & illarum temporalis exercitatio, istorum sit æternalis exhibitio. Vnde rectissimè hortus iste, vel paradysus conclusus esse memoratur quia nulla malignorum spirituum aduersitate sancta Ecclesia superatur, quæ spiritualium huius horti emissionum gratia confortatur.

Sicut generaliter Ecclesia, ita specialiter quæuis sancta anima hortus Domini dici potest.

Sed quoniam sicut generaliter Ecclesia hortus Domini dicitur, ita quoque specialiter sancta quæque anima, quæ virtutum germine & gratiarum multiplicium decore vernat, idem appellari potest, considerandum tamè cum Ecclesia totum quoddam sit, vna verò anima pars totius sit, quantum differat pars à toto. Quod enim parti, inest toti inesse necesse est, sed non conuertitur, vt quod toti inest, parti quoque æqualiter inesse necesse sit. Ecclesia quippe vniuersalis in suis partibus, hoc est in singularibus & indiuiduis hominibus, quorum in vnum collectione constituitur, totum quoddam est, quia dum multi di-

uersis florent virtutibus, & in hac diuersitate omnes virtutum continentur species, totum quidem omnes continet in partibus, pars autem non omnes sed quosdam.

Differunt ergò in hoc totum & pars, quod totum longè continentius est quam pars, dum omnia simul confluât in toto, in parte verò non omnia sed quædam. Dum ergò generaliter sancta vniuersalis Ecclesia hortus Domini dicatur, eo quod infra eam omnium virtutum germina celebrètur; quæuis quoque sancta anima quæ aliqua virtutum profert germina, hortus Domini dici potest iuxta aliquem suum modum, quem ei diuina cõtulit gratia.

VERSVS XV.

Fons hortorum: puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano.

Sed quia quicumque instruitur, aut verbo instruitur aut exemplo, pars autem id quod habet, de toto habet, verba verò & exempla vniuersaliter in toto sunt, non absque ratione sequitur, vt ille *principalis hortus Domini*, hoc est vniuersalis Ecclesia, *fons hortorum particularium*, hoc est singularum animarum dicitur. Vnde enim est quod discunt, quæ agunt, quæ docent, nisi ex sanctæ vniuersalis Ecclesiæ doctrinis & institutis? vnde aut ipsæ doctrinæ, nisi ex sanctorum Apostolorum, Apostolicorumque virorum verbis, scriptis, & exemplis? Quocirca rectè Ecclesia fons dicitur hortorum istorum, hoc est sanctarum animarum, quia quic-

Ecclesia tanquam rotum, & sancta anima tanquam pars quomodo differant in appellatione horti Domini.

Vniuersalis Ecclesia fons hortorum cur appellatur.

quicquid sanctitatis vel honestatis habent ex prædicationis Ecclesiasticæ irrigatione concipiunt & proferunt, omniaq; eorum profectus est Ecclesiasticæ disciplinæ regula & status. *Fons enim egreditur de paradyso Domini*, hoc est de Ecclesia Dei, *qui diuiditur in quatuor flumina*, hoc est in quatuor Euangelia, *quæ irrigant vniuersam faciem terræ*, hoc est omnem intentionem aridæ mentis, vt eorum doctrina per Dei gratiam debriata, possit dicere cum Psalmista, *Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum*, nisi enim benignitas Dei cor humanū visitauerit, nullū bonorū operum fructum ferre valebit.

Sed cum eadem Ecclesia omnibus istis hortis diuersè fructificantibus propter diuersas scientiæ & operum qualitates, cōmuniter fons dicatur, quia omnes irrigat vel scientiæ vel pij studij infusione, quibusdam tamen singulariter dicitur, *puteus aquæ viuentium*, propter latentem in eis specialiter diuinæ scientiæ profunditatem, quæ ex ipsius Ecclesiæ emanat fonte. Fons quidē apertè super terram fluit, aqua verò putei in terra occultatur, quia alia est scientia quam simplices & infirmi præ sui facilitate assequuntur, alia quam docti & fortes præ sui subtilitate vix rimantur. Ecclesia ergo omnibus electis fons est, sed non omnibus puteus est, quia omnes quidem superficiem literalem, legunt, vel audiunt & intelligunt; sed pauci admodum absconditam in-

trinsecus spiritualis sensus profunditatem aspiciunt.

Sed puteus iste aquas habet viuentes, quia Ecclesia dum profunditatem diuinorum eloquiorum legentibus siue audientibus aperit, & à prauitate eos corrigit, & ad bona opera accedit, sicq; eos qui in peccatis suis mori debuerāt, per vitale doctrinā quasi per viuentes aquas reficit.

Qualium vero æquarum? *quæ fluunt*, inquit, *impetu de Libano*: quis namq; est istarum aquarum impetus, nisi vehemens sanctarum scripturarum cum magna auctoritate profluens decursus? quid verò per Libanum nisi sublimium Doctōrum scientia & virtus exprimitur? aquæ ergo cum impetu de libano fluunt, quia sanctæ scripturæ ex sanctorum Patrum scientia & virtute magnam vim suæ auctoritatis ostendūt. Necessarius sanè fuit Ecclesiæ imperus iste, quia ab Hæreticis & peruersis hominibus fidei & sanæ doctrinæ cursus prohibitus esset, nisi sanctorum Doctōrū torrens eloquij obstantia falsitatis molimina veræ rationis & eloquentiæ impetu propulisset.

Quia verò cōtra sanctā Ecclesiā, vel quālibet sãctā animā semper aduersarius gemina cōsistit, acie, aut enim minis aut blādimentis eā tētat, vt à status sui reſtitutione deiciat, volēs ostēdere spōsus quātū ex hac tētatione proficiat permissiuo modo locutionis subdit dicens, *surge a quilo &c.*

VER.

Quid per aquas viuentes accipiedum.

Quare hæ aquæ viuentes dicantur fluere impetu de libano.

Gen. 2.

Pf. 84.

Ecclesia sicut generalliter fons hortorum, ita quibusdam specialiter puteus aquarum viuentium est.

VERSUS XVI.

Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.

PER aquilonem qui ventus asper & frigidus est, asperitas minarum, quæ ex frigore peruersæ mentis descendit, intelligitur; per austrum verò qui calidus est, blandimentorum lenitas, quæ quasi ex suauitate quadam dolosi cordis procedit, accipitur. Cum ergo his duobus modis Ecclesia siue aliqua sancta anima fatigatur, ad maiora virtutum exercitia eruditur, vt quantò hosti fortius insurgenti ipsa quoque fortius reluctatur, tantò gloriosius post victoriam sponsi sui amplexibus coniungatur. Hoc enim gemino bello Martyrum constantia est probata, hoc quoque quotidie fidelium probatur & coronatur conuersatio. Quæ enim mens non tentetur huius mundi prosperitatibus & aduersitatibus? sed ea mens probata coronatur, quæ nec eleuatur prosperis, nec deijcitur aduersis. Vnde Iohannes à Domino commendatur in Euan-
Matt. 11. gelio, quia arundo à vento agitata non esse memoratur: arundo quippe dum vento impellitur, in quamlibet partem flectitur, sed ille arundo vento agitata non est, qui in neutram partem, scilicet ad dexteram vel sinistram reflectitur, quia nec terrore concutitur, nec blandimento sedu-

Per Aquilonem asperitas minarum, per Austrum lenitas blandimentorum signatur.

citur. Surgit enim Aquilo, quando detractio, seu aliqua asperitate impellitur; venit Auster, quando fauore vel aliqua prosperitate tentatur.

His autem hortum Domini perflantibus fluunt aromata illius, quia quantò magis Ecclesia, siue sancta anima aduersitatibus vel prosperitatibus tangitur, tantò magis bono virtutum odore per profectum repletur. Hæc enim qualitas vitæ probatiua est sanctitatis & iustitiæ, vt meritò hortus Domini dicatur, qui talis virtute patientiæ, humilitatis, & longanimitatis decoratur: vbi verò fuerit huius boni priuatio, nõ potest esse spiritualis horti appellatio.

Amplius. Per Aquilonem sæpè diabolus, per Austrum spiritus sanctus designatur, quia & ille constringit in frigore, & iste relaxat in calore; Propheta enim attestante diabolus dixisse perhibetur, *sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis: suggerente autem & afflante diabolo abundauit iniquitas & malitia in mundo; veritate enim attestante, vbi abundauit iniquitas, refrigeret charitas multorum: Et Propheeta asserit de Iudæa dicens, sicut frigidam facit cisterna aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam.* At verò Austri nomine Spiritus sanctus accipitur, quia eius gratia torpor mentis relaxatur, sicut psalmista testatur, *conuerte, inquit, Domine captiuitatem nostram sicut torrens in austro: capti-*

Quomodo intelligendum quod Aquilone vel Austro perflante hortum Domini dicantur fluere aromata illius.

Per Aquilonem sæpè diabolus, per Austrum Spiritus S. capitur.

Esa. 14.

Matt. 24.

Hier. 6.

Psal. 125.

captiuitas enim nostra quæ torporis frigore ad sequendum Deum pigra remanserat, per calorem spiritus sancti relaxatur, vt incurrat in amorem Dei.

Sponsus ergo cœlestis sponsam suam, hoc est Ecclesiam siue sanctam animam dignantur visitans Aquilonem iubet recedere, & Austrum venire, quia profectus iustus & consequens est ordo, vt prius infidelitatis & malitiæ frigore depulso, sancti spiritus aduentu, mens fidei & bonæ operationis calorem suscipiat. Surge, inquit, Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius: ac si alijs verbis dicat; quia in mentes mihi designatas, non potest venire gratia spiritus sancti, nisi fugato infidelitatis frigore, quicunq; torpor, quæcunq; pigritia ipsis mentibus, seu per ignorantiam, seu per negligentiam infedisti, surge & recede; & veni sancte spiritus, qui easdem mentes torpore constrictas tui afflatus calore resoluas, vt concepto bonæ voluntatis, & piæ intentionis vigore, perfluant sanctitatis fructibus & fructuum odoribus, longè lateq; manantibus ad sui consortium multos circumquaq; trahentibus.

Porro ad istam vocem sponsi, sponsa iam quasi animata, & quodammodo resuscitata, aspirati gratiæ prompto assurgit animo, & quia cōsequens sit, vt flante spiritu sancto, fructū bonæ operationis producat,

ostendit dicens, *veniat dilectus meus in hortum suum &c.*

CAPVT QVINTVM.

1. **V**eniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrram meam cum aromatibus meis: comedi fauum cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo: Comedite & bibite amici & inebriamini charissimi.
2. Ego dormio, & cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum est rore & cincinnati mei guttis noctium.
3. Expoliaui me tunicā meā, quomodo induar illā? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?
4. Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius.
5. Surrexi igitur vt aperirem dilecto meo: Manus meæ distillauerunt myrram, & digiti mei pleni myrrā probatissimi.
6. Passulū ostij mei aperui dilecto meo: at ille declinauerat atq; transierat. Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est: quasiui & non inueni illum, vocaui & non respondit mihi.
7. Inuenerunt me custodes, qui custodiunt ciuitatem: percusserunt, me &

Z vulne-

Auster aduenire, & hortum Domini perflare nequit nisi surgat & recedat. Aquilo quomodo accipiendum.

- vulnerauerunt me, tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.
8. Adiuro vos filia Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, vt nuntieris ei quia amore langueo.
9. Qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus eius ex dilecto, quia sis adiurasti nos.
10. Dilectus meus candidus & rubicundus electus ex millibus.
11. Caput eius sicut aurum optimum: comae eius sicut elata palmarum, nigra quasi coruus.
12. Oculi eius sicut columbae super riuulos aquarum, quae lacte lotae sunt & resident iuxta fluentia plenissima.
13. Genae illius sicut areolae aromatum consitae a pigmentarijs. Labia eius lilia distillantia myrram primam.
14. Manus illius tornatiles aureae, plenae iacinctis. Venter eius eburneus, distinctus saphyris.
15. Crura illius columna marmorea, quae fundatae sunt super bases aureas: species eius vt libani, electus vt cedri.
16. Guttur illius suavissimum, & totus desiderabilis: talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filia Ierusalem.
17. Quo abiit dilectus tuus o pulcherrima mulierum? quo declinavit dilectus tuus, & quæremus eum tecum?
- VERSUS I. QVINTI capit.

Veniat Dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrram meam cum aromatibus meis: comedi fauum cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo: Comedi-

te & bibite Amici & inebriamini charissimi.

BENÈ dicit dilectum venire in hortum suum, quia causa aduentus ipsius est, quod dilectus est, quod eius est hortus; nisi enim diligeretur, non veniret; denique in Euangelio loquitur dicens: Si quis diligit me, mandata mea seruabit, Ioha. 14. & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Sed qui dicit se Deum diligere, opere debet probare, nam hoc est hortum, illius esse: vbi enim diuersi virtutum flores vernant, & fructus exuberant, non immerito hortus Domini spiritualiter appellatur, talisque hortum esse Deum est diligere. Venit ergo Dilectus in hortum suum, quando mentem bonis actibus deditam gratiam suae visitationis illustrat. In quo horto fructum pomorum suorum comedit quia delectatur & pascitur odore & dulcedine virtutum in mente quam sua gratia repleuerit. Vnde ipse dilectus quasi congratulando dilectae respondet, veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrram meam cum aromatibus meis. Quid per myrram nisi mortificatio carnis accipitur? Sed quia sicut delectatione carnis vitia nutriuntur ita mortificatione virtutes generantur, recte specialiter myrram praeponeat, atque postea generaliter aromata subiungit: nisi enim caro spiritui per mortificationem vitiorum subiiciatur, ad virtutes animus non assurgit, quia in sua suggestione spiritus carni non contradicit; sed cum semper spiritus carni resistit, ad

Quando dilectus dicitur venire in hortum suum & comedere fructum pomorum suorum.

Per myrram mortificatio carnis accipitur.

ad virtutum culmina, subiecta quādoque iam carne mēs proficit: cūq; per quotidianum boni operis profectum, ad quandam perfectionis maturitatem peruenerit, quasi iam ei tempus messiois venit.

Quid sit tēpus quo dilectus dicitur metere myrram suam cum aromatis suis.

Bona ergo eius opera dilectus metit, quādo eā à terrenā habitationis agro, falce mortis abscissam in horrea regni cœlestis remunerādā colligit: Messio quidē ista vel est animā à carne, vel electorum à reprobis separatio. Qui autē metit, partē assumit, partēq; relinquit; in separatione verò animā à corpore, anima assumitur, & corpus relinquitur. Porro electi dum separantur à reprobis, ipsi quidē quasi bona seges ad vitam assumuntur, vt reprobis quasi remanēs stipula æterno incendio relinquuntur. Sed dilectus myrrā metit cū dicit, *venite ad me, oēs qui laboratis & onerati estis, & ego vos requiescere faciā*, aromata metit cum dicit, *venite Benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mūdi*: Myrrā ergo cū aromatis metit, quando eos qui per cōtemptum sæculi & afflictionē carnis ad virtutum opera profecerunt, à malorum consortio diuidit, & in regni sui conditorio reponit.

Matt. 11.

Matt. 25.

Quos benē myrrā suā & aromata sua dicit, quia quicquid boni habēt ex ipsius gratiā munere possidēt: fit verò messia, ista, vt dictū est, falce iudicialis sententiæ in hoc tēpore & per resolutionē & per prædestinationē. Per resolutionē quidē, cū anima quasi pars superior & dignior ad

Messia ista fit falce iudicialis sententiæ in hoc tēpore & per resolutionem,

cœlū assumitur, corpus verò quasi pars inferior & vilior in terra relinquitur. Per prædestinationē verò, quia quos in præsciētia sua habet in bonis perseueraturos, ad æternā vitam prædestinādo quasi segetē eligit, quos verò in malis permāsurus, quasi stipulam terrenis actibus infixā ad æternā mortem prædestinādo relinquit. Dicit ergo Dilectus, *veni in hortū meū, messui myrrā meā cū aromatis meis*, quia postquā per gratiam meam, Ecclesiam siue fidelem animam visitando, virtutibus germinare feci, mūdo mortuos, & pijs actionibus deditos mihi specialiter aptavi, quos quia à reprobis per electionem separavi, in regni mei consortiū annumeravi. Vnde mox subiungit, *Comedi fauum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo*. Adhuc amplius dilectus adgaudet profectui germinantis horti sui, in studijs & virtutibus electorum eundem hortum mirē decorantium. In fauo mel & cera est, mel verò dulcis, cera est mollis, & flexibilis, luminisque sinistra: porro in vino est austeritas, in lacte verò candor & lenitas. Quid autem in his rerum speciebus significari potest, nisi diuersa qualitas sermonum in sanctis Prædicatoribus, propter diuersas mentium qualitates in Auditoribus? sicut enim vni eorum, quem ad prædicationem erudiebat dicit Apostolus: *argue, obsecra, increpa*, Sancti Doctores

& per prædestinationem.

In comestione faui cū melle, & bibitione vini cū lacte quid figuretur.

vim suæ prædicationis temperant, quando personam, locum, tempus considerant, atque ubi & quando, vel quos arguere, obsecrare, increpare debeant, vtiliter pensant.

Verbum prædicationis quia iuxta diuersitates mentium suscipitur, secundum easdem temperari debet à Prædicatoribus, ut cum fructu audiatur & suscipiatur

Nam iuxta diuersitates mentium, sunt aliqui qui verbum sanctæ prædicationis, ut audierint, libenter suscipiunt; & sunt nonnulli quod hoc nec audire nec suscipere volunt; porro sunt plerique qui quod hoc loco vel tempore suscipere & audire nolunt vel non possunt, alio loco & tempore audiunt & suscipiunt. Item sunt aliquæ mentes quæ molli & suauis prædicatione emendantur, aliquæ verò quæ non nisi dura increpatione reprimuntur, nonnullæ autem pia obsecratione ad maiora virtutum opera exercentur. Propter has ergo diuersas qualitates animorum valde discreti in prædicatione sua debent esse Doctores animarum, quia quid, & quando, & ubi, quibus prædicent, debent subtiliter pensare, ne videantur in cassum verba iactare. Cum ergo delinquentes corripiunt, quos molles & flexibiles vident, leni & suauis admonitione arguere debent, iuxta dictum viri

PROV. 15. *sapientis, responsum mollius frangit iram: eos autem quos duros & intratables aspiciunt; aspera increpatione, & diuinæ animaduersionis terrore debent ferire, bonis verò aetibus deditos ut in melius semper proficiant, obsecrare.*

Cum ergo his tribus modis Præ-

lati subiectos instruere debeant profectò quando, bonos piæ exhortationis dulcedine fouent, & caelestis regni suauitatem prædicando consolantur, *fauus cum melle sunt*; quando verò delinquentes nunc modesto sermone compefcunt, nunc dura increpatione redarguunt, inferni pœnas annuntiando, *vinum cum lacte sunt*.

Dilectus ergo *fauum cum melle suo comedit, vinum cum lacte suo bibit*, quia sanctæ Ecclesiæ præpositos, quos sua gratia supradicto modo in prædicatione componit, sibi incorporando membra sua efficit, quorum studijs atque profectibus delectatur & quasi reficitur. Quos quia de suo corpore esse probauit, per conformationem & vnitatem quâ sibi eos incorporauit, ad eos qui eorum doctrinis & exemplis possunt erudiri facit Apostropham dicens.

Comedite & bibite Amici, & inebriamini charissimi: ac si aperte dicat; quia vobis refectione animarum in dictis & factis Doctorum præparauit, quos meo spiritu repleui, vos qui horum doctrinis instrui debetis, quæ ab his auditis & videtis, in ventrem memoriæ reponite, & tanta mentem vestram virtutum suauitate replete, ut ab omni vitiorum motu insensibiles remaneatis: *Amici quidem mihi per fidem & operationem, charissimi per intimam dilectionem. Comestio enim ista & bibitio diuinorum præceptorum*

Dilectus quando comedit fauum cum melle, & bibit vinum cum lacte.

Quinam intelligantur per Amicos & charissimos, quos dilectus inuitat ad comedendum, bibendum, & inebriandum.

Psal. 35.

Ab vbertate domus Dei qui inebriantur.

2. Cor. II.

Psal. 62.

ptorum plena perceptio : vnde psalmista de his qui hac plenitudine debriantur; dicit *inebriantur ab vbertate domus tue.* Quæ enim est domus Dei nisi Ecclesia, siue mens cuiuslibet iusti ? Quæ autem est huius domus vbertas, nisi quædam plenitudo diuinorum præceptorum & Sacramentorum, quâ repletur & ditescit sancta Ecclesia, siue Sancti alicuius anima ? Sed ab hac vbertate replentur & inebriantur, quicumque ex institutione Ecclesiæ vel eruditione Sancti cuiusque plenam percipiunt cognitionem, in ipsorum præceptorum & Sacramentorum necessaria vtilitate & honestate. Hac vbertate repletus erat, qui dicebat, *etsi imperitus sermone, non tamen scientiâ* : huius vbertatis plenitudinem optabat psalmista cum dicebat, *sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.*

Sed quia sponsi hortantis vocem sponsa audierat, & præceptorum eius suauitatem cordis palato gustauerat, atque huius boni plenitudine audiendo, legendo, credendo & operando inebriata fuerat, qualem effectum hæc plenaria effusio habuerit; vel quid inde vtilitatis consecuta sit denuntiat dicens, *e-*

*go dormio
&c.*

VERSVS II.

Ego dormio & cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctium.

Actus huius dormitionis & vigilantia, si ad exteriora respicias, minimè potest in vno eodemque simul esse, vno eodemque tempore, quia nemo potest simul & dormire, & aliquid vigilando cogitare vno eodemque momento vel tempore: si verò ad interiora respicias, & ritu huius dormitionis & vigilantia attendas, ita sibi hæc duo inseparabiliter adhærent, vt vno eodemque tempore aut non esse, aut simul esse debeant.

Dormitio & vigilantia secundum respectum ad interiora simul esse possunt, nõ secundum exteriora.

Quid enim est hæc dormitio, nisi ab omnibus mundi curis & actionibus exoccupatio, & quasi quædam mentis requies & paulatio ? Quid autem est cordis vigilantia, nisi ad Deum cum sinceritate iugiter intendens amor contemplatorius, siue contemplatio amatoria ? Sed dum certum sit nullum sanctæ contemplationis virtutem posse habere, nisi studuerit ab omnibus mundi negotijs liber & expeditus esse; & è conuerso nullum se à mundi negotijs expedire posse, nisi Deum diligere & desiderare incipiat pura & simplici intètionem, constat hæc duo, vt dictum est, ita sibi adhærent, vt vno eodemque tempore in vno eodem-

Quid per dormitionem sponsa & cordis eius vigilantiam accipiendum sit.

Z 3,

dem-

demq; ab omnino non esse, aut simul esse debeant. In hoc ergo modo, simul dormire & vigilare possibile est, nec vlla ibi est contrarietas, vbi ista est in affecto animo habitus identitas: nam idem est vigilare hoc modo quod dormire, & idem est dormire quod vigilare; quia contemplationi inhærere est dormire mundo, & vigilare Deo, & nisi mundo dormiat non vigilat, & nisi vigilet Deo, non dormit mundo.

Dormire
& vigilare
quando
pro eodem
capiantur.

Sed quæri potest, cur dicat sponsa, *ego dormio, & cor meum vigilat*, quasi totus homo dicatur dormire, & pars hominis, hoc est cor vigilare. Ad quod dicendum, quod totus homo dicitur corpus & anima, pars verò aliqua totius cor est: pars autē ista ad solum hominem interiorem respicit, hoc est animam; totus verò homo ad hominem exteriorem simul & interiorem intendit. Totus verò homo dormire debet, quando pars ista scilicet cor in contemplatione vigilare studet, hoc est cor, & aetione ab omnibus exterioribus cessare, & quasi quiescere, vt interioribus possit liberius vacare: Quia ergo sponsa cōsiderauit, perfecte se visioni cœlestis spōsi inhærere nō posse, nisi omnes sensus suos interiores & exteriores liberos & expeditos habeat, rectè dicit, *ego dormio, & cor meum vigilat*: ac si alijs verbis patenter dicat, quia à terrenarum rerum strepitu, cogitatione

Totus homo dicitur corpus & anima, pars aliqua totius est cor, & quare totus homo dicitur dormire, cor solum vigilare.

& opere funditus quiesco, idcirco subtilius, in diuina contemplatione mente vigilo.

Ad superiora autem ita continuandum est, vt quia sponsus dixerat de suis Prædicatoribus, quod tanta eos sanæ doctrinæ suauitate & auctoritate repleset, vt eos sibi incorporatos nemo dubitare deberet atq; ideo in eorum prædicatione epulari & inebriari valde vtile & honestum esset; sponsa quasi hoc monitu excitata fuerit, & sanctorū prædicatione verbis & exemplis valide profuerit, responderet. Quoniã inquit; ô dilecte tuis monitis te aspirando perueniente & adiuuando prosequente parui, & Prædicatorū tuorum doctrinis, per fidem, spem, & charitatem ita animum applicui, vt non solum quasi comederim & biberim, sed tota inebriata sim, ita sensus mei carnales hac ebrietate sopiti sunt, quod ecce iam ab omnibus presentis vitæ curis & desiderijs penitus dormio, & in sola diuinitatis contemplatione per intimum amorem corde vigilo.

Parag-
phus hic
quomodo
cum præ-
cedenti
connecta-
tur.

Ego quidem, inquit licet sanctorum Patrum dictis scriptis & gestis edocta, qualiter & in actiuâ & in cōtemplatiua proficere debeam vita, meliorem tamē partē elegi; quia in cōtemplatiua vita, toto corde & corpore soli Deo vacare deliberavi, sed quia dilectus per gratiã suã cibauit me pane vitæ & intellectus, & aqua sapientie salutaris potauit, vt ad prædicationis officium idonea existere possim,

Eccli. 15.

possim, pulsat & excitat, & ut non tantum mei solius in contemplatione quiescendò, sed & proximorum in prædicatione laborãdo curam geram, imperat. *Aperi*, inquit, *mihî*: nam *vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos*, *filius autem hominis non habet, vbi caput reclinet*: præter paucos enim, quorum fide susceptus sum, totus penè mundus vel incredulitate, vel fidei prauitate me repellit, Iudæis quidem & paganis non credentibus: Hæreticis vero fidem orthodoxam deprauantibus. Vnde mihi sub diuo constituto *caput rore perfunditur*, quia diuinitas mea peruersis sententijs Hæreticorum quasi de cælo propter sermonum elegantiam cadentibus, sed veritatis & rectæ fidei calore carètib; inhonoratur. *Cincinnati quoq; mei pleni sunt guttis noctium*, quia fideles, qui mihi quasi capiti suo per fidem & operationem adhærere deberent, illorum peruersis dogmatibus in noctibus prauorum sensuum cadentibus, inficiuntur, & à veritatis amore frigidi efficiuntur.

Siue *caput meum plenum est rore, & Cincinnati mei guttis noctium*, quia ab amore Dei & proximi frigida sunt corda infidelium: per caput enim Deus, per Cincinnati proximi possunt intelligi. *Aperi ergo mihi*, quia nisi te prædicante & docente in illorum corda non potero intrare: quocirca surge interdum de illo dulci internæ solitudinis tuæ dor-

mitorio & officium prædicationis assume, ut postquam tua edocti prædicatione pristinos errores abdicauerint, & sua mihi mentis hospitium rectâ fide & operatione præparauerint, libens introcâ, & saluferum eis gratiæ meæ munus impendam.

Soror, inquit, *mea, amica mea, columba mea, immaculata mea*: quid tibi vult istarum quatuor appellationum probatio? nihil attendit spiritus sanctus in hac quatuor tam distincta positione vocabulorum? minimè. Nam si interioris hominis oculos adhibeas non contemnendam in hoc numero appellationum rationem & rationis utilitatem perspicies: forma quippe spiritualis quadraturæ necessaria est omni animæ in culmine perfectionis volentis stare; quadratum enim quocunq; vertitur stabit. Et hæc debet esse perfectorum constantia, ut nec eleuetur prosperis, nec deiciantur aduersis, sed vno semper modo in sancti propositi persistant ordine & loco.

Sed quæ est ista spiritualis quadratura? nimirum fides, spes, charitas, & operatio: *fides* enim, sicut dicit Apostolus, *per dilectionem operatur*, & *fides si non habeat opera, mortua est in semetipsâ*, charitatis autem probatio est operatio: qui verò non credit, nec sperat; & qui non sperat, nec habet quod diligat: porro qui nec credit, nec sperat, nec diligit, quid est pro-

Dilecta cur quatuor appelletur nominibus.

Spiritualis quadratura est fides, spes, charitas & operatio.

Gal. 5. Iac. 2.

Matth. 8. Luc. 9.

Dogmata Hæreticorum cur rori comparentur, siue guttis noctium.

Per caput Deus per Cincinnati proximi intelliguntur.

pro quo operetur. Hæc est totius boni operis in vnoquoq; intentio, vt hoc quod credit, sperat, & diligit, quandoq; consequi mereatur. In mensurâ autem quadri, non aliud latus maius est, atq; aliud minus, sed cuncta simul quatuor latera æquali spatio tenduntur, quia & in ipsas easdem virtutes, quas diximus, fidem scilicet, spem, charitatem atq; operationem, quàm diu in hac vita viuimus, æquales esse apud nosmetipsos inueniemus. Vnusquisq; enim qui in actiua vitæ exercitio versatur, tantum credit quantum sperat; quantum credit operatur, & amat, tantum amat quantum credit, sperat, & operatur, tantum operatur, quantum credit, sperat, amat.

Item anima quadratura constat quatuor virtutibus cardinalibus.

Siue dicamus, istam quoq; animam quadraturam in quatuor constare principalibus virtutibus, scilicet prudentia, fortitudine, iustitia; temperantia: Istæ enim virtutes ita in quadro sunt vt vna aliam non excedat. Magna quippe prudentia est, sed si minus est in periculis fortis, minus in operationib⁹ iusta, minus à voluptatibus temperans, profectò minus est prudens.

Magna est fortitudo, sed si minus intelligit quæ bona custodiat, quibus malis resistat, si minus tenet opera iustitiæ, atq; aliquando iniustitiæ dominatione superatur, si minus à voluptatibus appetitum temperat, sed vincitur delectatione, minus est fortis. Magna est iu-

stitia, sed si minus quam debet inter iusta & iniusta opera discernit, si minus se contra aduersa confortat, si minus carnem in delectatione temperat, minus est iusta. Magna est temperantia, sed si minus intelligit vnde se temperet; si aduersa sustinere per fortitudinem minus valet, atq; in timore animum deijcit, si per præcipitationem suam aliquando ad iustitiæ opera prorumpit, minus est temperans.

Si ergò perfectiorum fidelium vita per quadrum mensuretur, tantum habet latus vnum; quantum latera singula, quia vnusquisq; tantum prudens est, quantum fortis, iustus, & temperans; tantum fortis, quantum prudens, iustus, temperans; tantum iustus, quantum prudens, fortis, temperans; tantum temperans, quantum prudens, fortis, & iustus fuerit. Sed quia Doctor gentium dicit *castigo corpus meum, & in seruitutem redigo ne forte cum alijs predicauero, ipse reprobus inueniar*, hoc studere semper prædicator debet, vt recta quæ ore prædicat, ipse quoq; in suis actibus ostendat. 1. Cor. 9.

Necessaria est ergo omni prædicatori virtutum istarum quas posuimus quadratura, scilicet vt fidem, spem, charitatem, atq; operationem ipse in se habeat, & alijs habendam prædicet; prudentia quoq; fortitudine, iustitia temperantia fulgeat, & ad hæc quoq; alios docendo erudiat.

Prædicator quam virtutum quadraturam habere debeat.

Quia

Quia ergo Dilectus iste Dilectā in contemplatione securè quiescentem ad prædicationis officium excitat, quadriformis eam gratiæ nomine vocat, quatenus per hoc ei insinuet, quod is qui ad prædicandum mittitur, his semper quatuor virtutibus quadratus esse debeat. Sororem quippe appellat propter fidem, amicam propter spem, columbam propter charitatem, immaculatam propter operationem. Sancta nempe Ecclesia siue qualibet sancta anima, quæ Sponsæ & dilectæ nomen sortita est credendo in omnipotentem, consequitur æternam hæreditatem vt fiat hæres Dei, cohæres autem Christi, quia filiationem Dei meretur per gratiam, quam ille habet per naturam.

Sancta Ecclesia vel anima Sponsæ & dilectæ nomē vnde sortitur.

Dilecta Deo anima cur à Sponso Soror vocetur.

Ioh. I.

Matth. 12.

Anima Sancta cur à Sponsa Amica

Sponsus ergo iste cœlestis dilectam sibi animam sanguinis sui pretio redemptum Sororem nuncupat, quia quod ipse essentialiter est, hoc ipsa nuncupatiuè dici potest, dicit enim Iohannes in Euangelio suo, quia quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, neq; ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt: de quibus & ipse Dominus dicit, quicumq; fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.

Amicam nuncupat, quia dum ei arcana quædam scientiæ suæ, & im-

mensitatem ineffabilis bonitatis suæ manifestat in magnam eam spem futuræ beatitudinis subleuat; veræ quippe signum amicitiae est, secreti sui quempiam consciū facere: Vnde Dominus discipulis, quibus diuinæ voluntatis mysteria reuelauerat, iam non dicam vos, inquit, seruos, sed amicos quia omnia quæ audiui à Patre meo nota feci vobis.

ca appellatur.

Ioh. 15.

Columbam nominat, quia simplicem, innocentem, & pacificam, Dei quoque ac proximi dilectione præditam approbat, sicut columba simplex est animal & innocens ab omni se laniatu abstinens, & nunquam alienos pullos tanquam suos fouens.

Sponsus fidelem animam quare vocet columbam.

Qui enim verè innocēs est, charitatem Dei & proximi habere dignoscitur, quia verà innocentia est, quæ sic definitur, innocētia vera est, quæ nec sibi, nec alijs nocet: sibi namque nocet, dum Deum malè agendo offendit; alijs nocet, dum malæ actionis exempla præbet: qui ergo malè operari deuitat, Deum se diligere probat, quia inde semetipsū seruat vnde laborat ne Deum perdat: proximum quoque se diligere probat, quia inde cum ad benè agendum inuitat, vnde se ipsum custodit, ne Deum offendant. Recta ergo definitio est veræ Innocentiæ, quæ nec sibi nec alijs nocet, quia per hanc dilectio Dei & proximi exprimitur, in qua tota plenitudo legis versatur.

Definitio veræ innocentia.

A a

Nam

Nam quid sit plenitudo legis, pulchrè per quintâ speciè definitionis, quæ græcè *κατὰ ἀντίθεσιν* Latine ad verbum dicitur, declaratur, quando id quod quæritur, vno verbo ostenditur, hoc modo, *plenitudo legis, dilectio*. Si ergo plenitudo legis charitas est, *charitas autem non agit perperam*, profectò qui charitatem habere dignoscitur, totam legem seruare probatur: & quia ipsa *charitas in cordibus electorum per Spiritum Sanctum diffunditur*, consequens est, vt qui charitatis donum possidet sancti Spiritus donis se illustratum confirmet. Si enim nulla virtus sine charitate valet, charitas autem per Spiritum sanctum confertur, nimirum qui charitatem habet, Spiritum Sanctum habere probatur, in quo omnium virtutum dona tribuuntur. Vnde nunc rectè Sponsus Sponsam quam ad prædicationem inuitat, columbam nuncupat, vt ei insinuet quia charitatem habere debeat, quæ per Spiritum sanctum datur, qui in columbæ specie visus esse astruitur.

Quare Sancta anima à Sponso immaculata nominetur.

Immaculatam vocat, vt quicquid operatione ostenderit, pura id intentione facere meminerit, non vt laudem humanam inde recipiat, sed vt soli diuinitati placeat, quia coram Deo sordent illa opera, qua pro mundi fauore fuerint exhibita.

Siue ideo *immaculatam* nuncupat, vt munditiam mentis & corporis diligendam insinuet, siue vt

eam præmoneat, quatenus in prædicatione sua omnem hæreticæ prauitatis maculam diligenter euitet.

Porro propter quatuor virtutes principales, quibus pulcherrima mentis quadratura consistit quatuor istis nominibus dilectus dilectam appellat, vt quam ad prædicationem surgere hortatur, prudentem, fortem, iustam, & temperantem esse debere demonstrat, vt pote *sororem, amicam, columbam, & immaculatam*. Qui enim per fidei integritatem ad summi Patris festinat hæreditatem, prudenter nimirum intelligit, quid vel quale est quod credit: qui verò diuinorum præceptorum & Sacramentorum mysteria Deo reuelante cognoscit, dum fortiter aduersa pro Deo tolerat, dum etiam fortiter blandientia mundi gaudia contemnit, profectò quid speret ostendit; at qui Spiritus Sancti gratia plenus, simplicitatis & innocentie bonum amplectitur, quia iustus esse studet, profectò quod Deum diligit, ipsa sua iustitia loquitur. Porro qui talem sibi modum viuendi constituit, vt in omnibus suis actibus sanctæ discretionis moderamina habere nouerit, dum se & à mundi voluptatibus per virtutum studia temperat, & iustitiæ bonum non indiscretè tractat, quàm mundus & rectus in omni sua operatione sit, demonstrat.

Prædicaturus qualis esse debeat.

Bene

Benè ergo Sponsus Sponsam, quam ad officium prædicationis suscitavit, sororem, amicam, columbam, & immaculatam vocat, ut ei insinuet in omnibus suis officijs & actibus quàm quadrata mente consistere debeat. Sed illa pulsanti respondet, & ab illo deliberato intimæ quietis otio, surgere detrectat, dicens, *expoliaui me tunica mea &c.*

VERSVS III.

Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?

Impedimenta inquit sæculi, & curas actualis vitæ, quibus hactenus implicita eram, ab animo meo reieci, ut in diuinâ contemplatione liberius vacare possim, quomodo nunc iterum per officium prædicationis à quiete ista me surgere, & actualis vitæ studijs deseruire hortaris? *Laui pedes meos*, hoc est negligentias operum meorum, quas ex cogitationum & rerum mundanarum puluere contraxi, aqua compunctionis ex diuina charitate surgentis perlui, quomodo iterum eas contraham ex illuione strepitus terreni? Nam valde est difficile inter sæculi huius homines conuersari, & nulla humanæ fragilitatis contagione maculari. Facile quippe materia exterius corporeis sensibus adhibita, interius animæ pulchritudinem inficit.

Lotio pedū Sponsæ quid figuret.

Sed dum ista mecum reuoluerem, & à proposito meo decedere non tutum arbitrarer, dicam ô filiæ Ierusalem, quid dilectus meus fecerit.

VERSVS IV.

Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius.

Quid enim est manus eius, quid foramen, quid venter eius? Profecto *manum dilecti* debetis intelligere virtutem omnipotentis & occultæ inspirationis illius. Cum verò mens hominis curis & voluptatibus sæculi dedita, nihil de Deo, nihil de salute animæ cogitat, quasi muro quodam & maceriâ peruersitatis circumclusa & obsita, nullum iam habet aditum vel foramen, per quod diuinæ gratiæ lumen dignetur intrare.

Per manum dilecti intelligitur virtus omnipotentiæ eius.

Sed quia nonnunquam tales diuina virtus aspirando præuenit, ut de peccatis suis compugantur, quasi rupta prædamnata mentis maceria, foramen & quædam scissura aperitur, vnde effluant compunctionis lachrymæ, ex pœnitentis & quasi scissi cordis dolore excitatæ. De quali scissura monet Propheta, *scindite, inquit, corda vestra, & non vestiment a vestra.*

Quando dilectus misit manum suam per foramen.

Iohelis. 2.

Cūq; duo sint genera compunctionis, duo sunt genera.

A a 2

nis, quia mens ad Deum conuersa prius timore, post amore compungitur, quando aliquis pertimescens gehennæ supplicia, abdicatis mundi desiderijs, peccata quæ fecerat plangit quasi foramen & scissuram in corde eius diuina gratia fecit. Processu verò bonæ conuersationis, postquam securitatem aliquam ex diuinâ misericordia conceperit, tanto in Deum amore ardescit, vt qui prius flebat ne duceretur ad supplicium, postmodum amarissimè flere incipiat, quia differtur à regno.

Tunc ergo per foramen, quod dolor fecit cordis pœnitentis, pijsimus Dominus mittit manum gratiæ & misericordiæ lenientis, tamque suauissimo actu mentem reficit, vt tota in Dei amore succensa nihil terrenum quærat & concupiscat, ipsa etiam visibilia omnia parui pendat, solaq; cœlestia & æterna toto animo adipisci contendat.

Quid per ventrem intelligatur, qui dicitur intremuisse ad tactum Sponsi, posteaquam misit manum suam per foramen.

Ad cuius tactus suauitatem venter contremiscit, quia mens contemplatiuæ vitæ dulcedinem hauriens, virtute aspirantis gratiæ commouetur, vt intelligat dilectionem Dei sine dilectione proximi esse nō posse, sed hanc esse plenitudinem perfectæ dilectionis vt qui diligit Deum propter se, proximum quoque diligit propter Deum. Hoc ergo modo ô filia Ierusalem, dilectus meus misit manum, hoc est auxilium virtutis & gratiæ suæ per foramen

compuncti mei cordis insinuans & admonens, vt quia ego ei in corde meo amori eius inhærendo aditum fecerim, non dubitem etiam in proximorum cordibus ei per prædicationis officium ingressum parare, quandoquidem ipse semper præsto sit per auxiliatricem, gratiam, & mihi quid, vel qualiter doceam prærogare, & audientibus mentium aures aperire soleat.

Vnde & hanc eandem sententiæ quam ad memetipsam retuli, non absurdè ad auditores quoq; meos referre possum, vt dicatur dilectus manum suam per foramen mittere, quoties ad aures Auditorum exteriores per vocem prædicationis sonando ad aures interiores manum auxiliatricis gratiæ immitendo ingreditur. Ad cuius tactum venter meus intremiscit, quia infirmiores quiq; mei, quæ prius præ imbecillitate ingenij non intelligebant, intelligunt, & cum diuini iudicij terrorem audientes contremiscunt, ad boni quoq; operis fructum moueri discunt.

Alia expositio missio- nis manus dilecti per foramen, ad huius tactum, venter intremiscit.

VERSUS V.

Surrexi igitur vt aperirem dilecto meo: Manus mea stillauerunt myrram, & digiti mei pleni myrra probatissima.

Quia enim suum mihi promisit auxilium, quo laboris mei consequeretur.

Quomodo dilecta dilecto aperiat.

querer fructum, dignum fuit vt prædicationis officium non refugerem, sed sicut ei meum cor gratiâ ipsius aperueram, sic illi quoque proximorum corda eadem gratiâ per prædicationem aperirem.

1° Cor. 9.

Manus sponse myrram distillare est opera eius mortificationem carnis redolere.

Manus autem meæ distillauerunt myrram, quia iuxta Doctoris gentium vocem, *castigavi corpus meum & seruituti subieci, ne forte dum alijs prædicarem, ipsa reprobata efficerer.* Manus enim meæ sunt opera mea, quæ semper myrram distillare debent, quia mortificationem carnis, vitiorum abstinentiam, & virtutum affluentiam semper redolere debent.

Cant. 8.

Iohan. 15.

Digitus sponse plenus sunt myrra probatissima, quando virtutum eius opera sunt discreta charitate diuina & fraternâ.

Digitus vero mei pleni sunt myrrâ probatissima, quia ipsa mea si qua sunt virtutum opera, magna quidem debent habere discretionis moderamina, sed ipsa discretio redundare debet charitate diuinâ atq; fraterna. Quid enim est myrra probatissima nisi charitas omnium virtutum electissima? quare autem myrra, nisi quia fortis est vt mors dilectio, & dura sicut inferus amulatio? maiorem enim nemo charitatem habet quàm vt animam suâ ponat quis pro amicis suis.

Digitus ergo mei, id est actus in vnâ mente quasi in vno corpore decem præceptis discreti, *pleni sunt myrra charitatis*, quia cum dilectum meum fortiter diligo, pro eius legibus seruandis & prædicandis vsque ad mortem laborare non detrecto.

Pro fratrum quoque salute vel

necessitate hanc discretionem habere studeo, vt cum magis in diuinâ contéplatione suspendi cupiam, fraterna tamen charitas interdum me compellat descendere, & myrram laboris ad eorum vtilitatem colligere.

Igitur cum exhortatione dilecti mei, iam surrexissem, vt verbum vitæ proximis prædicando, illorum quoque clausa corda aperirem ei, manibus meis myrram distillantibus, digitis etiam myrrâ probatissimâ plenis, ad officium prædicationis me accinxi.

VERSVS VI.

Pessulum ostij mei, aperui dilecto meo: at ille declinauerat atque transferat. Anima liquefacta est, vt dilectus locutus est: quasi sui, & non inueni illum; vocavi, & non respondit mihi.

Solui, inquam, ad tempus rigorem propositi mei, siue clausuram silentij mei, & procedens in publicum, os meum aperui, & atraxi spiritum. Reiecto etiam à me ipsâ omni obstaculo mentis, cœpi diligentius perferutari mirabilia testimonia dilecti, quæ & opere ostederem, & sermone enuntiarem. Sed cum optarem, vt ad me totus intraret, diceretque ei cū Moysse, *Domine ostende mihi faciē tuā*, ille iā declinauerat atque transferat, & tantū posteriora sua aliquatenus videnda reliquerat.

Ps. 118. Quid sit pessulum ostij aperire dilecto.

Exod. 33.

Aa 3

Quid

Declinare
atque tran-
sire dilecti
quid fuerit.

Quid enim fuit eius declinare atque transire? Vtique eius declinare fuit de illâ sublimitate cœlorum ad nostra infima nascendo & moriendo se deponere, quod quia fecit cum tempore, hoc fuit eius transire: nam cuncta illa in transita fuerunt, *Christus enim resurgens iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur.* Cum ergo intenderem vt eum sicuti est aliquatenus comprehenderem, & alijs audire cupientibus quoquo modo ostenderem, abscessit, declinavit, & transiit, quia incomprehensibilis est, & in hac vitâ nemo diuinam illam substantiam sensu perfectè capere potest. Cumque transisset, sola posteriora eius vidi, quia de humanitate illius intelligere aliqua, & prædicare potui.

Cumq; ita Dilecti mei dicta & facta prædicarem, & ad eius præcepta seruanda & vestigia sequenda animos audientium prouocarem, maior me compunctionis vis dissoluit, ita vt tota in eius amore effluerè, quia ille qui ex me alijs foras per vocem prædicationis, mihi quoque intus per gratiam inspirationis loquebatur. Quotiescunque enim eum prædicamus, ipse in nobis & per nos loquitur sicut & in Evangelio dicit, *non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Vbi autè spiritus Patris loquitur, loquitur & filius, quia quorû est vna substantia, vna est &

Matth. 10.

operatio. Tanta autè dulcedine locutionis eius capta sunt, vt illû interiorius audiendo anima mea ab omni duritiâ non tantum mollesceret, sed etiam liquefceret, & ad bonorum operum quotidiana exercitia deliberato consilio conualescens, cum psalmistâ diceret, *audiam quid loquatur in me Dominus Deus.* Bene quippe in se loquentem Deum attendit, qui inspiranti gratiæ & liberum præcuncti arbitrium promptâ voluntate obedit: loquentem etiâ in se Deum audit, quisquis ea quæ in scriptura sacra legit, ipso reuelante intelligit. Cumque frequentius in ea meditando Deum quærit, quo eum subtilius rimatur, eo altius in corde illius Deus eleuatur: vnde dicit psalmista, *accedet homo ad cor altû, & exaltabitur Deus;* & in Ezechiele scriptum est, *quia cum eleuarentur animalia de terra, eleuabantur simul & rota iuxta ea:* quo enim attentius sacre scripturæ intenditur, eò sublimius ipsa in spirituales sensum subtiliter consideranti subleuatur.

Cum ergò ad huiusmodi locutionem dilecti; anima mea per igne charitatis liquefceret, vehementius illum legendo, meditando, prædicando quæsiui, & qualis esset cognoscere desideravi: quæsiui eum orando, ieiunando, vigilando, carnem macerando, sed in hac vita illum sicuti est inuenire non

Anima spõ-
sponfa quo-
modo li-
quefacta ad
locutionem
spõsi.

Ps. 84.

Ps. 63.

Ezech. 1.

Dilectus
quomodo
quærat, nec
inueniatur.

1. Cor. 13.

Quid sit
quod dile-
ctus Sponsæ
vocanti non
responderi.

non potui. *Quæ siue ergo illum, & non inueni, quia neque ipsa eum legendo perfectè cognoscere, neque prædicando alijs ostendere potui; videmus enim per speculum in ænigmate. Vocavi, & non respondit mihi: cum putarem eum iam mihi quasi præsentem, quamuis quodammodo longiusculè positum, & veluti mox comprehensura, vocarem aliqua subtilis intelligentiæ voce, non respondit mihi, quia retractanti mihi quæ putabam me perfectè intellexisse, per reciprocam gratiæ suæ vocem ad plenum non aperuit. Scriptum namque est in visione Ezechielis Prophetæ, quia cum fieret vox super firmamentum, stabant animalia & submittebant alas suas. Iam enim alas intimæ contemplationis expandent, iam diuinitatis quantamcunque cognitionem, quamuis tamen in ænigmate mente volando conceperant, sed cum vox non sub firmamento neque de firmamento, sed supra firmamentum fieret, substituerunt ultra progredi non valentes, submissisque alis inchoatæ contemplationis, quia supra te esset incomprehensibilem comprehendere animaduenterunt. Aestimantibus quippe tam præsentem vt eum comprehendere possent, vocauerunt, sed ipse eis non respondit, quia quod de Deo se intellexisse putabant, hoc*

ita esse interioris voce allocutionis non ostendit. *Vocavi ergo, & non respondit mihi, quia dum supra me aliquid conari vellem, quantum infra hoc essem agnoui, dum nullam incomprehensibilis substantiæ perfectam cognitionem assequi potui.*

VERSUS VII.

Inuenerunt me custodes qui circum-eunt ciuitatem: percusserunt me, & vulnerauerunt me, tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.

Quid ergo? deposui alas quas frustra ultra posse meum expanderam, & ad scripta siue dicta sanctorum Patrum conuersa audiui, *ne progrediaris terminos quos posuerunt Patres tui, qui vtique spiritu sancto inspirati locuti sunt, & viam, modumque credendi, siue de Deo disputandi ostenderunt. Ipsi nimirum sunt custodes ciuitatis, hoc est sanctæ Ecclesiæ de qua scriptum est, gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei, quia custodiunt eam ab incursum malorum spirituum & hominum verbis & exemplis & orationum suarum præsidij.*

Isti ergo inuenerunt me, quia me ab intentione mea priori recipientem, & eorum me dictis & scri-

Quinam significantur
per vigile-
ptis

qui Sponsam
inuenerunt
& vulnera-
uerunt.

ptis contentum esse volentem probauerunt: *inuenerunt* inquam, quia tantum me suorum dulcedine sermonum allegerunt, vt omni alia intentione postposita ad solam finale & supremam causam intenderem, vitam videlicet æternam, quæ ipse Deus est, eius visio omnis nostri laboris plena atque perfecta requies est & consummatio. Illi ergò dum eorum scripta legerem vel audirem, *percusserunt me* iaculo diuini amoris, & non tantum percusserunt, sed etiam *vulnerauerunt*, quia ita mentem meam cælestis desiderij compunctione transfixerunt, vt de ea fons lachrymarum quasi quidam animæ sanguis efflueret.

Qui sint cu-
stodes muro-
rum, tollen-
tes pallium
Sponsæ.

Tulerunt quoque pallium meum custodes murorum. Muri autem hoc loco non inconuenienter accipi possunt diuinæ scripturæ, quia sicut murus ex multis & varijs lapidibus construitur, ita diuina scriptura ex multis & diuersis sanctorum Patrum sententijs & documentis constituitur: quemadmodum verò muri ciuitatem muniunt, ita diuinæ scripturæ sanctam Ecclesiam custodiunt, quia omne eius munimentum siue ornamentum scientia & obseruatio est sanctarum scripturarum. Porro *custodes horum murorum* possunt intelligi simplices quique in Ecclesia, de quibus scriptum est, *simplicitas iustorum dirigit eos*, qui quamuis scientiam scripturarum aut paruum aut nullam habeant, tamen dum

Prou. II.

ipsarum scripturarum præcepta obseruanda operibus prædicant, proximos quoque non mediocriter ædificant. *Isti ergo custodes spiritualium murorum tulerunt pallium meum*, quia exemplo bonorum operum abstulerunt à me impedimenta superfluxæ cogitationis, quæ mentem meam velauerant complexione indiscretæ indagationis mihi que suaserunt *non alta sapere, sed homilibus consentire*, & in simplicitate Deo seruire.

Rom. XII.

VERSUS VIII.

Adiuuro vos filia Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, vt nuncietis ei, quia amore languo.

QVapropter *adiuro vos filia Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, vt annuntietis ei, quia amore languo.* Sed quid est meum *adiurare*? profectò fidei & operationis sacramento cõstringere, alioquin *filia Ierusalem* nõ estis, quia ad supernæ pacis visionem non pertinetis, nisi Deo fide & opere placeatis. *Si ergo dilectum inueneritis*, hoc est si in tantum mea prædicatione profecistis, vt rectè credèdo & benè operàdo eum habeatis, tunc *adiuro vos*, hoc est sicut dixi, fidei & operationis sacramento obligo, quæ violare salutem perdere est, vt *annuntietis ei*, videlicet signa & quasi characterè quendã studij & laboris mei, quo in prædicatione

Cur Sponsa
adiuret filias
Ierusalem
annuntiare
dilecto quod
amore lan-
gucat.

tione

1. Cor. 12.

ratione vestrae salutis causa defudavi
preferendo, sicut ad suos disci-
pulos dicit Apostolus, *signa autem
Apostolatus mei vos estis in gentibus.*

Quid autem ei annuntiare debe-
tis? scilicet, *quia amore langueo*, hoc
est tantum eius charitate & dilectio-
no detineor, ut ad omnem seculi
voluptatem & pulchritudinem, in-
firma & languida, & quasi iam in-
sensibilis remaneam. Vos itaque
vita & moribus annuntiate, quam
vera, recta, & utilis fuerit praedica-
tio mea, ut vester profectus mei
quoque fiat laboris fructus.

Ad hanc vocem dilectae dilecto
obedientis, & ad praedicationem
surgentis, eiusdemque praedica-
tionis studium & utilitatem praedica-
tis, filiae Ierusalem, hoc est sanctae
animae ad visionem supernae pacis
pertinentes causas tantae adiuratio-
nis percunctantur atque hoc modo
dilectam alloquuntur, *qualis est dile-
ctus tuus ex dilecto &c.*

VERSUS IX.

*Qualis est dilectus tuus ex dilecto
o pulcherrima mulierum? qualis est dile-
ctus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos?*

Filiae Ieru-
salem causas
quarunt cur
a Sponsa sic
adiurata
sint.

NON parvam inquiunt vim
adiurationis huius attendi-
mus, in qua omnem salutis nostrae
summam pendere didicimus, atque
idcirco scire cupimus potentiam &
dignitatem huius dilecti, cuius cau-
sa sic nos adiurasti,

Qualis est ergo dilectus ex dilecto, hoc Dilectus ex
dilecto Deus
de Deo est,
& qualis il-
le sit.
est filius ex Patre, Deus & Deo, lu-
men de lumine & magnum quippe
est illum cognoscere quem tanto pe-
re studes commendare, summamque
prudentiali illum intelligere, pro cu-
ius tantum langues amore. Sed cum
perfecte comprehendere non possit
dilectus ex dilecto, id est filius ex
substantia Patris, unius essentiae,
unius potentiae, unius voluntatis,
uniusque operationis, *ex parte enim
cognoscimus, & ex parte prophetamus,* I. Cor. 13.
quicquid tamen illud est, quod de
Deo cogitari, intelligi, vel dici po-
test, tu *o pulcherrima mulierum*, id est
animarum, spirituales Deo filios
procreantium docere potes, quia
hoc tua specialis prerogativa pul-
chritudinis promeruit, ut quia di-
lecta dilecti huius diceris, vicinior
ei mentis oculo appropinquare pos-
sis. *Omnis enim gloria & compositio
tua ab intus est,* & mundus Deus, cuius Psal. 44.
munditiae nihil comparari potest,
non nisi a mundis cordibus cerni-
tur, quia *beati mundo corde quoniam
ipsi Deum videbunt.* Matth. 5.

Pulchrae quidem sunt caeterae
mulieres, id est, animae fideles quae
suo modo, & loco, & tempore spi-
rituales Deo filios gignunt, sed tu
o pulcherrima omnium Ecclesia uni-
versalis, quae quotidie filios gene-
ras in spiritu per baptismi Sacra-
mentum, & sanctae praedicationis
documentum. Tu ergo nobis in-
sinua *qualis sit dilectus ex dilecto*, hoc

Bb est

est, quid de diuinitate eius iuxta humanam possibilitatem intelligendum sit & credendum. Siue etiam *qualis sit dilectus ex dilecto*, hoc est, qui tibi olim dilectus factus est, pro te nascendo & moriendo, qualiter nunc dilectus est, suæ tibi gratiæ abundantiam infundendo, & in dilectionis suæ diuinam dulcedinem attrahendo. Siue qui quondam priori tempore in antiquis Patribus per figuras & ænigmata diuinitatis suæ maiestatem plurimis miraculorum signis ostendendo dilectus fuit, qualiter nunc in nouissimo tempore carnem assumendo, & totius mundi salutem operando dilectus est. Quod verò sit eiusdem verbi repetitio, studiofa est animi scire affectantis exploratio.

Dilectâ dilecti pulchritudinē decem præconijs subsequenter exponit.

Psal. 91.

Porro dilectâ ut percunctantium animos ad maiorem dilecti sui accendat amorem & reuerentiam, qualitatem eius tropologicè exponit, dum diuinitatis & humanitatis eius cantabilem pulchritudinem decem præconijs, quasi in *decachordo decantat psalterio*. Denarius quippe numerus perfectus est, & vel decalogo, vel quatuor Euangeliorum continetur Sacramento, qui ab vno incipiens ita ad quatuor peruenit, ut denariū compleat numerum: nam si super unitatem tres sequentes numeros, hoc est binarium, trinarium, & quaternarium aggregaueris, decem habebis,

atque ita per quaternarium complebis numerum denarium.

Psalterium autem est instrumentum Musicum in modum deltae litteræ formatum, quod in græco quatuor exprimit. Pulchri ergo dilectâ dignitatem & pulchritudinem dilecti quasi in decachordo decantat psalterio, decem præconiorum testimonio, ut ostendat omne sibi ex dilecti gratia profluens Sacramentum, vetus & nouum resonare testamentum, vno exhibendum in figura præcinente, altero iam exhibitum in veritate decantante. Ait ergo, *dilectus meus candidus & rubicundus*.

Psalterium quid sit.

VERSUS X.

Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus.

STaure cordis diligenter appropinquamus, interiori auditu percipere poterimus, harmoniæ huiusmodi quâ in hoc decachordo dilectâ modulari intendit, principalem esse materiam geminæ pulchritudinis prædicabilem gratiam, castitatis videlicet atque martyrij, quæ primò in ipso capite considerata, postmodum nunc alternatim, nunc intermixtâ dulcedine per ipsius diffunditur membra.

Dilectus, inquit, meus candidus & rubicundus: Geminus iste color, candor:

Hominis iste color, candor & rubor quomodo Christo principali-ter conueniat.

Sap. 7.

Christus candidus dicitur ex diuinitate, rubicundus ex passione.

2. Cor. 5.

Esa. 63.

candor scilicet & rubor, principaliter quidem & singulariter atque plenarie in capite Ecclesie, hoc est, Christo apparet, quia eius castissimae atque sanctissimae carnis candori, quam de castissima Virgine ineffabili Spiritus Sancti operatione suscepit, nullus candor comparari potest. Et de sapientia Dei Patris quae ipse est, scribitur, *super omnem pulchritudinem stellarum luci comparata inuenitur prior, candor est enim lucis aeternae, & speculum sine macula Dei maiestatis.*

Candidus ergo est diuinitate propter inedicibilem diuinæ naturæ splendorem, quo illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: candidus verò ex humanitate propter immaculatam, vt diximus, & omnis peccati immunem carnis susceptionem. Porro rubicundus ex passione specialiter fuit, quia nulla charitas eius charitati æquari potest, qui in tantum suam dilexit facturam, vt pro eâ mori eligeret, non dedignatus fieri legis peccatum, crucisq; maledictum. De qua singulari passione sua ipse in Propheta loquitur, *törcular calcanti solus, & de gentibus, non est vir mecum.*

Nulla enim passio huic passioni confertur, quæ sola totius mundi operata est salutem, sola seruum captiuum de seruitute peccati in

veram perduxit libertatem gloriae filiorum Dei.

Vnde eum præmisisset, *dilectus meus candidus & rubicundus*, subiunxit, *electus ex millibus*: millenarius quippe numerus, quia pro perfectione ponitur, vniuersitatē significat. Electus ergo ex millibus dicitur, quia vniuersitati fidelium solus virtutum & gratiarum singularitate præponitur: de ipso quippe scriptum est, quia *vnxit eum Deus oleo exultationis præ participibus suis.* Et cum omnes electi diuinitatem accipiant gratiam, *alius quidem sic, alius vero sic, soli vnigenito non ad mensuram dat Deus Spiritum sanctum, & de eius plenitudine omnes accipiunt, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, quia ipse est caput super omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem.*

Iste ergo dilectus Dominus Iesus Christus singulariter candidus & rubicundus in sui personali causa diuinitatis & humanitatis, *electus est ex millibus*; in ipsis verò millibus, hoc est vniuersitate electorum, non vno modo, neque æquali mensura candor sanctitatis & rubor passionis enitent; quia in quibusdam vtrumque, in quibusdam non vtrumque, sed nunc isti candor munditiæ, & rubor martyrii simul; nunc illi vel solus candor, vel solus rubor tribuitur, vt in

Rom. 8.

Dilectus cur dicatur electus ex millibus.

Psal. 44.

1. Cor. 7.

Ioh. 3.

Ioh. 1.

Colos. 2.

Ibidem.

Christus nō modo in se, sed & in Ecclesia

sua candi-
dus & rubi-
cundus est.

conspectu Dei ille candidus & rubicundus, iste vel totus candidus vel totus rubicundus; alter maiori, alter verò minori nonnunquã æquali ipsarum virtutum gratiã præcedat. In corpore itaque suo, hoc est Ecclesia, Christus etiam candidus est & rubicundus, iuxta modum quem unicuique electorum tribuere, ipsius placet benignitati & gratiã.

VERSUS XI.

*Caput eius sicut aurum optimum.
Coma eius sicut elata palmarum, nigra quasi coruus.*

Vnde mox in sequentibus per partes enumeratur ipsius geminæ pulchritudinis donationes, nunc simul, nunc solæ in eodẽ Christi corpore præfulgentes, ut post præmissam in capite singularem præ omnibus sanctis dignitatem, subinferantur diuersarum in corpore ipsius dignitatum colores, per vniuentem & concorporantem sibi gratiam suo modo & loco proficietes. Dicit enim: *Caput eius sicut aurum optimum: quid per aurum nisi diuinitas eius accipitur? sicut enim aurum omnibus metallis prætiosus est, ita diuinitas Christi omnibus supereminet creaturis; & quicquid in ipsis creaturis gloriæ siue dignitatis esse potest, ad comparationem diuinitatis nihil est. Caput ergo dilecti hoc est diuinitas eius sicut aurum est, & non absolutè aurum, sed aurum opti-*

Per aurum
diuinitas
intelligi-
tur.

mum, quia substantia diuinitatis bonum est, & non tantum bonum, sed etiam supremum & generalissimum bonum, & ut ita dictum sit bonum bonorum, quia ipsa est fons & origo totius boni à quo bona cuncta procedunt. Vel quia in Sancta Scriptura principale mentis caput dicitur, *Christus autem virtus & sapientia Dei Patris est*, & verbum ex corde Patris genitum, quo verbo & qua sapientia omnia facta sunt & sine quo vel qua nihil est factum. *Aurum ergo optimum est ipsa virtus & sapientia, quæ est splendor gloriæ Dei & figura substantiæ eius.*

Per caput in
scriptura
principale
mentis acci-
pitur.

I. Cor. I.

Hebr. I.

Quicquid verò pulchritudinis & honestatis in corpus capitis huius diffunditur, ex ipsa diuinitate & sapientia profluit, ut digni de hoc corpore prædicetur, gratia comarum, oculorum, genarum, cæterorumque membrorum, quæ mox in sequentibus numerabuntur.

Quorum primum est, *coma eius sicut elata palmarum, nigra quasi coruus*: *Coma huius capitis dupliciter intelligi possunt, videlicet Sancti Prophetæ & Apostoli, siue sanctæ Scripturæ, quæ per eos Deo inspirante profluxerunt. Ipsi etenim Deo quasi capiti suo contemplatoriæ charitatis dulcedine adhæserunt, atque ideo magnam mentis subtilitatem in illo diuino verbo perspiciendo ex ipsa Dei virtute & sapientia perceperunt.*

Coma capi-
tis, quod est
Christus
sunt Prophe-
tæ Apostoli
siue sanctæ
scripturæ.

Vnde

Philip. 3. Vnde dicuntur quasi elata palmarum, quia cum eorum cōuersatio in cœlis esset, mente quoque per contemplationem in cœlum suspendebantur, de victâ & calcatâ omni terrenæ delectationis molestiâ, cuius spiritualis triumphus gloria per palmam significatur, quæ est signum victoriæ. Sed quia pro hac victoriâ adipiscendâ non paruis afflictis sunt malis, siue à prauis hominibus aduersa perferendo, siue in se ipsis carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifigendo, rectè dicuntur, nigra quasi coruus. Contemptores siquidem mundanæ gloriæ, à mundi amatoribus quasi viles & obscuro reputantur, sed eò magis ad gloriam & decorem diuini capitis veluti subtiles comæ aptabantur, quo magis à sæcularibus pro diuinitatis amore despiciebantur.

Palma victoriæ signū est.

Gal. 5.

Sanctæ scripturæ cur sicantur comæ sicut elata palmarum, nigra quasi coruus.

Porro scripturæ sanctæ quæ per eos depromptæ sunt, ob hoc diuini capitis Comæ dici possunt, quia sicut comæ de capite nascuntur, ita sanctæ scripturæ ex diuinâ sapientiâ producuntur, & sicut illæ caput ornant, ita scripturæ sanctæ Ecclesiæ Dei eminentiam & principatum decorant. Quæ sicut palma elata dicuntur, qui fidelium mentes illarum commonitione vel cōsolatione, à terrenis ad cælestia diligēda & appetēda subleuātur, & vbi spiritualē armaturā contra vitia atque peccata profitentur, vsque ad finem quoque benè certantibus æternæ beati-

tudinis palmam pollicentur. Sed ista comæ sicut coruus dicuntur nigra, quia sanctæ scripturæ multis sunt obscuritatibus inuolutæ, tenebrosa Ps. 17. enim aqua in nubibus aëris, quia profunda est scientia in scripturis sanctis. Quia verò nigredo ista afflictionem siue voluntariam siue coactum significat, idcirco dum in eâ passio quædam animi vel corporis attenditur, dilectus in hac parte vnicolor, id est, rubicundus tantum in corpore tuo prædicatur.

VERSVS XII.

Oculi eius sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluentia plenissima.

Quid per oculos dilecti nisi Prepositi siue Angeli ecclesiarum intelliguntur, qui quasi speculatores super domum Dei, hoc est sanctam Ecclesiam ponuntur: vnde vni eorum dicit Deus, speculatorem dedi te domui Israel, & audies verbum ex ore meo, & annuntiabis eis ex me. Speculator quippe ex alto contemplator, vt aduentum hostium quo longius, eo melius præcauendum annuntiare possit: vnde huiusmodi speculatori dicit Dominus per Prophetam in gutture tuo sit tuba, quasi aquila super domum Dei. Speculator namque in gutture tubam habet, quādo aperte & publicè, longè lateque verbum Dei prædicat, & quis finis

Oculi in capite dilecti sunt prepositi siue Angeli Ecclesiarum.

Ezech. 3.

Osee. 8.

virtutibus vitijsque sit sublimi voce & mente annuntiat : qui est quasi aquila super Domum Dei, quia subtilis intelligentiæ acumine diuinitati intendens, ad contemplatiuæ vitæ subtilitatem sibi commissos prouocat, expandens super eos alas defensionis suæ, quibus eos & doctrinæ studio & orationum suffragio à malignorum spirituum insidijs conseruet.

Oculi dilecti cur dicatur esse sicut oculi columbarum super riuulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ.

Et resident iuxta fluentia plenissima.

Sed isti oculi dilecti sunt sicut columba, quæ lacte sunt lotæ, quia sancti speculatores super domum Dei intendentes, si verè oculi Dei sunt, habent opera simplicitatis & innocentiae, cum cordis & corporis castitate, quibus & se, & sibi subiectos ad vitam nutriunt æternam. Et vnde hoc? quia morantur super riuulos aquarum, & resident iuxta fluentia plenissima. Hæc nempe est naturalis consuetudo columbarum, vt super riuos aquarum sedentes aduentum præcaueant, accipitrum : quia ergò speculatores isti super riuulos aquarum, hoc est sententias scripturarum commorantur, idcirco sciunt & sibi & subiectis prouidere, mores componendo siue corrigendo, atque hostis antiqui insidias præcauendo. Resident quoq; iuxta fluentia plenissima, quia quotidiano ante oculos habent vtriusque testamenti documenta, quæ reuerà non tantum plena, sed & plenissima sunt omnium Sacra-

mentorum scientiâ, quæ & in vno per figuras & ænigmata proponuntur, & in altero in veritate exhibita prædicantur. Et in hoc tertio membro, vnus gemini coloris in corpore dilecti superius prædicanti considerandus est, videlicet candor, vt animæ lacteo colore lotæ castitatis & munditiæ præferant insignem.

VERSUS XIII.

Genæ illius sicut areolæ aromatum consistit à pigmentarijs. Labia eius lilia distillantia myrram primam.

Genæ dilecti non inconuenienter accipi possunt continentes, diuersarum pluralitate virtutum veluti multitudine pilorum virilitatem animi prætendentium, propositum suum decorantes quidum à voluptate oculorum siue aurium, cæterumque sensuum, ciborum quoque & vestium, aliarumque rerum huius mundi delectabilium pro Deo abstinent, quot de se continentiae, odoramenta spargunt, quasi tot aromatum areolas construunt.

Nam, verbi gratiâ, oculorum reuerenda compressio, siue reflexio, pulchra quædam est areola, in quâ quod continentiae refulgent merita, quasi tot aromatum redolent odoramina. Au-

Per genas dilecti accipiuntur Continentes.

Cur hæc genæ assimilentur areolis aromatum, quæ diuersarum sunt specierum.

ris

ris quoque & os, nates & manus quædam possunt dici *areolæ*, quæ quia bonarum malarumue rerum sunt perceptibiles, quædam autem res cum in sui naturâ bonæ sint, plærumque abusione participatum malæ fiunt, quotiescunque ipsarum rerum irrationabiles appetitus, virtutis amore franguntur, redoleat istæ spirituum aromatum speciebus conferruntur, ut vnumquodque aroma secundum id redoleant, secundum quod qualitas continentia generat, quia quò magis reo oblectat, eò magis ipsius rei continentia Deo commendat.

Areolæ istæ à pigmentariis confitecur dicantur.

Sed quia istæ continentia discretionis virtute competentem debent habere statum, ut neque naturalis necessitudo vertatur in vitium, neque virtutis rigor honestum excedat modum, rectè *areolæ istæ à pigmentariis dicuntur confitecur*, quia non passim, non indiscretè, & quasi confusè sed ordinabiliter, & compositè, & cum ratione huiusmodi continentia in suis sunt areolis confitecur, ab illis videlicet, qui huius confitionis scientiam habuisse probantur. Isti nempe pigmentarij sancti sunt Apostoli, sanctique Doctores, qui in suis dictis & scriptis virtutum species quasi quædam pigmenta ostendunt, ex quibus contra vitia & peccata veluti contra motus animæ quod-

Pigmentarii fuerunt Apostoli.

dam saluberrimum componunt antidotum. *Genæ ergò dilecti sicut areolæ aromatum, quæ confitecur sunt à pigmentariis*, quia profectò hi, qui diuersæ continentia odores ex se emittunt, ex Sactorum Patrum dictis & gestis colligant, quicquid in suis moribus diligentia & honestatis conficiunt.

Considerandum verò quod in hoc quoque membro superius prælibatæ pulchritudinis geminus color, scilicet, rubor & candor, refulgeat, ut in exteriori habitu interior denotetur, quia dum istæ genæ rubent & candent, testimonium dant & castitatis pudori, & continentia labori, ubi non facile dijudicari possit, quis color sit eminentior, vel in martyrio rubor, vel in virginitate candor, quia & virginitas in martyribus reperitur, & ipsa Martyres facit. Nempe in his generis vna in re duo attenduntur, quia in vniuscuiusque virtute continentia & castitatis refulget meritum, & martyrij pro labore speratur præmium.

Martyrium an castitati præferendum non facile potest dijudicari.

Labia eius lilia distillantia myrram primam; Ecce pigmentarij quorum industria in generis pudicitia præfulget gratia, Prædicatores scilicet sancti, qui ideo per labia designantur, quia eorum prædicatione diuersa virtutum pigmenta

Per labia sponsores prædicatores significatur.

menta conficiuntur. *Qui sunt quasi lilia, quia & ad integritatem munditiamque vitæ seruandam dant præceptum, & ad vulnera animarum sananda dant consiliū, & possunt dicere cum Apostolo, Christi bonus odor sumus Deo in his qui salui fiunt.* Lili enim natura candorem simul & odorem præfert, & curandis vulneribus plurimum sanitatis confert.

2. Cor. 2.

Prædicatores cur affimulentur liliis distillantibus myrram primam.

Quæ lilia sunt distillantia myrram primam, id est optimam, quia dum pro integritate & munditiâ cordis & corporis seruandâ, vitia atque peccata in semetipsis mortificant, alijsque eadem facienda verbo & exemplo incessanter prædicant, profectò ostendunt, quantam erga Deum & proximum charitatem habeant.

Charitas enim dici potest myrra prima, id est optima & probata, quia ibi vera & perfecta est, omnia extinguit in homine vitiorum incentiua: sicut enim myrra mortuorum corpora condiuntur, ne putrescant, ita charitate diuinæ animæ roborantur, ne putredinem vitiorum incurrant.

Et in hoc quoque corporis sui membro, dilectus candidus est & rubicundus, quia in sanctis Prædicatoribus suis pro lilio castitatis candidus dicitur, per myrram verò passionis, *omnes enim qui in Christo pie volunt viuere, persecutionem patientur rubicundus prædicatur.*

2. Tim. 3.

VERSUS XIV.

Manus illius tornatiles aureæ, plene hyacinthis. Venter eius eburneus, distinctus saphyris.

SI ad ipsum caput respiciamus, *Manus Dei ad ipsum caput respiciendo quare tornatiles dicantur.* Manus eius profectò tornatiles & aureæ sunt, quia de eo scriptum est, *quàm magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapientia fecisti: qui enim torno operatur citius, & perfectius, atque planius operatur. Quis verò vnquam citius, & perfectius, siue planius est operatus, quàm ipse Deus? valde enim citò fecit, quæ facere disposuit, quia solummodo, dixit, & facta sunt, atque vno eodemque tempore; licet diuerso modo, diuersâ quoque forma eius dixisse fecisse fuit. Perfectius eo nemo operatus est, quia non diminuta, vel per partes, & quæ adhuc melioranda essent, sed omnia perfecta fecit, & semel fecisse totum & integrum fecisse fuit. Porro planius nihil eius opere fuit, quia nullo impedimento natura rerum retardari potuit, sed quem semel accipit cursum modumque pro perpetua lege seruauit: nihil in eius operibus distortum & inæquale, diminutum vel superfluum, quia omnia in mensurâ & numero & pondere constituit.* *Sap. II. Benè ergò manus eius tornatiles fuerunt, quia tanta, vt dictum est, velocitate*

Manus Dei ad ipsum caput respiciendo quare tornatiles dicantur.

Psal. 103.

Ps. 32.

Sap. II.

tate

rate, perfectione & pulchritudine omnia operatus est, ut ex ipsius operibus consideranti clarescat, quantæ pulchritudinis, quantæ maiestatis ipse conditor existat, non quod ista consideratio Deitatis ipsius sit plenaria comprehensio, sed quod sit quædam à creaturæ dignitate proficiscens, & quantum humanæ menti possibile est subluces Creatoris speculatio.

Manus Dei cur aureæ dicantur.

Vnde & ipsæ manus dicantur aureæ, quia hoc quod sunt, quod viuunt, quod vigent, & florent ex diuinitatis constat dispositione: Auro quippe quod omnibus metallis pretiosius, diuinitas quâ nihil supra designatur.

Sed quid est quod plena iacinctis dicuntur; cum & alij sint lapides valde etiam competentes ad ornamentum manuum siue digitorum? omnia quidem visibilia, quædam miranda & pulchra operum diuinorum sunt ornamenta, sed in his magis sunt miranda, quia & subtiliora cælestium mirabilium secreta; quorum consideratio primo loco est in incorporeâ creaturâ, supernorum videlicet spirituum siue sanctarum mensium solis cælestibus semper intendentium, quarum conuersatio diuinæ bonitatis est operatio; secundo loco in corporeâ creaturâ rerum superiorum, quæ sunt quædam nutrimenta inferiorum, quarum rationabilis dispositio diuinæ quoque sapientiæ est mirabilis operatio. Iacinctus enim

Manus Dei quomodo plenæ iacinctis sint.

aerij coloris est, atq; ideo manus dilecti iacinctis plenæ dicuntur, quia opera creatoris magis in cælestium decore & ornatu prædicantur.

Porro si ad membra capitis respicias, manus eius tornatiles, aureæ & plena iacinctis sunt, quia bonis operibus intenti, & semper futuram requiem ingredi festinantes, non tardè neq; pigrè, sed velociter & studiosè viam mandatorum Dei currunt, quicquid in suis moribus prauum & inæquale cernunt, relictæ operationis tornatura repellunt, & planum faciunt, & in oculis sui conditoris, ipso tamen opifice, perfectum reddunt, cuius efficientiæ causa est sensus in eis auro sapientiæ diuinitus collatæ respondens, & semper cælestium bonorum felicitatibus contemplatiuæ vitæ dulcedine intendens.

Qui ideo manus eius dicuntur, quia quicquid boni faciunt, non propriæ virtutis sed Dei gratiæ est, cuius & hoc quoq; quod tornatiles morum perfectione, quod aureæ sensuum claritate, quod plenæ iacinctis angelicæ conuersationis sublimitate.

Sanè & in huius membris consideratione duplex color in corpore dilecti speciali laude prædicatus apparet, quia in eo quod tornatiles sunt manus, laboris siue passionis est signum, quâ ab omni morum superfluitate & in æqualitate, in vas

Quæ sint manus Dei respiciendo ad membra capitis, & quomodo eadem dici possint tornatiles, aureæ, & plenæ iacinctis.

Dilectus non modo in se, sed & in membris suis candidus & rubicundus est.

Cc hono-

honoris & diuinis spectabile oculis sunt tornata: quod verò aurea & iacinctis plena, fulgida virtus cœlibis vitæ, quâ castitatis & pudicitie claritate rutilant, designatur; hocq; modo & in ista parte dilectus candidus & rubicundus decantatur.

Venter eius eburneus, distinctus saphyris: si personam ipsius dilecti inspiciamus, humanitatem ipsius ventris nomine designari non absurdè accipimus, quia fragilior pars corporis venter est, & humanitas illa omnem humani corporis fragilitatem præter peccatum experta est. Sed quid est iste venter eburneus, dicitur? Ebur quippe os Elephantis est, quod animal castissimum esse perhibetur: quid autem castius humanitate Christi, quæ ex castissima Virgine absque vilo virili opere per solâ spiritus sancti operatione assumpta est? *Venter ergo dilecti eburneus*, quia cum omnes homines in iniquitatibus & peccatis concipiuntur, solus ipse in humanitate singulariter sine peccato de castissima, vt dictum est, Virgine conceptus est.

Quid porro est quod ipse venter saphyris distinctus esse memoratur? Saphyrus quippe cœrulei coloris est; saphyris autem venter dilecti distinctus dicitur, quia etsi ex humanitate terrena pertulit, esuriem, sitim, lassitudinem cæteraq; secundum quod homo pati potuit, patiendo tamen cœlestia ex diuinitate

ostendit miracula faciendo.

At si multitudinem fidelium quæ ipsi personæ velut capiti membra per fidem adhærent, consideremus, quandam inter omnem inueniemus, quæ pro maiore sui fragilitate ventri comparari potest. Sunt enim in Ecclesia aliqui vinculo coniugali dediti, sunt aliqui mire se continent in sexu fragili; sed qui *vxores habentes tanquam non habentes* sunt, rectè venter eburneus dici possunt, quia etsi foris fragiles videntur, per carnis coniunctionem, intus tamen fortes sunt per sanctæ & castæ vitæ honestatem. Vnde de sanctis coniugatis scriptum est, quia *erant incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querelâ:* hoc est enim ventrem distinctum esse saphyris, quia inter curas rerum mundanarum, quam coniugalis fragilitas exposcit: cœlestium præceptorum deuota obseruatione refulgent. Porro mirè se continent in sexu fragili laudabiliorem in hoc proposito sui ostendunt conuersationem, quia cum sint infirmi & fragiles corpore, fortiter tamen ad sanctitatis merita assurgunt animi virtute. Vnde & in his *venter dilecti eburneus* dicitur, quia magis in sexu fragili virtus castitatis prædicatur.

Distinctus verò saphyris memoratur, quia virtus castitatis, aliarum quoque virtutum ornamentis decoratur: aliter namq; castitas corporis virtus esse non potest, nisi

ornetur

Ventris nomine in personâ dilecti humanitas illius accipitur.

Humanitas Christi ebori curasimiletur.

Humanitas Christi quare distincta saphyris dicitur.

In multitudine fidelium qui dici possint ventres eburnei.

1. Cor. 7.

Luc. 1.

Venter distinctus saphyris est castitas corporis ornata castitate mentis.

ornetur castitate mentis, quæ constat humilitate, patientia, sobrietate & contemptu sæcularis vitæ, cæterorumq; cœlestium præceptorum obseruatione. Nam vt de corpore huius dilecti esse possit *venter eburneus, saphyris debet esse distinctus, quia nihil prodest castitas corporis sine bono opere, nec opus bonum sine castitate.* Quia ergò fragilis lexis castitatis virtutem forti animo tenet, *venter dilecti eburneus est*, quia vero & alijs virtutibus pro cœlesti gloria studet, *saphyris distinctus est.*

In ista quoq; corporis sui parte *dilectus candidus & rubicundus est*, quia in ventre eburneo, color castitatis nitet, in *saphyro* quamuis cœruleo, tamen pro labore virtutum color passionis rubet. Ipsa quoq; castitas quæ exterius in corpore mundo cantet, interius per mentis Martyrium rubet: nam naturali carnis motui repugnare, quædam nimirum passio mentis est.

Præsentis sanè decantatio particulæ ad vestræ professionis normam non modicè spectat, sorores dilectissimæ, quia cum reuera de corpore huius dilecti sitis, tale eius membrum decentissimum esse potestis. Nam cum in tam fragili corporis vestri vasculo, candido castitatis & pudicitia indumento resplendetis, profectò *venter dilecti huius eburneus dici & esse potestis*: quia verò cum ista castitate, alijs quoq; virtutum ornatibus refulgetis nimirum *sa-*

phyro distincta relucetis. Sed summo pere vobis attendendum est, ne per solam castitatem Deo vos placere posse putetis, si alia bona opera non habueritis, atq; idcirco semper & castitatem bono operi, & opus bonum castitati iungere debetis, vt Deo perfectè placere possitis,

VERSUS XV.

Crura illius columna marmorea, qua fundata sunt super bases aureas. Species eius vt Libani, electus vt Cedri.

Octauo loco quasi octauam tangit chordam decachordi psalterij attenta spectatrix dilecti, veluti symphoniam illam *διὰ πρῶτον* reddens, cui proprium est, eandem habere vocem octauam, quam primam. Nam cum supra prima chorda sonuerit, *caput dilecti aurum esse optimum*, nunc dicit *crura super bases aureas posita*, vt sit eadem vox grauis & acuta, resonans supremum & infimum dilecti aureum ornamentum. Sed considerandum *quanam sint huius Dilecti crura, curue ipsa comparentur columnis marmoreis super bases aureas edificatis.*

Cū Deus in sui natura immobilis atque incommutabilis sit, quippe qui est illocalis, omnia enim complet & continet, ipse autem à nullo, continetur, qui totus semper ubiq; est; cumq; localis sit qui de loco ad locum mouetur, Deus autē nō mouetur, atq; ideo illocalis sit, quia immobilis, moueri tamen dicitur, sit illocalis.

Cc 2 non

Gregorius.

Applicatio huius membri Dilecti ad Virgines quibus hoc opus inscribitur.

Crura Dilecti sunt misericordia & iustitia.

Deus quo modo dicitur moueri cum sit illocalis.

non in se, sed in his quos suo nutu & voluntate mouet per virtutem omnia disponentem, siue secundum iustitiam, siue secundum misericordiam: cui enim vult miseretur, & quem vult indurat, quorum vnum est misericordiae, alterum iustitiae. Cum ergo omnem creaturam suam quasi praambulet hac gemina dispositionis suae via, videlicet iustitia & misericordia, recte possunt dici eius crura iustitia & misericordia, vniuersae enim viae eius, sicut dicit psalmista, misericordia & veritas. Veritas autem & iustitia idem est: quod enim verum est, iustum est; & quod iustum est, verum est.

Misericordia & veritas in Deo cur columnis marmoreis comparantur.
 Cur autem crura ista dicuntur columna marmorea, nisi quia recta sunt & fortia: nam in columna est rectitudo, in marmore duritia; iudicia enim Dei occulta, nunquam tamen iniusta. Quis enim scire potest quare hunc misericorditer eligat, illum iudicialiter repellat? ideo clamat Apostolus, *o altitudo diuitiarum sapientiae & scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabilis via eius?*

Rom. II.
 Porro quae sunt bases aureae, super quas columna ista marmorea quae crura illa intelliguntur, sunt fundatae? nimirum si recte perpendas sunt sapientia eius & bonitas, quia omnia quae facit, sapienter & benignè ordinat & disponit: bases nempe sunt, quia omnia continent & sustentant, aureae, quia in ipsis rerum officientijs mirabiliter clarescunt.

Bases aureae sunt sapientia & bonitas, quibus columna marmorea, id est misericordia & veri-

Crura ergo dilecti, si ad ipsum caput ^{tas inni-} intendas, sunt, vt dictum est, misericordia & veritas, quae super bases, id est pedes sapientiae & bonitatis illius fundata aut stant, aut ambulant, secundum naturam & qualitatem eorum quae facta sunt: omnia enim quae facta sunt, aut aeterna sunt, aut temporalia. Stant autem in his quae aeternaliter mansurae secundum gratiam & misericordiam suis Deus ipse praefiniuit, ambulat in his, quae temporaliter aut confert aut aufert, siue misericorditer siue iudicialiter.

Porro si ad membra ipsius capitis respicias, quid putas crura dilecti huius dicenda sunt? In illo antiquo Dei populo, in quo tunc tantum notus erat Deus duas praecipue dignitates posuit Deus, quibus ipse populus muniretur & ornaretur, regnum, videlicet & sacerdotium: in exterioribus quidem Regia fortitudine armabatur contra eos qui auctore Diabolo laborabant destruere propositum Dei, quod pro totius mundi salute habebat, & eidem populo in typo praemonstrabat, quatenus in tota sua republica cum pace & honore praecurreret in figura diuinæ promissionis fideliter adimplenda negotia. Porro in interioribus sacerdotali officio erudiebatur, ad ipsa negotia prudenter per figuram intelligenda & reuerenter tractanda, vt ipsi propositio Dei quadoque adimplendo allaboraret fide & dilectione in spe futurae salutis.

Crura Dilecti item dici possunt in antiquo & nouo testamento, regnum & sacerdotium.

In

Regnum
& Sacer-
dotium in
pœnam
peccati à
Iudais trās-
latum est.

Ier. 2.

In quibus videlicet dignitatibus tantum erateiusdem populi firmamentum, vt postmodum cum eidē populo peccanti iratus Deus multas comminaretur pœnas, postremò minimè se corrigēti, hanc finalem proponeret pœnam vt ablato & destructo regno & sacerdotio, omnis eorū funditus migraret honor & religio. Dicitur enim sic per Ieremiam Prophetam, *obliuioni tradidit Dominus in Syon festiuitatem & sabbatum, & opprobrio in indignatione furoris sui Regem & Sacerdotem.* Regē quippe & Sacerdotem non esse, hoc fuit omnem ritum cæremoniarum defecisse.

Duplex in
Ecclesia
gladius.

Luc. 2.

Nonne & in hoc tempore, quo promissio illa iam impleta est, huiusmodi duabus dignitatibus sancta subsistit Ecclesia? pugnat enim contra infideles & incredulos materiali gladio exterius regalis iudicij potestas, pugnat etiam interius contra eosdem spirituali gladio sacerdotalis officij maiestas. Vide cū Dominus pro defendenda huius nouæ, quæ nunc est, reipublicæ vniuersali salute, *gladium permetteret, duosq; paratos esse audiret, sat esse respondit,* quia duas in Ecclesia sententias peremptorias constituit, vnã gladio materiali, alteram gladio spirituali. Etenim hoc exterius agitur regni timore, vt Ecclesia seruiat Deo cum pace & honore, interius eruditur sacerdotio, vt sciat seruire Deo cum reuerentia & amore. Quid ergo? nunquid cum hæ duæ

dignitates sint Ecclesiæ Dei in omni religione propaganda quasi quoddam firmamentum, & vt rectè dicam totius corporis dilecti huius fortissimum sustentaculum, non rectè possunt dici *crura eiusdē dilecti regnum & sacerdotium?*

Et hæc propter sui fortitudinem & eminentiam *columnæ dicuntur marmoreæ*, quando & ipsæ virtute & potestate eriguntur, & in eis tota domus sanctæ Ecclesiæ sustentatur. Quid verò sunt *bases aureæ, super quas ista columnæ sunt adificate?* planè oportet, vt in ipso regno siue sacerdotio, quia causâ debent esse communis vtilitatis & honestatis, magna resplendeat vis rationis & virtus discretionis, vt in omni sua dispensatione & iudicio semper sit ratio & discretio. Sed cum hæc ex magna debeant sensus & sapientiæ claritate procedere, nonne rectè dici possunt *harum columnarum bases aureæ?*

Regnū & Sacerdotiū ob sui eminentiam & fortitudinē columnis marmoreis cōparantur.

Crura ergo ista dilecti huius columnæ sunt marmoreæ super bases aureas collocatæ, quia in sancta Ecclesia regnū & sacerdotium vigent dispensationis & iudicij ratione & discretione.

Crura dilecti dicuntur columnæ marmoreæ super bases aureas, quia regnū & sacerdotium in Ecclesia vigent dispensationis & iudicij ratione & discretione.

Huius quoque octauæ chordæ cantui succinit præcentus ille iuxta introitum ipsius decachordi carminis positus, quo dilectus decantatur *candidus & rubicundus*, quando hoc agit pars ista regni cum labore & periculo vitæ, vt in se dilectus iste rubicundus prædicetur; porrò altera

altera pars sacerdotij in pace & tranquillitate hoc agat, vt in se dilectus candidus pronuntietur, in sanctitate & castitate, conuersatione, & mandatorum Dei obseruatione & prædicatione. *species eius vt Libani, electus vt Cedri.* Sicut inquit

Species Dilecti quare Libano monti comparatur.

Joh. 3.

mons Libani motibus cæteris præstantior est, decore & pulchritudine, miroque odore arborum inibi positarum, sic dilectus meus omnibus Sanctis eminentior, & longè pulchrior est potentiâ virtutum, sapientiâ quoque & scientia, atque omni decore mundanarum actionum, omnique plenitudine diuinarum gratiarum. *Non enim ei ad mensuram dat Deus spiritum, sed habitat in eo omnis plenitudo diuinitatis corporaliter;* & de hac eius plenitudine Sancti accipiunt gratiam, pro gratia; quodque ipse vniuersaliter habet, isti particulariter consequuntur, & hoc non semper pro cuiusque voluntate, quia & interdum prompta est, & interdum quasi sopita segniter iacet in eis eadem particula gratiæ, quam suscitari oportet non sine aliquo labore. Vnde Paulus ad

2. Tim. 1. Gratia quibus modis resuscitantur.

Timotheum, *propter quam causam, inquit, admoneo te, vt resuscites gratiã quæ in te est per impositionem manuum mearum.* Suscitur autem multis modis, maximè tamen orando & psallendo; exempli gratia, cū diceret Rex Israel ad Helisæum, *quare congregauit Deus tres Reges istos, vt tradat eos in manus Moab?* respondit, *viuit Dominus in cuius conspectu sto, quia nisi*

vultum Iosaphat Regis Iudæ erubescerẽ, nec attendissem vtique, nec respexissem: nunc autem adducite mihi Psaltem; & factum est dum caneret Psaltem, facta est super eum manus Domini, & reliqua.

Excepto ergo Dilecto isto de quo scriptum est, *super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu S. cæteri oēs Sancti diuinitatem vel particularem accipiunt gratiam Spiritus S. prout ipsi sancto Spiritui placeat, qui vbi & quando vult spirat.* Merito ergo huius dilecti species vt Libani dicitur, quia *speciosus forma patris filijs hominum,* & nulla species eius speciei, nulla virtus eius virtuti, nulla gratia eius gratiæ comparari potest.

Iohan. 1.

Ioha. 3.

Psal. 44.

Electus vt Cedri; cur præ cæteris arboribus Libani electi sunt Cedri; nisi quia quasdam speciales naturæ suæ habet gratias? Est enim Cedrus imputribilis, est odorifera, est serpentibus contraria: quis autem sine corruptione esse potuit, nisi solus iste dilectus, *qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius;* nullus vnquam tam sanctus, tam innocens esse potuit, quin aliquid corruptionis contraxerit, cum scriptum sit, *quia & in Angelis suis Deus iniquitatem reperit.* Peccatum nempe quædam putredo, quædam corruptio est, & cum in alio maior, in alio minor sit, in nullo tamen quâuis valde sancto, valdè iusto, potest non esse, licet etiam paruissima; Porro in solo isto dilecto, nulla prorsus huiusmodi putredinis siue corruptionis

Dilectus quia expers omnis peccati, dicitur electus vt Cedri.

1. Pet. 2.

Iob. 4.

vel

vel tenuissima suscipere potuit macula.

Benè ergo dicitur *electus vt Cedri*, quia hoc vnus specialiter habet ex natura, quod nulli Sanctorum concessum est ex gratia. Hæc quidè de solo capite dicta sint.

Qualiter species Dilecti in corpore suo est Ecclesia sit similis Libano monti.

Cæterum si ad corpus respicias, quod capiti coniunctum vnum fit, secundum incorporationem qua ipsi capiti per gratiam ipsius incorporatur, congruè *species eius Libano comparatur*, quando totus dilectus iste in se & in corpore suo discretè attenditur. Quid enim in facie siue specie Ecclesiæ considerari potest, nisi præsentia diuinitatis in executione Sacramentorū, in enūtiatione diuinorum eloquiorum, in dispositione & ordinatione convenientium & rationabilium causarum? Quis verò iste *Libanus* est, cui *species huius dilecti* in toto suo corpore assimilatur? Si ipsam rem sicuti est attendas, Libanus mons phenicis est, abundans Cedris, & ne ipso radicatis & in altum porrectis: sicut autem iste mons Cedrorum multitudine decoratur, ac per huc magnam sui pulchritudinem aspicientibus offert, ita dilectus iste in corpore suo multitudine electorum suorum sibi in fide radantium & in charitate cohærentium decoratus mirabile profectò toti mundo præbet sanctitatis & honestatis spectaculum.

Si autem metaphoricis intelligas, *Libanus* iste est de quo prophe-

ticus sermo clamat, *aperi*, inquit, *Libane portas tuas, & comedat ignis Cedros tuas*. Templum enim Dei, quod in illa terrestri Ierusalem constructum fuerat, & habebat tabulata intrinsecus per circuitum delignis Libani, lignis cedrinis, idcirco Libani nomine appellatū est, quia in eo fuit sanctum Sanctorum, quod erat decus quoddam & eminentis pulchritudo non tantum illius ciuitatis, sed & totius populi eiusdè per multos terminos dilatati. *Species ergo Dilecti vt species Libani*, quia sicut hoc templū fuit quondam caput & singulare monumentum Religionis illi antiquo Dei populo; ita nūc conuentus Ecclesiæ vbi Christus honoratur in suo corpore caput quoddam & eminentia quædā sanctitatis est omni populo Christiano, quia in eo attenditur via quædā & peruentio ad illius summi boni sublimitatē, & futuræ salutis æternitatē. Ad hunc. n. conuētum quasi ad quendam montem Dei, currit quotidie fidelis populus prospicere in spe terrā promissionis illius, quā Deus suis dabit electis, in qua est templum supernæ illius Ierusalē, quod inhabitat ipse sanctus Sanctorum, in quo multiplicantur sancti vt Cedri, Libani, imputribiles facti participatione illius æternæ beatitudinis, & summi boni quod est Deus.

Electus vt Cedri: quomodo dilectus iste in corpore suo, hoc est Ecclesia

Zach. II. 3. Reg. 6. Libanus per metaphoram templum veteris, & Ecclesiam noui Testamenti significare potest.

Ecclesia præfens via est ad templum supernæ Ierusalem.

Descriptio montis Libani.

Quomodo
Dilectus in
corpore
suo hoc est
Ecclesia,
dicatur e-
lectus vt
cedri.

Ecclesia electus dicitur vt cedri? Si naturas Cedri, quas supra memorauimus attendas, videlicet quod imputribilis est, quod odorifera, quod serpentes fugat, nimirum perpendere potes, quanta sit utilitas sanctæ Ecclesiæ vnitas, & quantum omni animæ eligenda, quantumque rebus cæteris sit præferenda. Nam ibi incorruptio animi adipiscitur, odor virtutum sentitur, vitia & peccata quasi serpentes venenati fugantur. Quid hac re præstantius? Merito ergo Christus in corpore suo, *electus vt cedri* dicitur, quia in omni eius actione siue dispositione canonica vel dispensatiua, ipse est omnis spiritualis efficientiæ causa.

Hoc autem loco dilectus, qui supra, vt sæpè diximus, dupliciter coloratus inducitur, candidus videlicet & rubicundus, sola candoris pulchritudine in corporis sui hoc est Ecclesiæ splendet facie, quam sibi elegit *non habentem maculam neque rugam*, quod ipsius partis probat decantatio de specie *Libani*, qui interpretatur candidatio.

Ephes. 5.
Libanus
interpretatur
candidatio.

VERSUS XVI.

Guttur eius suauissimum, & totus desiderabilis talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filia Ierusalem.

IN gutture vox, in voce sonus est, in sono si vox articulata est, cuius rei certa expressio. Quid per *guttur*, nisi sanctæ scripturæ sonus

Per guttur
dilecti so-

accipitur? totam verò scripturam sacram, aut ipsius Domini voce, aut Sanctorum quibus ipse Deus quasi quibusdam organis utebatur constitutum nouimus. Quid enim diuinæ scripturæ sonant, nisi aut per se ipsum, aut per suos loquentem Deum? Quid porro loquentem? nimirum futuræ promissionis qualitatem, iuxta propositum ipsius prædestinantis, vocantis, iustificantis, & glorificantis electos suos, cuius glorificationis dulcedinem & suauitatem concedit eis prægustare nunc per spem subleuantem, & ad ipsam toto desiderio anhelantem, & quasi quoddam iam experimentum suauitatis eiusdem quodammodo capientem.

Ipsam nempe experimentum *guttur* quoque dilecti huius dici potest, quia in mente cuiusque sanctæ animæ, diuinæ bonitatis dulcedine prægustantis, delectabiliter sapit suauitas illa, quam ex sacra scripturæ prædicatione intelligit, de qua dicitur, *quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.* Vnde & ipsius suauitatis experimento proficientibus dicit Psalmista, *gustate & videte, quoniam suavis est Dominus, beatus vir qui sperat in eo.* Guttur ergo Dilecti vel vox est sacra scripturæ, diuinæ pietatis suauitatem enarrantis, vel experimentum eiusdem pietatis animum cuiusque fidelis suauiter reficientis.

Quod

nus sanctæ
scripturæ
accipitur.

Esa. 64.
& 1. Cor. 2.

Psal. 33.

Guttur dilecti quare dicatur suauissimi

Quod guttur suauissimum est, quia tantæ memoriæ abundantia diuinæ suauitatis eructat, vt attento Auditori nihil dulcius, in aure cordis videatur sonare, quàm futuræ beatitudinis perennia bona non tantum sperare, sed & firmâ certitudine tenere, ideoque toto ea animo desiderare.

Quare guttur nulli rei comparatur, sicut cæteræ partes corporis Dilecti.

Vnde cum superius singulæ partibus alicui comparentur rei, vt pote caput auro, cornu elatis palmarum, oculi columbis, gena aromatum areolis, cæteræque sicut supra digestum est, rebus sibi competentibus, hæc vltima sola nulli comparatur, quia bonum illud supremum & generalissimum, sicut inedicibile ita & incomparabile.

Finalis dilecti laus est, quod fit totus desiderabilis.

Enumeratis autem per partes huius dilecti præconijs, siue in seipso siue in corpore suo, quasi singulis in huiusmodi decachordo expensis neruis, finalem quodammodo decantatæ laudis reponit vocem, dicens, *Et totus desiderabilis*: ac si dicat; quid est quod per partes pulchritudinem & dignitatem eius prædico? nihil est in eo quod excipere possim: nam *totus est desiderabilis*, siue diuinitatis eius celsitudinem attendas, siue humanitatis humilitatem respicias. Hæc est enim summa totius laudis, quæ in fine canitur, & quendam in se colorem totius cautionis exprimit.

Quid enim breuius & magis definitè ad summam laudis dici potest, de Christo Deo & homine,

quàm vt dicatur, *totus desiderabilis*? si enim totum quod in eo est, vel de eo dici potest desiderabile est, sicut de eo scriptum est, *in quem desiderant Angeli prospicere*, porro quicquid totum desiderabile est, ab omni parte beatum est, profectò concluditur supremum & finalem modum laudis esse, *totum desiderabilem* dicere.

Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filia Ierusalem. Quælistis, inquit, à me qualis esset dilectus meus, pro quos vos tantoperè adiurauerim, ecce ostendi vobis, qualis sit dilectus meus, cuius habitum per singula membra expressi. Sed quid dicendum de habitu isto? nunquid dilectus iste per dispositionem siue affectionem sortitus est habitum istum, & susceptibilis est intensiōis & remissionis? In sui quidem naturâ minimè, qui essentialiter bonus, sapiens, pulcher, sanctus est & iustus; porro in corpore suo hoc est Ecclesia, per dispositionem siue affectionem transit in habitum istum, suscipiens magis & minus, secundum quod suæ placet gratiæ in singulo suo membro disponere. Ista qualitas siue iste habitus natura eius est, quia ipse est bonitas, sapientia, pulchritudo, sanctitas & iustitia.

Habitus dilecti natura eius est, quæ aliter ad corpus illius quod est Ecclesia, se habet.

Et iste dignus meo quæsitu est, non quod ego sim ei necessaria, sed quod ipse mihi valde sit necessarius. Quare? quia *ipse est ami-*

D d

cus

cus meus, ô filia Ierusalem: mei quippe interioris hominis habitus ex illo informatur, quasi ex imagine in imaginem, per participationem gratiæ habitantis in corde meo, cuius illuminatione aperiuntur mihi arcana illa inuisibilia rerum, quæ continentur in subtilitate & significatione præceptorum & Sacramentorum diuinorum, iuxta quod me instruunt & ducunt intellectus & ratio, quæ sunt ipsius mei interioris habitus maxima pulchritudo. Iste *amicus meus* custodit in me huiusmodi scientiam per humilitatis gratiam: nam ipse Patri dicit, *confi-*

Matt. II. teor tibi Pater quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea

Amicus quasi amici custos dicitur.

paruulis: humilitas nēpe custos virtutum est; Dicitur autem *Amicus quasi amici iustos*, ut enim istam Amicum non perdam, debeo eum per humilitatem habere quasi animi mei custodiam. Si enim animus ad diuinam scientiam affectus siue dispositus, quādoque per cooperantem gratiam suscipit habitū, hoc est permanentem in se eiusmodi scientiam, quasi vnum cum Deo efficitur ipse animus participatione ipsius, ut & ipse quoque ex Dei confortio dicatur Deus. Vnde quidam sapiens dicit ad filium,

Si Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,

Hic tibi præcipuè sit purâ mente colendus.

ac si apertè dicat, cum animus sit nobis Deus, hoc est vera & spiri-

tualis vita hunc præcipuè scilicet Deum benè viuendo glorifica. Animus quippe per insitam sibi vim rationis & intellectus, rectè discernendo & benè vitam suam agendo Deum in se retinens Deus est, non quidem essentialiter sed nuncupatiuè, sicut de sanctis dicit Propheta, *ego dixi dii estis, & filij excelsi omnes* talisque enuntiationis virtus magnæ est amicitiae fœdus; sed huius amicitiae bonum attendentes, non filij sed *filia Ierusalem*, hoc est infirmæ adhuc animæ & nondum perfectionem virtutum assequi valentes, & hoc in dilecta dilecti huius magnam pulchritudinem spiritus constituisse, amore sancti desiderij & ipsæ accensæ, cupiunt etiam huius amicitiae bono perfrui, quo & eandem spiritus pulchritudinem valeant adipisci. Dicunt enim, *quo abiit dilectus tuus, &c.*

Animus nuncupatiuè Deus dicitur, & est.

Psal. 81.

Per filias Ierusalem animæ infirmæ accipiuntur.

VERSVS XVII.

Quo abiit dilectus tuus ô pulcherrima mulierum? quo declinauit dilectus tuus, & quæremus eum tecum?

Quid *abire* Dei, vel *declinare* est, qui loco non capitur, & apud quem non est *transmutatio*, nec *visitudinis obumbratio*? Dupliciter dicitur Deus *abire* vel *declinare*, scilicet & per *appropinquatio-* nem & per *recessionem gratiæ suæ*, iuxta profectum siue defectum animi cuiusque, vel ad Deum appropin-

Iacob. x.

Deus dupliciter dicitur abire vel declinare.

pin-

pinquantis, vel ab eo recedentis. Sed in hoc loco Dilecti huius abire, est misericordia bonitatis suæ quæpiam moueri, *declinare* quoque eius est gratiæ suæ munere menti cuiuslibet illabi.

Dic, inquit, nobis *ô pulcherrima mulierum*, quoniam Dilectus tuus abeundo & declinando per misericordiam & gratiam suam exemplum nobis benè viuendi, siue in qualibet virtute amplius studendi, in aliquo fidelium suorum proposuit. Dic, hoc est, ostende vel lectione, quâ eorum vitam quotidie pronuntias, vel actione, quâ eos quotidie in tui consortium annumeras, & nos quoque eorum exemplo inducti, *queremus tecum dilectum istum*, orando, ieiunando, alijsque bonis, operibus eum vocando, quatenus ad nos etiam declinare dignetur, suæ nos gratiæ munere visitando.

Hier. 29. Ipse enim dicit, *si quaesieritis me in toto corde vestro, inueniar à vobis*: nam eum quærere non est sola oratione, sed etiam bona actione, sicut & alibi de se quærentibus dicit, *me etenim de die in diem quærunt, & scire vias meas volunt*. Quos enim dicit vias eius scire velle, profectò ostendit bona eos actione quærere.

Quæremus ergò tecum dilectum hoc modo, ô pulcherrima mulierum. Qualium verò mulierum? nimirum vel in seipsis Deo boni operis fructus, veluti sanctitatis filios fide & dilectione gignentium, vel alios quasi lucis filios

Dilecta, quarum mulierum dicatur pulcherrima.

verbo & exemplo ad æternæ vitæ diem generantium. Quia ergo tantam in te pulchritudinem miramur *ô pulcherrima mulierum*, quam tibi attraxisti quærendo & inueniendo dilectum tuum, idcirco & nos tantæ & tam generosæ pulchritudinis tuæ aliquod vestigium adipisci cupientes, ad quos moueatur vel ad quos declinet Dilectus tuus per misericordiam & gratiam scire cupimus, vt eum quoque tuo exemplo quærentes, postquam inuenerimus etsi non pulcherrime, aliquatenus tamen pulchræ existimamus. Adhæc Ecclesia siue dilecta Deo anima locum motionis siue declinationis dilecti huius demonstrans, actum quoque simul in ipsa declinatione eius insinuat dicens, *Dilectus meus descendit in hortum suum*.

CAPVT VI.

1. **D**ilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum vt pascatur in hortis & lilia colligat.
2. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.
3. Pulchra es amica mea, suavis & decora sicut Ierusalem: terribilis vt castrorum acies ordinata.
4. Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. Capilli

D d 2 tui

- tui sicut grex caprarum que apparuerunt de Galaad.
5. Dentes tui sicut grex ouium que ascenderunt de lauacro, oēs gemellis foetibus, & sterilis non est in eis.
6. Sicut cortex mali punicī gene tuæ absq̄ occultis tuis.
7. Sexaginta sunt Reginae, & octoginta concubinae, & adolescentularum non est numerus.
8. Vna est columba mea, perfecta mea: vna est matri suæ, electa genitrici suæ. Viderunt illam filia Syon, & beatissimam predicauerunt: Reginae & concubinae laudauerunt eam.
9. Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata.
10. Descendi in hortum nucum vt viderem poma conuallium, & inspicerem si floruisent vineæ, & germinassent mala punicæ.
11. Nesciui, anima mea conturbauit me propter quadrigas Aminadab.
12. Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere, vt intueamur te.

VERSVS I. SEXTI CAPITIS.

Dilectus meus descendit in hortum suum, ad areolam aromatum, vt pascatur in hortis, & lilia colligat.

Quid nempè fuit Dilectum quærere, nisi ad eum per contemplationis virtutem ascendere? quia enim in Sanctorum cordibus

fides per dilectionem operatur, dilectio verò mentem semper ad superna trahit, bonum ergo operari est ad Deum mente descendere. Sed cum omne bonum à Deo fit, sine quo nihil boni existit, ab illo quempiam in bono adiuuari, profectò est eius ad eum descendere: scriptum quippe est in Exodo, quia *Exod. 19. Moyses in montem ascendit, & Dominus ad eum descendit.* Quantū enim quisque ad Deum ascendit, cogitatione & actione illum querendo, tantum ad illum Deus descendit, siue sua ei mysteria per intellectum aperiendo, siue adiutorium ei suæ gratiæ per virtutem animi conferendo. Vbi enim per liberum arbitrium voluntate & opere quilibet ad Deū ascendit, ibi ad eum Deus per auxiliatricem gratiam misericordia & dignatione sua descendit.

Vnde & hic dilectæ dilectum quærere cupientibus congruè respondit, quia *dilectus meus descendit in hortum suum*: ac si diceret, quia scire desideratis quonam abierit, vel declinauerit dilectus meus, ecce dico vobis, quia *dilectus meus descendit in hortum suum.* Quis

Hortus in quem dilectus descendit Ecclesia, siue anima sancta est.

est hortus dilecti, nisi aut sancta Ecclesia, aut sancta quæuis anima diuersa virtutum specie germinans? in quem dilectus descendit, quia bonis actibus germinanti suæ adiutorium gratiæ impedit. Sed postquam in hortum descendit, quonam se inclinauit? *ad areolam, inquit, aromatum, Quæ est areola aromatum,*

nisi

nisi mens varijs virtutum suauiter redolētium speciebus confita, siue diuersarum gratiarum opinione quasi bono odore resperfa? qui enim possunt dicere cum Apostolo,

2. Cor. 2. *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco, isti profecto in horto Domini, hoc est in sancta Ecclesia singuli quiq; suo modo possunt dici areola aromatum, quia mentibus proximorum spargunt odorem bonæ opinionis per exempla bonorum operum.*

Areola aromatum est mens humilis virtutibus redolens. Ps. 112. 33.

Cur vero non *aream*, sed per diminutionem, dicit *areolam*, nisi quia mēs sancta quæ virtutum sublimitate fulget, parua debet esse in oculis suis, & magnopere attendere, quia excelsus Dominus & humilia respicit, & humiles spiritu saluabit? Ad hanc ergo *areolam* dilectus in hortum suum descendēs declinat, quia sanctę menti per incrementa sanctitatis & scientiæ facilem se & quasi tractabilem præstat. Omne enim studium inchoanti difficile, assuescenti facile videtur: & viam mandatorum Dei, siue sanctę scripturæ sciētiam ingredienti angusta videtur porta & difficilis introitus, longa verò exercitatione terēt; & quasi frequentes obices repellenti lata & spatiosa panditur via sanctitatis & intellectus, atque ideo facilis deinceps patet ingressus & egressus.

Causa cur dilectus descendat

Subdit verò causam cur descendat: *ut pascatur*, inquit, *in hortis, & lilia colligat*: pascitur quippe in

hortis, quia delectatur odore illo, qui spargitur ex areola spiritualium aromatum, id est operum bonorum. Ipse enim in Euangelio dicit, *meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei: voluntas quippe Patris est, omnes homines saluos fieri*, porrò homines salutem appetere & ad eam peruenire, opus est illius. Quæ autem Pater operatur, hæc eadem operatur & filius, quia quod vult Pater, vult & filius, & vna est amborum volūtas & operatio. Lilia verò colligit, quia magis eos qui integritate & munditia cordis & corporis candent, eligit, siue fide & opere perfectos in æternam beatitudinem remunerandos assumit.

in hortum suum. Iob. 4. I. Tim. 2.

VERSVS II.

Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi qui pascitur inter lilia.

Dilectus, inquit, meus supra mihi præceperat dicens, *surge, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, cui ego obediens pessulum ostij mei aperui, cunctis eum prædicando, & quantus qualisve sit rationabiliter ostendendo. Sed quid ad hæc dilectus meus? nimirum vicem rependit obedientiæ meæ gratulabundè mihi decantans laudem dignationis suæ, non meam sed suam in me beatificans gratiam. Eius enim fuit quod volui, quod potui, quod perfecti, atq; ideo sua in me ipse dona prædicat ut mihi & omnibus gratiæ suæ obedientibus,*

Cant. 5. Ibid.

Dd 3 entibus,

entibus, quanti sit apud Deum merito vita sanctitati & honestati obediens ostendat.

Dilectus pascitur inter lilia, quia munda cogitatione & operatione delectatur. Qualis verò Dilectus? qui pascitur, inquit, inter lilia, hoc est, mundâ cogitatione & operatione delectatur, non quod ei aliquid ex accidenti accrescat, qui nullum unquam recipit augmentum vel detrimentum, cum semper in unâ eademq; essentia & proprietate incommutabilis permaneat, sed quod per aliquem modum locutionis à creatura translatur, affectus bonitatis eius exprimitur, erga eos quos sua dilectione & gratia dignatus fuerit. Pasci namq; dicitur, quando in mente cuiusq; quam sua gratia inhabitat, virtutum profectus augetur.

Canticum quod laudes Sponsæ continet octo partibus velut octo decurrit vocibus.

Quali verò cantico vel cantici modo insonuit mihi vox huius dilecti? cantico certe suavi, cantico non mediocriter attendendo, modo quidem octo chordis, sed in singulis chordis propter vim cuiusq; soni proprio theoremate insigniter hoc modo disposito.

VERSUS III.

Pulchra es amica mea, suavis & decora sicut Ierusalem: terribilis vt castrorum acies ordinata.

Spectabiliter hic intueri libet qualiter presentis cantici modulatio octo partibus veluti octo decurrit vocibus, vt proprietates eius sym-

phoniae quam *διάρσων* Musi dicunt hic attendatur, cuius vltima vox eadem est, quæ prima, sicut & in harum dispositione partium videre licet, vbi cum prima pars hoc modo deponatur, *terribilis vt castrorum acies ordinata*, vltima pars nihilominus eodem modo terminetur, scilicet, *terribilis vt castrorum acies ordinata*.

Proprietas symphonie *διάρσων* quæ sit.

Sed singulae partes singulas deponunt rationes, quæ hoc modo distinguuntur. Prima est, *pulchra es amica mea, suavis & decora sicut Ierusalem, terribilis vt castrorum acies ordinata*.

Pulchra es, inquit, amica mea, suavis & decora sicut Ierusalem: pulchra intentione, suavis locutione, decora operatione ac ideo mihi sanctæ amicitiae inuolabili fœdere copulanda. Et quomodo ista pulchritudo, vel suauitas, siue decore apparente, sicut Ierusalem. Quid autem Ierusalem interpretatur, nisi visio pacis? tres autem qualitates huius visionis sub nomine Ierusalem denotantur: vna terrestris, altera spiritualis, tertia cœlestis; & media quidem ad similitudinem extremorum constituitur, cum tamen ipsa sit, primæ supergrassio, vltimæ verò præparatio. Quomodo autem media ad similitudinem extremorum constituitur? in mente cuiusque sunt virtutes, quasi animæ ciues & domestici, quibus opponuntur vitia & peccata, quasi

Sponsa cur pulchra, suavis & decora dicitur sicut Ierusalem.

Triplex est Ierusalem.

ipsum

ipsius animæ hostes amarissimi. Datur autem ei similitudo à terrenæ pacis visione, vt quomodo ciuitas de victis & expulsis hostibus in pace floret, latatur & proficit, ita mens superatis vitijs & peccatis in delectatione virtutū suauiter quiescit, & in Dei gratia pacificè crescit, subiecta carne spiritui, eoq; magis ad diuinitatis contemplationem erigitur, quo minus à terrenis desiderijs impugnatur.

Media Ierusalem habet similitudinem primæ & vltimæ.

Porro alteram similitudinem accipit à supernæ pacis visione, sed non omnino comparabilem, quia hæc in ænigmate, illa autem in veritate, vt sicut ibi anima ab omni miseria & labore libera iugiter Deum contemplatoria aspicit charitate, ita hic mens ab omni carnis impugnatione liberata ad eiusdem contemplatiuæ vitæ dulcedinem quotidiano proficit incremento. Vnde ista media rectè, vt dictum est, illius vltimæ & æternæ potest esse præparatio, quia per istam peruenitur ad illam: porro primæ est supergressio, quia licet aliqua in eis sit ex ratione similitudo, nulla tamen est in dignitate comparatio, dum illa sit mundanæ pacis momentanea susceptio, ista supernæ æternæ speculatio, quæ hic quidem incipit sed ibi perficitur.

Cui ergo istarum trium vi-

sionum pacis pulchritudo dilectæ comparatur? si dicamus primæ, quæ erit comparatio carnis ad spiritum, lucis ad tenebras, temporis ad æternitatem? si verò dicamus vltimæ, quæ comparatio eius quæ adhuc cum timore tenetur, & illius quæ ab omni timore libera & securam sine fine conceditur. Mediæ ergo comparari potest, vt ista pulchritudo ista suauitas, iste decor ex intimæ pacis visione colligatur, & hæc ibi orientur, proficiant, & maneat, vbi nulla animum delectationes rerum temporalium fatigant, sed cessante pugna carnis & spiritus, secundum Apostolum, *pax Christi quæ exuperat omnem sensum custodiat corda & intelligentias*, in amore contemplatiuæ vitæ quiescentis. Pulchra est ergo dilecta, suavis & decora sicut Ierusalem, quemadmodum visio pacatæ mentis, quam nulla in quietudinis iniuria, nulla aduersitatis molestia in sanctæ contemplationis iocunditate disturbat.

Quem verò effectum partitur huius contemplationis iocunditas? profecto magnum, quia totam mentem in Dei & proximi charitate succendit, & malignis spiritibus animæ videlicet suæ hostibus: nam subdit, *terribilis vt castrorum acies ordinata*; acies namq; castrorum quando ita ordinatur,

Pulchritudo dilectæ media Ierusalem comparatur.

Philip. 4.

Vnde & quibus sponsa sit terribilis vt castrorum acies ordinata.

natur, vt ex vnanimitate & concordia exercitus, insimul dispositi, nullus hosti aditus irrupendi parere possit, tunc profecto ipsi hosti terribilem se ostendit. Vbi autem hosti aditus irrupendi ex inordinatione exercitus tribuitur, ibi certe nullo modo terribilis videtur.

Charitatis
bonum
quantum
sit.

Sancta ergo Ecclesia siue dilecta Deo anima dum contra malignos spiritus spiritualis certaminis aciem ponit, summopere necesse est, vt per charitatem semper vnita atq; constricta, & nunquam per discordiam interrupta inueniatur, quia etsi quaelibet bona habuerit, si charitas desit, per malum discordiae locus aperitur in acie, vnde ad ferendum hostis valeat intrare. Antiquus enim hostis neq; castitatem neq; abstinentiam, neq; distributionem terrenarum rerum, si sine charitate fuerint, timet, quia ipse carne non praemittitur, vt vel eius luxuria dissoluatur, vel necessitate ipsius in sumendo cibo, siue diuitiarum subsidijs acquirendis vrgeatur.

Diabolus
charitatem
timet.

Valde autem charitatem veram, id est amorem humilem, quem sibi fideles vicissim impendunt, timet; & nimis concordiae eorum inuidet, quia hanc ipsi tenent in terra, quam ipse tenere nolens amisit in caelo.

Benè ergo dicitur, *terribilis vt castrorum acies ordinata*, quia electorum multitudinem eò maligni spiritus amplius pertimescunt, quo magis eos per charitatis concordi-

am vnitos contra se & conglobatos aspiciunt.

VERSUS IV.

Auerte oculos tuos, quia ipsi me auolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quae apparuerunt de Galaad.

Secunda & tertia pars hoc versu continentur. Dicit ergo. *Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt*: Quia, inquit, aedificium tuæ mentis à fundamento fraternæ charitatis honestè & vtiliter surgit instar Ierusalem, id est visionis pacis, pulchritudinem suam longè ostendens, cogitatione, locutione, & opere; hoc nimirum eiusdem aedificij summum & supremum, & quasi quædam conclusio est, vt in vno consummetur cubito, videlicet totam intentionem tuam in Dei solius amore constituendo; vnde & istud o amica adhuc abundantius mea habes ex gratia, vt aliquid de mei potentia & claritate purgatæ mentis penetrare possis subtilitate. Attramen quantum coneris, quantum animi tui acumen præendas, labor tuus frustratur, quia incomprehensibilem & in circumscriptum impossibile est aliquo ingenio vel ratione definire.

Qua de re *auerte oculos tuos à me*, hoc est noli diuinitatis meæ substantiam velle perfectè cognoscere, quod nulli in hac vita conceditur, quin potius ad te ipsam conuertere, & memor esto fragilitatis hu-

Auerrere
oculos à
sponso est
diuinitatis
eius sub-
stantiam
definere
subtiliter
cognosce-
re.

manæ:

manæ: nam *oculi tui*, hoc est sensus mentis tuæ in me nimis defixi, *ipsi me auolare fecerunt*, quia quanto plus in me tenderis, tanto amplius incomprehensibilem probabis, iuxta quod scriptum est, *accedit homo ad cor altum; & exaltabitur Deus*: quanto quippe ad me accesseris altius atque subtilius substantiæ meæ proprietatem discutiendo, tanto sublimius auolo, omnem sensus tui considerationem & subtilitatem excedendo. Quapropter *auerte oculos tuos à me*, quia valde quidem perspicaces sunt sensus tui meæ gratiæ largitate in mentis contemplatione, sed me quasi auolantē præ rei profunditate, prorsus deficiunt in mei consideratione. Sed cum tanta sit gratia oculorum tuorum, quænam quoque est gratia capillorum?

Capilli, inquit, *tui sicut grex caprarum quæ apparuerunt de Galaad*: Paulo superius laus dilectæ ipsdem decantata est modis, quos ideo nunc repetit, vel ut ostendat eandem debere eam habere habitus & animi decorem & pulchritudinem in verbi Dei prædicatione, pro auditorum eruditione, quam habuit in cōtemplationis solitudine pro sui met vtilitate; vel quod commendabilior est sancta Ecclesia siue vniuersalis siue particularis in suo gemino ordine ex quo constituitur, videlicet præpositorum & subiectorum, in quibus omnis eius pul-

chritudo, decus, & honestas consideratur, ex illorum quidem vita & doctrina, ex istorum verò obedientia & disciplinæ reuerentia.

Nam quemadmodum capilli de capite nascentes capiti adhærent, ita subiecti Prælati, qui eos verbo vitæ genuerunt fide & moribus adhærent; quasi *de Galaad ascendentes*, quia dum eis docentibus aceruum testimonij, hoc est Sacræ scripturæ ferunt, vitam suam ad cœlum benè conuersando sustollunt.

Per caput præpositi, per capillos subditi in Ecclesia intelliguntur.

VERSVS V.

Dentes tui sicut grex ouium quæ ascenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis.

Hic quarta pars attingitur. Quid verò per *dentes* nisi Doctores intelliguntur grossitudinem literæ in subtilitatem spiritualis sensus comminuentes; ita vitæ munditia & simplicitate candidi, tanquam *lauacro sanctæ compunctionis loti*, vnde & ipsi *gemina sunt: charitate fœcundi*, siue duplici testamento instructi, & sibi subiectos eadem charitate eodemque testamento reddit fœcundos, ita instruendo ut nullus inter eos, hoc est, præpositos vel subiectos virtutum sterilitate detorpeat.

Dentes in Ecclesia Doctores quare dicantur.

Particularis vero animæ capilli de principalitate mentis quasi de

Capilli & dentes animæ sunt

E e capi-

Prou. 63.
Auolare Dei,
quale sit.

cogitationū
subtilitates,
duras scri-
pturarum
propositio-
nes infrin-
gentes.

Capite nati, sunt cogitationum sub-
tilitates in acervum diuinarum sen-
tentiarum intendentes: Porrò den-
tes eiusdem mentis tractantis & re-
tractantis vehementes cum studio
applicationes duras & fortes scri-
pturarum propositiones siue oppo-
sitiones infringentes, & plurima
earum inuolucra expedientes. In
quibus *nulla est sterilitas*, quia quan-
tò studiosius animum diutius ap-
plicant Scripturis, tantò vehemen-
tius ad amorem Dei & proximi cō-
punguntur, tantoq; plenius vtriuf-
que testamenti scientiam assequū-
tur, siue custodiētes præceptum su-
peraddunt consilium: Præceptum
quippe est aliena non rapere, con-
siliū sua tribuere.

Gemelli fœ-
tus sunt a-
mor Dei &
proximi,
scientia ve-
teris & noui
testamenti,
obseruatio
præceptorū
& consilio-
rum.

Isti nempe sunt *gemelli fœtus*, qui-
bus anima fœcundatur, amor vide-
licet Dei & proximi, scientia vete-
ris & noui testamenti, obseruatio
præcepti cum super additione con-
siliij. Horum profecto intentione
& studio omnis interior sterilitas
propulsatur, vt merito in cogitatio-
ne, operatione, prædicatione, pul-
chra, suavis, & decora dilecta pronun-
tietur.

VERSUS VI.

*Sicut cortex mali punici sic gena tua,
absq; occultis tuis.*

Genæ Eccle-
siæ sunt spi-
ritualiter in
eâ conuer-
santes.

*S*I vniuersaliter ad totam Eccle-
siam referamus, *gena* eius pos-

sunt dici, spiritualiter in eâ conuer-
santes, qui dum verbis & factis
memorabilibus & imitandis ni-
tent, miraculis quoque stupendis
fulgent, quasi in facie Ecclesiæ ve-
nerabiles apparent: pulchritudo
namque genarum in rubore confi-
deratur earum. Sed si tanta est
decoris eius gloria in his quæ ap-
parent, quæ puras gloria eius erit
in his quæ nondum apparent, de
quibus scriptum est; quia *nec o-
culus vidit, nec auris audiuit, quæ
preparauit Deus diligentibus se?*

*Esai. 64.
1. Cor. 21.*

Genæ ergo Ecclesiæ, *cortici mali
punici* comparantur, sed occulta e-
ius quia ineffabilia, ideo & incom-
parabilia sunt.

At si specialiter ad sanctæ animæ
honestatem referamus, plerum-
que pulchritudo ipsius interior fig-
nis quibusdam exterioribus decla-
ratur: nam dum pudor virginalis
pudicitæ rubet in facie hoc foris
ostenditur, quod intus in animo
tenetur. Genæ ergo eius sunt *sicut
cortex mali punici absq; occultis eius*,
quia foris quidem ex verecundia
signum quoddam sanctitatis pro-
fert, sed quantum in occulto men-
tis eius ipsa sanctitas vigeat, illi so-
li patet, quem nihil latere po-
test. Atque hoc gena-
rum.

Genæ Spon-
sa cur malo
punico cō-
parentur,
occulta verò
eius nulli
rei.
Encomium
quintum
construit
partem.

VER-

VERSUS VII.

Sexaginta sunt Regina, & octoginta concubina, & adolescentularum non est numerus.

Sexta & septima pars presentis describitur versu. Nam cum in precedentibus pulchritudinem Ecclesie per partes in Prælati & subiectis, & spiritualiter conuersantibus, qui per *capillos, dentes, & genas* designati sunt, prædicasset, nunc à toto perfectum eius decorem in vnitæ fidei celebri laude prosequitur: nam cum sancta Ecclesia aliquo modo pro diuersitate meritorum diuerso videatur, tamen propter vnã eandemque fidem diuersa non inuenitur. Tres quippe qualitates conuersantium in ea considerari possunt, quia sunt in illa & perfecti, & minus perfecti, & imperfecti: perfecti quidem sunt illi, qui omnia sua reliquerunt, & Deo soli tota mente adhererunt, minus perfecti, qui non quidem omnia sua reliquerunt, sed de his quæ habere possunt, Deo in suis membris ministrare satagunt: imperfecti, qui fide quidẽ superioribus adhærent, sed quasi in tenera adhuc conuersatione, nondum perfectè bonum discretionis sunt assecuti.

Vnde hic non inconuenienter trium numerorum summa induci-

tur? videlicet senarij, octonarij atque denarij. Denarius quippe per senarium multiplicatus, in sexagenarium surgit, octonarius verò per denarium ductus, octogenarium efficit. Senarius autem perfectus arithmetica lege dicitur, quia cum omnibus suis partibus, quæ sunt tres, duo, & vnum, altera quippe pars eius sunt tres, tertia duo, sexta vnum insimul aggregatur, in priorem summam absque aliquo augmento vel detrimento reparatur. Porro octonarius diminutus nuncupatur, quia cum eius altera pars sint quatuor quarta duo, octaua vnum, eiusdem partibus aggregatis septenarius conficitur, minor scilicet summa priori quantitate. Denarius verò qui Decalogam legis insinuat, quia ex septenario & trinario constat, septiformem Spiritus Sancti gratiam, & fidem sanctæ Trinitatis significat, quæ omnia videlicet decem præceptorum obseruatio, diuinorum donorum attributio, fidei sanctæ Trinitatis confessio, qui numerus perfecti, qui imperfecti demonstrant. Ipse enim Spiritus Sanctus in donorum suorum effectis ostendit qui Deum perfectè, qui minus diligant, qui adhuc neque timorem neque amorem Dei habeant.

Duo quippe sunt quæ nos omnino Deo subiectus efficiunt, timor videlicet & amor, cuius potentia quidem & sapientia maxime timo-

Senarius numerus quare dicitur perfectus:

Octonarius numerus quare diminutus nuncupetur.

Denarius numerus quid significet.

Potentia Dei timorem, benignitatem amorem nobis ingerit.

In Ecclesia tres sunt qualitates conuersantium, perfectorum, minus perfectorum, & imperfectorum.

rem incutiunt, cum eum quem esse scimus, & cuncta quæ voluerit punire posse, & nihil latere cognoscimus: benignitas autem eius specialiter ad amorem pertinet, ut quæ benignissimum habemus, potissimum diligamus. Ex qua etiam certum est eum vlcisci impietatem velle, quia quo plus ei placet æquitas, magis displicet iniquitas, sicut scriptum est, *dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem.*

Psal. 44.

Sexagenario numero perfectorum vita exprimitur.

Sexagenario ergo numero, qui per senarium, qui perfectus est, denario multiplicatum conficitur, perfectorum vita exprimitur, qui perfectè præcepta diuina non obseruarent, nisi primo timorem initialem, postea amorem filialem ipsum timorem excludentem haberent. Et talis animæ benè *Reginæ* nuncupantur, quia diuina cooperante gratia sciunt & possunt se per rationem & intellectum regere, quando discernunt vtilitatem, gloriam, & honorem in boni executione, porro damnum, miseriam, & horrorem in mali perpetracione, ideoque bonum fortiter affectant, malum fortiter declinant.

Octonario numero minus perfectorum vita denotatur.

Octogenario verò numero, qui denario per octonarium, qui diminutus dicitur, ducto completur, minus perfectorum vita denotatur, qui præcepta quidem diuina obseruant, sed non ita perfectè Deum ament, ut omnia terrena relinquere valeant. Istæ verò animæ

concupinarum nomine, designantur quia quamuis per bona opera Deo iungantur, nondum tamen ius illud legitimum adepti sunt de quodicitur, qui adhæret Deo, vnus cum eo Spiritus efficitur: hæc est enim plenaria spiritualis dotis conscriptio, ut qui funditus renuntiant sæculo, nunquam à diuino separentur consortio. *Adolescentulum* verò *numerus non desinitur*, quia infinitus est numerus imperfectorum, qui adhuc sub primitijs fidei constituti, maiorum eruditione indigent ad concipiendum timorem Dei, per quem quandoque ad ipsius proficiant amorem.

1. Cor. 6.

Quæ animæ concupinarum nomine designantur.

Adolescentularum indefinitus numerus ponitur, quia imperfectorum talis est.

In quibus nonnulli sunt, de quibus plerumque dubia est æstimatione, dum non omnes ad electorum sortem pertineant, iuxta vocem Dominicam quæ dicit, *multi sunt Matth. 20* *vocati, pauci verò electi.* 22.

VERSUS VIII.

Vna est columba mea, perfecta mea: vna est matri suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam filie, & beatissimam prædicauerunt: Regina & concubina laudauerunt eam.

CVM verò tam diuersæ sint qualitates meritòrum in Ecclesia, num ideo diuersa esse dicitur? minimè: sed sicut sequitur, *vna est colūba mea, perfecta mea; vna est matri suæ, electa genitrici suæ.* Vnde *vna* & *deli-*

licet propter vnā eandemque fidei & sacramentorum susceptionē, & propter vnus Dei cultum, similemque Religionis ritum; *vna est enim fides*, sicut dicit Apostolus, *vnū baptisma, vnus Deus & Pater omnium, qui super omnes & in omnibus nobis.*

Ephes. 4.

Ecclesia quare vocetur columba.

Vna est, inquit, *columba mea, perfecta mea*: nam aliter non est columba mea nisi pacis & misericordiae signum ferens in ore, vnitatem spiritus seruet in corde, & virtutem misericordiae exerceat in opere; *miseri- cordia enim & veritas obuierunt sibi, iustitia & pax osculatae sunt: misericordiam quippe & iudicium semper cantare debet*, in concessa sibi à me potestate ligandi atque soluendi. Neque aliter *perfecta mea* erit, nisi plenam habeat scientiam discretionis, vt sciat quis iuste & dignè ligandus sit siue soluendus. *Vna est autem columba, & vna perfecta mea*, quia extra illam nō datur remissio peccatorum, neque distributio donorum, ideoque excluduntur, qui vnā, sanctam Catholicam, & vniuersalem Ecclesiam non confitentur. In vna enim domo agnus comeditur, & eius carnes extra non efferuntur, quia nulla est Sacramentorum efficacia, nisi in vnā, Catholicā Ecclesiā.

Mater cui Ecclesia vna dicitur superna est Ierusalem.

Vna est Matri suae, id est Ierusalem supernae, quia quae hic in terris vna est in fide & sacramentorum dignitate, ibi in caelis vna erit in aeternae vitae beatitudine: vna enim est beatitudo sanctorum, quāuis non vno

modo eā fruatur, propter diuersorum meritorum qualitates. *Electa genitrici suae*, id est Ecclesiae antiquorum Patrum, videlicet Patriarcharum & Prophetarum, quorum imitata fidem haereditauit promissionem: nam ipsa electa est, cui exhiberetur illa promissio propositi Dei, quae in primis diebus facta ad Patres in nouissimis diebus impleta est, eadem fide eam iustificante de praeteritis & futuris, quae Patres antiquos iustificauit solummodo de futuris. Fides enim est tam de praesentibus & futuris, quam de praeteritis, licet abusiue & non proprie dicatur fides de praesentibus: cum enim Apostolus fidem definiens dicit, *fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium*, profecto liquet, quia fides illarum rerum est argumentum, quae apparere non possunt, quae enim sunt apparentia fidem non habent sed agnitionem.

Genitrix cui Ecclesia dicitur electa, antiquorum Patrum Ecclesia est.

Hebr. II.

Sed quia agimus de *Canticis Cantorum*, num aliquid ad ea attinet duorum numerorum supra positum sexagenarij scilicet & octogenarij musicae speculatio? non sane extra rem videtur esse, si vbi de canticis agitur, modos canendi interdum speculemur. Etenim cum tota animae corporisque nostri compago musicae coaptatione coniuncta sit, perspicuum est & exemplis probatum, ex autoritate diuinæ & humanae scripturae ad componendos

Ee 3

ponendos

Sicut Musica valet ad componendos commouendos, siue pacandos animos, ita & confideratio modi quo hoc Canticum Canticorum decurrat.

ponendos, vel ad commouendos, siue ad pacandos animos multum valuiffe vim musicæ harmoniæ. Nunquid & in hoc *cantico canticorum*, quod totum intendit ad amorem cœlestis sponsi animos accendere, non debet valere ad compositionem vel commotionem animæ, aliqua speculatio musicæ consonantiæ? Certe & in hoc loco non modicum suffragari poterit, imperfecti *Concubinarum & Adolescentularum*, quatenus incitentur aliquo modo ad assequendam perfectionem, quam eas nondum constat habere.

Sed quia omnis concinna dispositio numerorum proportionibus assignatur, vidēdū q̄ cōsonantia in horū duorū numerorū, hoc est sexagenarij & octogenarij proportionalitate consistat. Est ergo octogenarij ad sexagenarium habitudo *επιτριτα* siue sesqui tertia, quia octogenarius totum in se habet sexagenarium, & eius tertiam partem, id est viginti, quæ proportio in musicā *διάρτεσσερον* consonat: dicitur autem *διάρτεσσερον* de quatuor, eo quod quatuor vocibus resonet, constans duobus tonis & semitono.

Huius Symphonix consideratio per proportionem numeri octogenarij & sexagenario quomodo

Si quæritur quid ad rem hoc in loco per istorum numerorum proportionem huius symphonix consideratio? respondemus satis competentem in huiusmodi consideratione esse rationem, quia tota vniuersalis Ecclesia per quatuor mun-

di partes diffusa, quæ vt dictum est, hoc loco etiam rem faciat. tribus qualitibus in eâ cōuersantium, hoc est perfectorum, minus perfectorum, imperfectorum distinguitur, per fidem & Sacramenta noui testamenti, quod quatuor Euangeliorum perfectione institutum est, omnem suæ salutis summam consequitur, vt sit quasi quidam suavis concentus *διάρτεσσερον* symphonix Euangelistarum consonantia quatuor libris velut quatuor constans vocibus quibus omnium Christianorum animus ad sacræ religionis commouetur & componitur cultus.

Viderunt eam filie Syon, & beatissimam predicauerunt, regina & concubine laudauerunt eam: Talem, inquit, Ecclesiam, vt dictum est, meritorem qualitate distantem, sed fidei & Sacramentorum vnitatis similem, *viderunt filie Syon*; hoc est animæ mentis speculatione non carnali visione intendentes & compensantes totius Ecclesiæ pulchritudinem & honestatem, in spiritualium dignitatum excellentiâ & virtutum gratiâ, ipsius quoque pulchritudinis necessariam vtilitatem, dum in eâ consistant & temporalium largior & salubrior concessio, & æternorum incomparabilis & nunquam terminabilis attributio: Proinde *eam beatissimam predicauerunt*, quia nihil beatius quam Deum semper habere, hic temporaliter eo in suis donis vtendo, ibi æternaliter fruendo.

Regina

Quæ per Re-
ginas signi-
ficantur Ec-
clesiam lau-
dantes.

Regina quoque & concubina lauda-
uerunt eam, quia sanctis animabus,
quæ sciunt ratione sensus tuos inte-
riores & exteriores regere, valde
placet ista sanctæ Ecclesiæ honestas
& honestatis utilitas, multumque
laudant, hoc est approbant opera-
tionum eius spiritualia insignia, &
rerum Sacramentalium pia suffra-
gia.

VERSUS IX.

Quæ est ista que progreditur quasi
aurora consurgens, pulchra vt luna, ele-
cta vt sol, terribilis vt castrorum acies or-
dinata?

Vnde & istæ filia Sio, siue ipsa di-
lectus, hanc eius pulchritudinē
prædicantes, non interrogatiuè
quasi ignorantes, sed affirmatiuè
quasi demirantes, quam benè qui-
dem agnoscunt, tali præconio, qua-
si octaua attollunt voce, & di-
cunt.

Quæ est ista, que progreditur quasi
aurora consurgens, pulchra vt luna, electa
vt sol, terribilis vt actiorum acies ordina-
ta? Non transeuntè sed diligentè
hic insipientibus in huiusmodi
laudis modulo offertur prælibatæ
symphonix, quam *diarctos* *ep.* dixi-
mus, non contemnenda modula-
tio, quæ subinnuitur fidei, spei, cha-
ritatis, & Sacramentorum confir-
matio, & per quatuor partes mun-
di Euangelij prædicatio, quatuor

quoque virtutum principalium vti-
lis & necessaria asssecutio. Cure-
nim hic non attendatur quasi
quatuor vocum distinctio, re-
rum diuersarum quatuor com-
paratio, videlicet *aurora progressio*, *lu-
na pulchritudo*, *solis electio*, *acies ordina-
ta fortitudo*. Nam quid amplius est
in decore totius Ecclesiæ? Denique
si desint fides, spes, charitas, & Sa-
cramenta, si non recipitur Euange-
lij prædicatio, si non adsint quatu-
or virtutum fundamenta, de qui-
bus omnium aliarum virtutum sur-
gunt ædificia, quæ erit Ecclesiæ,
siue cuiusque sanctæ animæ pul-
chritudo?

Pulchritudo
Ecclesiæ
consistit in
quatuor.

Sed videndum quid insinuent
istæ similitudines rerum, qualiter
comperant ad supradicta, videlicet
fidem, spem, charitatem & Sacra-
menta. *Aurora* initium est diei, por-
rò fides initium est sanctitatis & re-
ligionis veluti cuiusdem diei, quia
nomine diei & luminis sanctitas ac-
cipitur, sicut & nomine noctis ac
tenebrarum peccatum. Ecclesia
ergò siue quælibet sancta anima
quasi *aurora* progreditur, quia diui-
na vocante gratia primò ad fidem
venit, & per eandem gratiam
quotidie eiusdem fidei incremen-
ta capit. *Luna* verò à sole semper
lumen accipit, atque in alia parte
hemispherij contra solem posita
plenum sui orbis lumen terris in-
fundit; sed cum deficere incipit,
ad solem reuertitur, vt iterum ab
eo reaccendatur, demumque sui
luminis;

Ecclesia
quare affi-
miletur au-
rora.

luminis plenitudine mundo suffragetur. Vnde autem sancta Ecclesia, siue sancta quælibet anima lumen scientiæ, lumen quoque sanctitatis & iustitiæ, & sanctæ spei accipit, nisi ab illo vero sole iustitiæ Domino Iesu Christo, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum? Sed quia valde differt pulchritudo eius ab illius pulchritudine, à quo accipit vt pulchra sit, non absolute pulchra, sed per comparisonem pulchra dicitur vt luna: nam quemadmodum luna soli comparata, siue cum sole lucens non lucet; quicquid tamen luminis habet à sole habet, ita & sancti sancto sanctorum comparati sancti non sunt quicquid tamen sanctitatis habent, ab ipso habent. Quid autem est Ecclesia nisi sanctorum collectio? cumque à diuinâ cõtèplatione causâ fraternæ dilectionis, vel obiectu propriæ fragilitatis plerumque recedentes à lumine subtilis intelligentiæ paululum defecerunt, se ad se quandoque recolligentes, ad illum totâ mente recurrunt, de quo scriptum est, *accedite ad eum & illuminamini, vt illum quasi per quoddam mentis oppositum respicientes, suam qualemcunque plenitudinem recipiant ab eo, de qua dicitur, & de plenitudine eius omnes nos accepimus.*

Ioh. I.

Ecclesia cur dicatur pulchra vt luna.

Psal. 33.

Ioh. I.

nis plena, vt merito in eis, Ecclesia pulchra dicatur vt luna?

Sed cum fides sit quasi aurora progrediens, hoc est primum religionis & sanctitatis suæ lumen effundens, per fidem utique ad spem acceditur, quia quod credimus, quandoque nos adepturos speramus. Vnde Apostolus, *accessum, inquit, habemus per fidem in gratiam istam in qua stamus, & gloriam in spe gloriæ filiorum Dei: ac si alijs verbis dicat; per fidem quæ est principium, & quasi quidam introitus totius boni operis, quemadmodum aurora diei accedimus & proficimus in gratiam pleni luminis, id est sanctitatis, iuxta modum quem ipsa nobis gratia concesserit, in cuius luminis gratia stamus, hoc est perseueramus, quia spem habemus per hanc associari futuræ gloriæ filiorum Dei: statimque subinfert, non autem solum, subauditur in hac spe gloriamur, sed & gloriamur, in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit. Et vt ostenderet causam efficientem huius spei certitudinem, subdit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per sanctum qui datus est nobis. Hæc est enim anchora totius bonæ intentionis & operationis, quia vt idem dicit Apostolus *charitas nunquam excidet.**

Rom. 5.

Ibidem.

Ibidem.

1. Cor. 13.

Hoc

Ecclesia
quare di-
carur electa
vt sol.

Hoc est autem quod sequitur, *electa vt sol*, videlicet propter charitatem, quia sicut sol omnibus astris clarior est, ita charitas omnibus virtutibus excellentior est, quamuis secundum diuinitatem prorsus incomparabilis. Sancta vero Ecclesia in his qui perfecta charitate ardēt & operatione lucent *electa vt sol* dicitur, *quia cum stella ab stellâ dis-*

1. Cor. 15.

ferat in claritate, ea pars sanctorum soli comparatur, quæ cæteris sanctitate clarior inuenitur: Nempè in his qui ad huc vides & teneri sunt in fide & opere, *quasi aurora progreditur*, in illis verò qui processu conuersationis iam aliquantulum profecerunt, *pulchra vt luna* dicitur,

1. Ioh. 4.

porrò in illis qui perfecti sunt, & per charitatem *quæ perfecta foras mittit timorem*, in summorum spirituum, qui seraphin, id est, arden-tes nuncupantur, transeuntes, vero soli vicinuis coniunguntur, rectè *electa vt sol* memoratur, siue *electa vt sol*, id est, prædestinata in adoptionem, vt ipsa hoc sit per gratiam, quod ille verus sol est per naturam, *qui dedit potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine eius.*

Ioh. 1.

Quid verò ad Sacramenta pertinet dicet aliquis quartum hoc membrum quasi quarta vox præscriptæ *διὰ τὸ σερῶν* symphonix, *terribilis vt castrorum acies ordinata*? Plane inquam factis pertinet & hoc ex ipsorum Sacramentorum effectis constat,

nam quid terribilius est hostibus animæ, hoc est malignis spiritibus, quam virtutes Sacramentorum, quibus eorum virtus debilitatur, omnisq; potestas & audacia fugatur?

Vbi enim quodcunq; sacramentum ita peragitur, vt res quoq; sacramenti adesse possit, hoc est in pace & vnitate Ecclesix, extra quam non est locus salutarium Sacramentorum, ibi profecto valde *terribilis* & importabilis est ipsis malis spiritibus eiusdem Sacramenti effectus, siue hoc sit in baptisate, siue in Dominico corpore, siue in ordinum distributione, siue in quarumcunq; rerum ordinatione, quæ Ecclesiasticis peraguntur institutis; hoc enim insinuare videtur cõparatio ista, quâ dicitur *terribilis vt castrorum acies ordinata*: quia sicut benè vnita acies, & ordinatim constipata nullam sui irruptionem patitur, ita Ecclesia vnitatis Sacramento colligata nulla malignorum spirituum incur- sione dissipatur. Hæretici verò qui se ab hac vnitate præciderunt, quia in hac acie non continentur, foris positi nullas ipsorum spirituum aduersitates repellere valent, quandoquidem Sacramenta Ecclesix quæ videntur habere, non habent in re, sed tantum in specie. Ipsa tamen Sacramenta rectè ab eis celebrata, si fideles accipiunt,

Ecclesia
quibus &
propter
quæ dica-
tur terribi-
lis vt ca-
strorum a-
cies ordi-
nata.

Sacramen-
ta ab Hære-
ticis col-
lata præter
sacramen-
tum etiam
rem Sacra-
menti fide-
libus tri-
buunt.

Ff & fa-

& Sacramentum & rem Sacramēti, hoc est virtutem interius operātem accipiunt: dum ipsi Hæretici Sacramentum quidem non autem rem Sacramenti sumere comprobentur, ideoque illorum collectio non est terribilis vt castrorum acies ordinata, quia quantum ad eos nō hoc operantur Sacramenta, quæ nullæ eis conferunt remedia.

VERSUS X.

Descendi in hortum nucum, vt viderem poma conuallium, & inspicerem si floruissent vineæ, & germinassent mala punica.

Postquam dilectus pulchritudinem dilectæ sanctæ videlicet Ecclesiæ, gratiosa prosecutus est laude, cuius tamen eadem laus ex ipso est, qui sua gratia illam sibi exhibuit, non habentem maculam aut rugam, ostendit in sequentibus, propter incredulitatem Iudaici populi istam promeruisse donum & meritum fidei, sicut dicit Apostolus, *illorum delicto salus gentibus, & delictum eorum diuitia mundi, & diminutio illorum diuitia gentium.* Qui enim istam admiratiuo modo extulit, eodem modo illam deprimat, quia ista credente & verbum Dei suscipiente, illa neque credere neque ipsum verbum suscipere voluit: vnde scriptum est de ea in Euangelio, *Marc. 6. & mirabatur, haud dubium quin Iesus, super incredulitate illorum.* Di-

cit ergo, *descendi in hortum nucum,* quid fuit eius descendere nisi de diuinitatis suæ celsitudine in mundum istum nascendo venire, deinde omnia humanitatis infirma tollerare? nonne hæc omnia suo ordine completa quidam descensus fuerunt? vbi autem descensus isti celebrati sunt? nonne in Iudæa? Denique ipse Dominus dicit, *non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel,* hoc est enim quod hic dicit, *descendi in hortum nucum;* Hortus enim nucum non inconuenienter dici potest gens Iudæorum: sicut enim in nuce sub cortice & testâ nucleus tegitur, ita apud Iudæos spiritualis intelligentiæ dulcedo sub duritia literalis superficiæ absconditur. Illa ergo gens *hortus nucum* dicitur, quia quamuis propter legalium vtilitatem præceptorum & obseruationum, quæ suo tempore florebant, suisque obseruatoribus vsque ad tempus gratiæ proderant, *hortus* dicatur, omnia tamen futura Ecclesiæ Sacramenta in eo sub figura, quasi sub nucis cortice latebant. In hunc itaque hortum Dominus descendit, quia imprimis Iudaico populo suæ carnis præsentiam prædicando & miracula faciendo exhibuit.

Quare autem in hunc hortum descendit? vt viderem, inquit, *poma conuallium,* hoc est, vt cognoscerem, vtrum aliqua fructum fidei & iustitiæ fecissent, atque ratione ostendente intelligerent, quod ex ope-

Descensus dilecti in hortum nucum fuit natiuitas eius in Iudæa.

Matt. 15.

Iudæa cur hortus nucum dicatur.

Quid per poma conuallium accipiendū.

Videre vel
cognoscere
Dei quale
sit.

operibus legis iustificari non possint, sed ex fide quam proposui credentibus per gratiam noui testamenti. Dico autem ut cognoscerem, non quod hoc vel aliud quid in præscientia mea ab æterno non habuerim, qui vbique sum, & cui omnia præterita & futura semper præsentia sunt, sed humano more loquens, eorum opera mundo ostenderem vtrum sequenda essent an non. Cur verò dico *conuallium*? propter humilitatem literæ quam carnaliter exequuntur, siue propter vmbra legis qua circumdatur, ne veritatis suæ luce illustrentur.

Et in *inspicerem si floruissent vineæ*, hoc est si saltem aliquem saporem spiritalis intelligentiæ concepissent, ut aliquo initio boni operis fidei se applicuissent: vineæ enim dicuntur domus Israel, quæ per tribus duodecim distinctæ sunt; quæ cum vineæ dicantur, propter distinctionem tribuum, vna tamen dicuntur vinea, propter vnam legis obseruantiam; sicut cum multæ nunc dicantur Ecclesiæ propter diuersitatem locorum, vna tamen dicitur Ecclesia propter vnitatem fidei. Quod verò vniuersitas illius populi vinea Domini dicatur. Propheta testatur, *vinea*, inquit, *Domini domus Israel est*; de qua dicit & Psal. 79. *mitta vineam de Aegypto transtulisti, sed cum expectarem ut hac vinea floreret & vnam faceret, fecit labruscas*: nam postquam gentes credi-

derunt, ipsi in incredulitate permanserunt.

Descendi etiam ut inspicerem si germinassent mala punica, hoc est, ut non tantum in me crederent, sed etiam pro me patiendi voluntatem haberent: at illi neque credere, neque aliquid propter me pati voluerunt, quin imò me eis prædicantem, & viam salutis ostendentem occiderunt.

Alio quoque modo per similitudinem *nucis* hanc particulam præsentis cantici exponere non videtur onerosum, quatenus Lector eligat, quod in his melius & rectius pensat. *Hortum nucum* vniuersitatem generis humani accipere non videtur absurdum: in nuce enim tria considerantur, cortex, testa, & nucleus: in humano autem genere constat homo carne, ossibus, & anima; carnis namque materies est quasi cortex, virtus verò ossibus est quasi testa, porro animæ dulcedo est quasi nucleus: Et sicut nucleus cortice & testa tegitur, ita anima carne & ossibus vestitur. Vnde his tribus hominum constare Iob considerans dicit, *pelle & carne vestisti me, ossibus & nervis compegisti me*. Et ut tertium quod duo illa viuificat: & vegetat, hoc est animam ostenderet, subdit, *vitam & misericordiam tribuisti mihi*. In *hortum ergo nucum* Christus descendit, quando humanam naturam in hunc mundum veniendo suscepit.

Et quare? ut videret *poma conuallium*,

Ff 2

hoc

Per germinationem malorum punicorum patiendi pro Christo voluntas accipitur.

Per hortum nucum quoque humani generis vniuersitas significari potest.

Iob 10.

Ibid.

Vineæ dicuntur domus Israel propter distinctionem tribuum, vna vinea propter vnam legis obseruantiam.

Esa. 5.

Psal. 79.

Esa. 5.

Quomodo hoc est, ut visitaret humiles fructum iustitiæ habentes, eosq; sibi eligeret, videre quippe eius eligere est, quatenus humiles veniens, insinuaret se humiles & obediens suscipere, sicut scriptum est, & humiles spiritu saluabit. Descendit quoq; ut inspiceret si floruisset vinea, & germinassent mala punica, hoc est, si fidelium Ecclesiæ rectè viuendi siue docendi studium inchoassent, & vsq; ad mortem in eius dilectione perseuerare contenderent, quatenus suum eis adiutorium impendendo ipse & inspirator & cooperato existeret, quemadmodum eis promittens dicit, *ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi.*

Matt. 28.

Conuail- dum, & v- trum ger- minassent mala pu- nica & flo- ruissent vi- nea.

VERSVS XI.

**Nesciui: anima mea conturbauit me, propter quadrigas Ammadab.*

Argumen- tū Iudæo- rum quo contendūt probare nouam le- gem non fuisse ne- cessariam.

CAusam ignorantia ex cæcitatibus suæ præ tendit populus Iudæo- rum, quod postquam lex data fue- rat, quæ eos iustificaret & saluaret, & hanc Deus multis signis, & mag- nis sanctorum Patrum authoritati- bus confirmasset, impossibile foret hanc aliqua nouitate euacuari cum Deus sit incommutabilis, nec hu- mano more aliquid in vno tem- pore dicat, præcipiat, & instituat, quod alio tempore prohi- beat & destruat. Si enim, in- quiunt, hoc in futuro displicet

quod nunc placet, mutabilis est, quod absurdissimum est dicere, nec aliqua ratione potest constare, Deum mutabilē esse. Si autem ipse incommutabilis est, verba quoq; eius atq; præcepta incommutabilia sunt: sed quia ipse est omnino incommutabilis, quicquid dixit vel constituit, fixum & incommutabile esse necesse est: nullam ergo legem secundam & nouam posuit, ut primam & antiquam destrueret.

Quibus respondetur, conceden- dum esse quid proposuerint, videli- cet Deum incommutabilem esse, unde in noua lege nihil constituisse quod priori derogarit, quin potius eandem esse legem nouam & anti- quam, sed illam in litera, hanc in spiritu; illam in figura, istam in ve- ritate. Quod ita esse, olim in visio- ne Ezechieli Prophetæ præmon- stratum est, ubi *rota in medio rotæ* vi- sa esse memoratur. Rota quippe in medio rotæ, est testamentum no- uum inter testamentum vetus, quia quod vetus testamentum designauit, hoc nouum exhibuit: Nihil ergo Deus incommutabilis in hoc mutauit, qui alterum alte- ro ita supposuit, ut vnum esset signi- ficans, aliud significatum.

Hoc ergo primo populus iste *nesciret*, quia significans legit, sed sig- nificatum non intellexit: post- quam verò diuina visitatus gratia cœpit agnoscere & credere literam esse occidentem, spiritum verò viuifi-

Refellitur argumen- tum Iudæi- ci populi, & ostendi- tur legem nouam non fuisse superflu- am sed ne- cessariam.

Ezech.

Ignorantia populi Iudæi- ci qualis fuerit.

viuificantem, pœnitens erroris sui expauit dicēs: *nesciui anima mea turbauit me propter quadrigas Aminadab.* ac si diceret, ideo credere non potui, quia gratiā Euangelij minime adhuc intellexi; nam *turbauit me anima meā*, quia mirabar quidnā esset, quod quatuor libros Euangeliorum, nunc deberem recipere; qui prius quinque libros Moyſi receperam, quasi hæc mutatio in Deū caderet, vt ei hoc modo non placeret, quod prius placuerat, qui nouā conderet legem vetere translata. At postquam mirabilem Dei prouidentiam intellexi, qui me per carnalia ad spiritualia erudiebat, vt nō prius spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale, facilius & veracius comprehenderem, deposita omni dubietate veritatem quā prius impugnabam, postea defendebam, non tantum ipsam veritatē credendo & docendo, sed etiam pro ea moriendo.

Cur autem dico *quadrigam Aminadab*? nimirum propter quatuor libros Euangelij, in quibus prædicantur quatuor Sacramenta eiusdem *Aminadab*, qui interpretatur spontaneus populi mei. Quis est autem iste *Aminadab*, nisi Christus qui sponte posuit animam suam, vt me sibi faceret populum spontaneum Deo quē acceptabilem? quæ porro eius sunt quatuor Sacramenta nisi incarnatio, passio, resurrectio, & ascensio illius? *Quadriga ergo Aminadab huius*, liber est quatuor

Euangeliorum, continens & conferens quatuor prædictorum Sacramentorum cognitionem, aurigante Spiritu sancto, cuius inspiratione compositæ & ordinatæ sunt huiusmodi quadrigæ.

Auriga
quadrigæ
Aminadab
spiritus
sanctus est.

Cum quē eundem populum qui ex circumcisione crediderat, terrā ignorantia caligine ad se reuertentem benignus Pater susciperet, quasi consolatoria & exhortatoria voce ei occurrens, ad pœnitentiam prouocat dicens, *reuertere, reuertere Sunamitis, &c.*

VERSVS XII.

Reuertere, reuertere Sunamitis: reuertere, reuertere, vt intueamur te.

ECce, inquit, occurrit sibi vox quadrigæ meæ, quæ resonat causam & ordinem, atque necessariam vtilitatem Sacramentorum meorum, videlicet natiuitatis, passionis, resurrectionis, & ascensionis meæ, quam vocem quidem prius ignorans, neque audire neque recipere voluisti, sed nunc *ô Sunamitis*, id est, captiua, quæ adhuc captiua teneris, eo quod nondum per baptismi ablutionem, corporis quē & sanguinis mei participationem, originalis siue actualis peccati nexus deposuisti, *reuertere*, quia spem habes veniæ. Recessisti enim à me per incredulitatem, & per ingratitude oblitus beneficiorum, quæ erga te operatus fui, quando te de Ægyptiâ seruitute liberaui, quando te

Vox quadrigæ
Euangelicæ
quid resonet.

Per quadrigam Aminadab quatuor figurantur Euangelia.

Aminadab interpretatur spontaneus populi mei, & significat Christum.

cœlesti pane pavi, quando tibi legem meam dedi, & præ omnibus gentibus te mihi in populum peculiarem elegi. Sed nunc *reuertere*, ad me per vocem quadrigæ meæ, per quatuor Evangelia quasi per quatuor rotas ad te clamantis, & te ad pœnitentiam quater adhortantis *reuertere, reuertere, reuertere, reuertere*. Reuertere per fidem, reuerte-re per operationem, reuertere per rectam intentionem, reuertere per dilectionem: primo namq; debes credere, deinde operari, *quia fides sine operibus otiosa est*; porro operatio tua debet ex bona intentione procedere ea, videlicet vt fides per dilectionem operetur; nam operatio tua si non est ex dilectione diuinâ vanæ gloriæ subiaceret, atque ideo mercede caret, quia meritum sanctitatis non habet.

Reuertere autem vt intueamur te, hoc est, vt decorem animæ tuæ quem per fidem accepisti, approbemus, & alij te sequendam pro exemplo ponamus: hæc est enim tua laudabilis pulchritudo quæ placet oculis nostris, vt errore deposito veritatem sequaris, & quæ per errorem & umbram legis deformis & obscura videbatur, per reuersionem, per veritatem & lucem Evangelij formosa & clara conspiciatur. Quam diu enim sub umbra latebas, despicabilis eras, postquam verò ad veritatis lucem existi con-

spicabilis apparuisti, & tunc *concupuit rex decorem tuum*, ille videlicet rex cœlestis qui te sibi fecit sponsam per spiritus sancti gratiam, postquam ad eum reuersa es, fide, operatione, recta intentione, dilectione; Hæc quidem dicta sunt specialiter, quantum ad illum antiquum Dei populum, qui *Aminadab nostri quadrigam*, quanto minus primo intellexit, tanto amplius postquam intellexit venerata suscepit.

Vt autem ad moralitatem reuertantur, potest non inutiliter referri ad humani generis vniuersitatem huius quadrigæ significatio, ita vt de toto duas constituamus partes, quarum vni eam demus quadrigam, cuius auriga sit Deus; alteri vero eam, cuius auriga sit Diabolus. Homo namq; constans, ex quatuor elementis, & quatuor humoribus, quatuor quoq; ætatum incrementis, quasi quandam materialem videtur habere quadrigam ex parte corporis, porro ex parte animæ dum constat quatuor affectionibus, quatuor etiam virtutibus quibus ad bonum ducitur, ipsius animæ vis & profectus videtur spiritualement habere quadrigam.

Videamus ergò primo quantum læcunque animo occurrerint per quaternarium dispositas in homine secundum corpus complexionem, deinde secundum animam etiam quadriformiter designatas affectionum qualitates, vt ex his, sicut diximus

Cur quater dicatur reuertere.

Iacobi. 2.

Pf. 44.

Iuxta moralitatem homo aliâ habet quadrigam ex parte corporis, & aliam ex parte animæ; prioris auriga est Deus, posterioris Diabolus.

Matth. 6.

mus, duas constituamus quadriga materialem scilicet & affectualem, quæ utræque ad duos respicientes quadrigas Christum videlicet & Diabolum alteri eorum subijciantur, dum non possint duobus seruire Dominis; & aut per Dei gratiam spiritualis rectè ac feliciter currens dicatur quadriga Christi, aut per privationem eiusdem gratiæ carnalis peruersè ac infeliciter currens dicatur quadriga Diaboli.

Homo quatuor constat elementis.

Quatuor itaque ut diximus, sunt elementa, quibus constat homo, ignis, aer, aqua, terra; quæ quatuor intermiscentur qualitatibus, videlicet calore, frigiditate, humiditate, siccitate. Ignis quippe calidus est & siccus, aer calidus & humidus, aqua frigida & humida, terra frigida & sicca: ipse autem homo his quatuor constans elementis, elementorumque qualitatibus, dum habet calorem ex igne, spiritum ex aere, sanguinem ex aqua, carnem ex terra, in quatuor temporibus quatuor permutatur humoribus per quatuor ætatum incrementa.

Ver pueritiam præterendit.

Ver quippe qui est quasi primus flos & principium anni, tunc enim terra florere incipit & germinare, & est calidus & humidus, pueritiam præterendit quæ est calida & humida, quia in puero sanguis est calidus & humidus; Æstas vero quæ est calida & sicca adolescentiam ostendit, quæ

Æstas adolescentiam ostendit.

est calida & sicca, colera habens rubea, quæ abundant in adolescentibus sicca & calida. Porro autumnus qui est frigidus & siccus iuuentutem denuntiat, quæ est frigida & sicca, habens melancholica, id est colera nigra, quæ sunt in iuuenibus frigida & sicca. Hyems autem quæ est frigida & humida senectutem insinuat, quæ est frigida & humida habens flegma, quod in senibus abundat frigidum & humidum.

Autumnus iuuentutem denuntiat.

Hyems senectutem insinuat.

Huiusmodi nempe complexionones quando in homine benè & ordinatè vigent, hominem sanum ostendunt, quando verò inordinatè vagantur, hominem perturbant & infirmum efficiunt. Sed quia hæc quadriformis constitutio materialiter in corpore hominis est, ex qua trahitur ipse homo ad amorè carnis & mundi huius desideria, quæ contraxit ex traduce peccati originalis, nascuntur quoque ex hac materiali constitutione quatuor affectuales qualitates, quæ principaliter vim & naturam trahunt ex quatuor membris intrinsecis, videlicet felle, splene, iecore & corde. Denique homo habet ex felle ut sit irascibilis, ex splene ut sit risibilis, ex iecore ut sit concupiscibilis, ex corde ut sit rationalis: porro ex ipso corde siue mente seu animo procedunt quasi quedam quatuor conceptiones, quæ omnè præcedunt actionū videlicet cogitatio, intentio, volūtas, deliberatio.

Signa hominis sani & infirmi.

Ex felle homo habet quod sit irascibilis, ex splene risibilis, ex iecore concupiscibilis, ex corde rationalis.

Nam

Nam aliquid acturi prius cogitamus, deinde intendimus quare, & qualiter id faciamus, post in voluntate faciendum disponimus, postremò perficere deliberamus. At verò ipsa vis rationis quadrifariam diffunditur, quia habet ingenium, memoriam, intellectum, discretionem: habet quippe per ingenium ignota & abscondita quærendo & inuestigando inuenire, per memoriam inuenta retinere, per intellectum retenta prudenter, vtiliter, & honestè disponere, per discretionem benè disposita modestè locis sibi competentibus assignare.

Vis rationis quadrifariam diffunditur.

Anima rationalis quatuor habet sibi insitas affectiones.

Quatuor quoque affectiones habet sibi insitas ipsa anima rationalis, hoc est timorem, spem, gaudium, atque tristitiam, de quibus dicit Poeta.

...Hi metuunt, cupiunt, gaudentq;
dolentq;.

Et Philosophia cuidam suo alumno quem ab istarum passionum affectionibus releuare cupiebat, dicit

Gaudia pelle,
Pelle timorem,
Spemq; fugato,
Nec dolor adsit.

Quæ affectiones pl^o vel minus dominantur in his qui de Physica tractant.

Et hæc quidem affectiones ab eis qui de Physica tractant, dicuntur secundum complexionem materiam qualitatum, qua supraposuiimus, in quibusdam magis, in quibusdam minus dominari, sed præest omnibus his animus ratione vigens, qui ea cum

se inordinatè ingerunt, componat, & ad aliquem modum honestatis vel vtilitatis spiritu regente diuino deflectat. Ad huiusmodi verò studium vel disciplinam, necessario adhibendæ, & à Deo flagitandæ sunt quatuor virtutes principales, hoc est, prudentia, fortitudo, iustitia, temperantia, quæ quia in omni spiritualis ædificij structura, quasi quidam angulares ponuntur lapides quibus ceteræ virtutes includuntur & retinentur, maiora in eis diuinæ gratiæ dona considerantur.

Quatuor virtutes Cardinales Physicis necessariæ.

Quia ergo duas constituimus quadrigas, materialem scilicet & affectualem, ponamus quoque quasi duos vtrique præsidentes Spiritum & carnem, aurigantes verò Deum & diabolum: nam illa affectualis tantum plus vel minus mouetur ad rationem & honestatem, quantum plus minusve impellitur ab illa materiali per carnis curam ad temporalis vitæ amorem; & quantum vtrique præsidens superior fuerit vel inferior, spiritus scilicet & caro, quæ duo semper sibi inuicem aduersantur, quia caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autè aduersus carnem. Etenim idcirco vtrique præsidere dicimus spiritum & carnem, quia sunt in eis quædam partes, quæ de carne tendunt ad spiritum, vel de spiritu labuntur ad carnem.

Materialis quadrigæ præsidens est caro, affectualis Spiritus.

Gal. 5.

Namque in illa materiali quadriga plerumque aliqui qui naturali

Quomodo
caro concupiscat
aduersus
spiritum,
& spiritus
aduersus
carnem.

rali carnis calore & humore incitantur, tanta per Dei gratiam spiritus fortitudine decertant, vt omnem illum naturalem carnis impetum, per ignem diuini amoris & impetu spiritus frangunt, & funditus quandoq; excoquant, atq; ita ad Deum incalescant, vt ad sæculum omnino frigidi remaneant. Econtrà aliqui frigidæ naturæ sicut ad omnem actionem extrinsecus tepidi sunt, ita quoq; intrinsecus in Dei amore frigent, ideoq; ad nullum opus bonum laborando student. In illa quoq; affectuali quadriga sunt qui irascuntur pro temporali incommodo, sunt & qui irascuntur pro iustitia; sunt quoq; qui concupiscunt bona, sunt qui concupiscunt mala; sunt qui rident & gaudent propter huius vitæ miseram prosperitatem, sunt etiam qui rident & gaudent in aduersitatibus propter spem & securitatem futuræ beatitudinis; sunt etiam qui bono rationis benè vtuntur, & rectè sapiunt & agunt, sunt qui malè vtuntur & peruersè sapiunt & agunt. Sūt nihilominus aliqui qui ingenio naturali ad bonum vtuntur, sunt qui ad malū; sunt qui bonū rectè, sunt qui malè intelligūt; sunt qui rectè offerunt, sed nō rectè diuidunt, hoc est discernunt, & sunt qui & rectè offerunt, & rectè diuidunt, hoc est discernunt; sicut è contra quidam neque rectè offerunt, neq; rectè diuidunt, hoc est discernunt.

Vnde ambabus quadrigis

istis quatuor cohærent species quæ vtrasq; in plenos proprii studij deducunt motus videlicet suggestio, delectatio, consensus, consuetudo. Deducitur quippe animus cuiusq; siue ad bonum siue ad malum, istis quatuor modis, ad bonum quidem suggestione spiritus sancti, sicut de eo dicitur, *ipse enim suggeret vobis omnia quæcumq;* *Ioh. 14.* *dixero vobis: delectatione animæ consensu spiritus, & consuetudine boni ipsius: ad malum verò suggestione Diaboli, delectatione carnis, consensu spiritus, consuetudine mali ipsius.*

In medio ergò istarum quadrigarum, quæ ex materia carnis & affectu mentis formantur, quatuor virtutes principales, quas supra posuimus, scilicet prudentia, fortitudo, iustitia, temperantia, constituentur necesse est, vt ex earum quadam quasi circumpositione tota concretio introitus positi corporis regatur, & ad aliquem modum rationabilis formæ componatur. Nam sicut quidam dicit, *virtus est medium vitiorum & vtrinq; reductum,* hoc est ab vtraq; parte remotum: verbi gratia hebetem esse, vel malè callidum vitiosum est, sed horum in medio vitiorum, scilicet hebetudinis & malè calliditatis prudentiæ virtus constituitur, cuius modamine ista inæqualitas corrigatur: Fortitudo quoque inter timiditatem & audaciam ponitur, vt hoc sit verè fortem esse,

Quadriga
Dei & Diaboli
quatuor
mouetur
speciebus.

Ioh. 14.

Definitio
virtutis
quæ sit.

Gg

qui

qui ne timidus in bono, nec audax in malo inuenitur. Similiter & in cæteris videri potest virtutibus, ex quarum consideratione iuxta se positarum intelligitur qualitas vitiorum.

Quid quadrigam diaboli, & Dei constituat,

Ex tota ergo materia huiusmodi carnali scilicet & spirituali quadrigam distincta, vnum quoddam fit materiatum, quod in se quasi geminam præfert quadrigam carnis & spiritus, cui præsit aurigans vel Deus vel Diabolus; sed Deus regens, saluans & viuificans; Diabolus subuertens, damnans, & occidens. Nomen quidem æquiuocum est, quod cum vtrobiq; que *quadriga* appelletur, definitione tamen diuersum est: nã per suggestionem Diaboli & delectationem carnis, consensum quoque spiritus, & consuetudinem mali operis à Deo deficere, est quadrigam Diaboli esse; & è cõuerso, per suggestionem verò Dei, & delectationem animæ, consensum quoque spiritus, & consuetudinem boni operis ad Deum proficere, est quadrigam Dei esse: Et è cõuerso, quadriga quoque Dei est mens, quatuor virtutibus quas supra posuimus, hoc est prudentia, iustitia, temperantia, fortitudine quadrata; cui opponitur quadriga Diaboli, mens scilicet quatuor vitij ipsius virtutibus contrarijs, hoc est stultitia, iniquitate, luxuria, formidine eneruata.

Clamat ergo Ecclesia, siue ip-

se sponsus per Ecclesiam Sunamiti, *reuertere, reuertere, reuertere, reuertere*, vt quæ quatuor his modis deliquerat, quatuor quoque pœnitentiæ fructus ad Deum reuertendo, & hæc in se per Dei gratiam & virtutem animi mortificando offerat. *Reuertere*, inquit, per pœnitentiam & satisfactionem præteritorum malorum, *reuertere* per contemptum sæculi, *reuertere* per mortificationem carnis, *reuertere* per virtutum constantiam. *Reuertere autem vt intuemur te*, hoc est, vt postquam pœnitentiam egeris misereamur tui. Videre enim Dei est misereri: vnde Psalmista ad Deum, *respice*, inquit, *in me, & miserere mei*; & contra auersio vultus eius, ira est illius, sicut idem psalmista dicit, *auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus*.

Quot modis quis delinquit, totidem se debet ad Deum cõuertere.

Videre Dei est misereri. Psal. 85.

Psal. 29.

Quod autem pluraliter dicit *vt intueamur te*, modus ille locutionis est in Deo, quo alibi dicit, *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, qui modus inducitur propter pluralitatem personarum in sancta Trinitate.

Gen. 1.

CAPVT SEPTIMVM.

- I. **Q**uid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis: iunctura foeminum tuorum

- tuorum sicut monilia, quae fabricata sunt manu artificis.
2. Umbilicus tuus sicut crater tornatilis nunquam indigens poculis. Venter tuus sicut aceruus tritici, vallatus li-
lij.
 3. Duo vbera tua, sicut duo hinnuli capreae camelli.
 4. Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinae in Efebon, quae sunt in portâ filiae multitudinis. Nasus tuus sicut turris Libani, quae respicit contra Damascum.
 5. Caput tuum sicut carmelus: & coma capitis tui sicut purpura Regis iuncta canalibus.
 6. Quam pulchra es & quam decora charissima in delicijs.
 7. Statura tua assimilata est palma, & vbera tua botris.
 8. Dixi, ascendam in palmam & apprehendam fructus eius: & erunt vbera tua sicut botri vineae, & vox oris tui sicut odor malorum.
 9. Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labijsq; & dentibus illius ad ruminandum.
 10. Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius.
 11. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.
 12. Manè surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi vbera mea.
 13. Mandragora dederunt odorem in portis nostris. Omnia pomae noua & vetera, dilecte mi, seruaui tibi.

VERSUS I. CAP. SEPTIMI.

Quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calceametis, filia principis: iunctura foeminae tuorum, sicut monilia quae fabricata sunt manu artificis.

Quam diu Iuda erroris sui vinculo, siue qualibet anima peccati iugo tenebatur captiua, nulla in ea iocunditas, sed miseria videri poterat, quia & illa inter pugnam literae & spiritus, & ista inter pugnam carnis & spiritus meliore parte semper inferior erat: nam illa solam literam sequebatur, ista carnem. At vbi per poenitentiam illa sensum spirituale agnouit & recepit, ista carnis amore calcato secundum spiritum viuere cepit, benignus Pater vtrumque misericorditer suscipiens ostendit suum eis adiutorium impensurum, ut veram iam & plenam libertatem adeptam, & quasi victoriam de parte sibi aduersa consecuta, deuotas ei laudes carne & spiritu laetabunda persoluat. Hoc. n. ipse per Prophetam promittit dicens, reuertimini ad me, Malac. 3. & ego reuertar ad vos. Vnde & eorum conuersioni congaudens dicit Ecclesiae, quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum? In choris quippe concorditer resonantia melodiae alternatio ostenditur, in castris vero bellatorum societas pro tuitione colligitur. Quid ergo sunt chori castrorum, nisi laudes bellatorum? Et est sensus, quia Sunamitis ista de captiuitate, sub qua

per culpam detinebatur, ad me conuersa est, tantam ei libertatis & securitatis gratiam conferam, vt nihil aliud in ea, ô dilecta videre & mirari debeat, quam pro deuietis ac depressis vitiis motibus, & concessis virtutum profectibus lætas gratiarum actiones & quotidiana laudum præconia.

Iam quasi in vnum coniunctis duobus parietibus, ex aduerso venientibus Iudaico, videlicet atque gentili populo, quibus ostendit totam vniuersalem constare Ecclesiam, dirigitur rursus in laudem ipsius, vt prædicet in vno corpore tam diuersas suæ dignationis gratias insigniter constitutas, & ob hoc iuste & dignè sibi gratiarum actiones persoluendas. Dicit ergò *quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis.*

Per gressus actionum cursus, per calceamenta præcedentium Patrum exempla notantur.

Quid per gressus nisi actionum cursus exprimitur? quid per calceamenta, quæ ex mortuorum animalium pellibus fiunt, nisi præcedentium Patrum, & ex hac vita subtractorum exempla signantur? sicut enim calceamentis pedes tuentur, ita sanctorum Patrum exemplis mores eos sequentium defenduntur.

Quæ verò filia Principis, nisi aut Ecclesia, aut sancta quælibet anima illi per adoptionis gratiam dedita, qui est princeps Regum terræ? Pulchros ergò gressus habet Ecclesia, siue sancta quælibet anima in calcea-

Per filiam Principis Ecclesia intelligitur.

mentis, quia pulchros & reuerendos habet actus ex sanctorum Patrum gestis & documentis. Quare non inconuenientem subiungit: *Iunctura feminum tuarum sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis.*

Per iuncturam feminum concordia duorum testamentorum accipitur, quia tam æqualiter iunguntur vetus & nouum testamentum, vt quod vnum annuntiat in figura, hoc aliud repræsentet in veritate. Sed quid est quod hæc testimonia monilibus comparantur? Monile enim componitur ex auro & argento prætiolisq; lapidibus, & in petore matronarum ponitur, vt sit eis & pro munimento & pro ornamento. Vtrumq; autem testamentum constructum est ex diuini sensus fulgore & eloquij nitore quasi ex auro, & argento, diuersarum quoq; virtutum prædicamentis, quasi quibusdam prætiolis gemis: Et sicut Matronarum pectus monile munit & ornat, ita vtrumq; testamentum sanctæ Ecclesiæ, siue cuiusque sanctæ animæ pectus spiritualiter munit & ornat, munit quidem à vitiis hostilitate, ornat verò virtutum pulchra varietate.

Per iuncturam feminum concordiam duorum testamentorum accipitur.

Iunctura ergò feminum eius sicut monilia, quia concordia duorum testamentorum quibus quotidie sancta Ecclesia, vel quæuis sancta anima instruitur, magnum ei conferunt tutamentum & ornamentum; tutamentum quidem

Vtrumq; testamentum quare monilibus comparatur.

quidem contra peruerfitates Hæreticorum, ornamentum autem propter decorem & pulchritudinē sensuum & eloquiorum, siue quæ in ea celebrantur virtutem Sacramentorum, & honestatem ordinū Ecclesiasticorum.

Artifex
momilium
id est testa-
mentorum
Deus est.

Quis verò est iste artifex, cuius manu ista monialia, hoc est, testamenta, fabricata sunt, nisi omnipotēs Deus, cuius volūtate, potestate, operatione hæc honestè composita, vtiliter exposita, feliciter sunt suscepta? Quare dignitas horum testamentorum valde est commendabilis, quando tali sunt auctore constituta, cuius artificium non est humanum, sed diuinum, non inuentum, sed voluntarium & potestatiuum, omnia enim quæcumq; voluit fecit, semperque eius velle, fuit etiã eius fecisse.

Psal. 13.

Omnem ergò decorem & pulchritudinem interioris hominis sui sancta Ecclesia siue quælibet sancta anima ex istorum testamentorum cōsideratione colligit, quia ibi quasi in speculo videt quid deformitatis, quid minus formositatis habeat, ibi etiam intelligit quid credendum, quid sperandum, quid amandum necessaria sibi vtilitas proponat. Vnde meritò *iunctura fæminum eius*, à sponso laudatur, quia concordia duorum testamentorū, siue duorum populorum, siue geminæ charitatis maximam & totã benè viuendi constituunt regulam, & certissimam pro conseruata re-

gula reponūt remunerationis gloriam. Et benè *iuncturam* non femorum, sed *fæminum* dixit, quia ex his concipitur, nascitur & proficit omnis sanctæ Ecclesiæ, vel cuiuslibet fidelis animæ honestas & vtilitas.

Cur fæminum non femorum dicatur.

VERSVS II.

Vmbilicus tuus sicut crater tornatilis, nunquam indigens poculis. Venter tuus sicut aceruus tritici vallatus lilijs.

VMbelicus ventris meditullii est; quid ergo est *vmbelicus Ecclesiæ*, nisi sancti Prædicatores & Doctores, qui in medio populi versantur, eundem populum sibi colligentes doctrinã & operatione? sicut enim *vmbelico* omnia adhærēt viscera, ita populus suis adhæret Prædicatoribus, ad eorum verba & exempla semper quasi ad quoddam meditullium circa se positum respiciens, vt in eorum moribus & sermonibus firmamentū sibi quoddam benè viuendi constituat.

vmbelicus
Ecclesiæ
sancti sunt
Prædicato-
res.

Sed iste *vmbelicus sicut crater tornatilis* dicitur, quia vt superflua & inæqualia morum refecent, sancti Doctores semper ad idem versantur, quando pro hoc adipiscendo, quod semper est immutabile, & idē in sui qualitate perseuerat, currunt, laborant, & alios secum trahere festinant. *Qui crater nunquam indigere poculis dicitur*, quia ijdem Prædicatores semper abundant diuinorum

Doctores
in Ecclesia
quare cō-
parentur
crateri tor-
natili qui
nunquam
indiget
poculis.

sententijs eloquiorum, quibus & ipsi per gratiam sancti spiritus debriantur, & sitibunda populorum pectora sufficienter reficere student.

Alio quoque modo, si ad cuiusque fidelis animam intendimus spiritualiter umbelicus mentis sancta dici charitas potest, quæ veluti in centro quodam posita, omnes quasi per circumferentiam virtutes tangit, quia dum nulla virtus sine charitate esse potest, omnes profectò virtutes ad eam respicientes quasi charitatis appendices esse videntur.

Charitas
umbelicus
mentis di-
citur.

Charitas
quare dica-
tur crater
tornatilis.

I. Tim. 1.

I. Ioh. 4.

Esa. 10.

Rom. 9.

Charitas
quomodo
nunquam
dicatur in-
digere po-
culis.

Pf. 22.

Sed quomodo hæc dicitur *crater tornatilis*? Apostolus dicit, quia *finis præcepti charitas ad iustitiam omnium credentium*: ergò omnis perfectio in charitate consistit, quia est *tornatilis*, nihil in se superfluitatis & obstantis vitij retinens, atque ideo perfecta & plana, *perfecta quippe charitas foras mittit timorem, quia timor non est in charitate*. Ista etenim perfectio finis est præcepti, id est consummatio, ut dicit Propheta, *verbum consummatum quod fecit Dominus super terram*.

Quomodo autem *nunquam indigens populis*? musto pleni dicebantur Apostoli quando spiritu sancto, hoc est igne diuinæ charitatis ardebant: ebrij enim erant populo illo calicis spiritualis, de quo dicit Psalmista, *& calix meus inebrians quam præclarus est*? Qui

ergò diuina charitate replentur, quomodo non semper illo in deficienti spiritus sancti madent & calent poculo? E contra terra siti arere dicitur, quæ diuinæ charitatis infusione non respergitur: vnde Dominus hæc siti arentibus clamat, dicens, *qui sitit, veniat ad me & bibat, & de ventre eius fluent aqua viue*. Igitur crater iste tornatilis nunquam indiget poculo, quia perfecta charitas nunquam eget rore cælesti, & illius summi boni desiderio. Quia verò sunt in Ecclesia Prælati & subiecti, fortes & infirmi, prudentes, & simplices, postquam in Prælatorum virtutibus Christus Ecclesiam suam laudauit, subdit quoque laudabile testimonium & obedientia & disciplina subiectorum, *venter tuus*, inquit, *sicut aceruus tritici*. Quia enim venter pars est corporis fragilis & mollis, *per ventrem fragilitas subiectorum*, qui nondum perfectionem Magistrorum consequi possunt, designatur; sed quia & ipsi quoque ad Ecclesiam pertinent, & de sorte sunt electorum, quos ille summus Pater familias *triticum suum* appellat, & in horreum suum congregari iubet, non incongruè *aceruus tritici* comparantur. Aceruus autem inferius dilatatur, superius acuitur, tota verò congeries est granorum, quasi inuicem se complectentium & portantium collatio.

Per ventrem
fragilitas
subiectorum
in Ecclesia
designatur.

Matt. 13.

Quid

Per aceruum tritici multitudo fidelium Prælati obedientium exprimitur.

Quid ergo per aceruum tritici, nisi multitudo fidelium Prælati obedientium exprimitur, qui quamuis per infirmitatem carnis & curas rerum sæcularium, circa latam & spatiofam viam aliquantulum deprimantur, tamen per obedientiam & humilitatem, fraternam quoque charitatem fide & spe ad supernæ eriguntur: nam inuicem se complectentes & adiuuantes, atque infirmitates morum & corporum tolerantes, implent illud Apostoli, *alter alicuius oneraportate, & sic adimplebitis legem Christi.*

Gal. 6.

Cur aceruus iste tritici dicatur vallatus lilijs.

Sed iste aceruus tritici, vallatus lilijs dicitur, quia per rectæ fidei odorem & peccatorum confessionem multum proficit ad æternæ vitæ candorem; in lilio enim est & odor, & candor, & medicina: odor enim est in fide & operatione, medicina in peccatorum confessione, candor in vitæ æternæ retributione.

VERSVS III.

Duo vbera tua sicut duo hinnuli gemelli caprea.

Per duo vbera duo charitatis præcepta accipiuntur.

PER duo vbera non absurdè accipi possunt duo charitatis præcepta, per quæ anima cuiusque fidelis, per teneritudinem intimi lactis nutritur, & in spiritualis exercitij robur perducitur, ut possit cum Apostolo dicere, *omnia pos-*

sum in eo qui me confortat: nam fortis Philip. 4. est vt mors dilectio, & à charitate Christi nulla sanctos separat tribulatio. Per Rom. 8. hanc enim eunt de virtute in virtutem: Ps. 83. vnde & recte ipse charitatis præcepta duobus gemellis hinnulis caprea, quæ naturaliter semper alta petit comparantur.

Sed quare gemellis? nimirum propter ipsius geminæ charitatis, Dei videlicet & proximi concordiam & vnitatem, quia ita insimul in mente sanctorum concipiuntur, & crescunt; vt neutra possit esse prior altera, sed cum diligit Deum, diligit & proximum, & cum diligit proximum, diligit Deum. Vtrumq; enim alterius & probatuum, quia sicut dicit Iohannes, *qui dicit se diligere Deum, & non diligit fratrem suum, mēdax est: atq; ideo ista duo charitatis præcepta quasi duo gemelli sunt caprea, quia & vno geratur loco & tempore, & semper ad altiora quotidiano virtutum proficiunt incremento.*

Charitas duobus gemellis hinnulis caprea quare comparatur.

Ioh. 4.

Siue duo vbera duo sunt testamenta, quibus sancta Ecclesia quotidie ad pietatis enutritur opera: quæ etiã sunt quasi duo hinnuli gemelli caprea, quia ita vnum sunt significans & significatum, vt quamuis non vno fuerint tempore in exhibitione, vno tamen sint tempore in significatione, & tanta est ipsorum testamentorum maiestas, vt de eis disputantibus, semper maior & altior occurrat subtilitas.

Item duo vbera duo sunt testamenta, & quare duobus hinnulis gemellis caprea illa assimilantur.

VER-

VERSUS IV.

*Collum tuum sicut turris eburnea:
Oculi tui sicut piscina in Hesebon, quæ
sunt in porta filie multitudinis. Nasus
tuus sicut turris Libani, quæ respicit con-
tra Damascum.*

Per Collū
sācti Prædi-
catores in
Ecclesia
significan-
tur.

Quia per Colli fistulam vox e-
greditur, & cibus ventri mini-
stratur, rectè per Collum sancti Præ-
dicatores designantur, qui per præ-
dicationis officium conseruis mi-
nistrant cibaria doctrinarum. Sed
considerandum quare dicatur *tur-
ris*, & quare *eburnea: turris*, inde pri-
mò, quia prædicatione Sanctorum
alta est propter sensus sublimitatè;
deinde quia ex alta mentis specula-
tione veluti ex quadam turri aduè-
tus hostis prospicitur, vt eorum in-
sidiæ præcaueantur, & hæc mentis
speculatio ex Sanctorum sumitur
doctrina Prædicatorum. *Eburnea*
propter candorem interius reful-
gentis sapientiæ; castam verò pro-
nuntiationem exterius resonantis
eloquentiæ, sicut in psalmo cani-
tur, quia *eloquia Domini casta, & præ-
ceptum Domini lucidum illuminans o-
culos.*

Psal. II.
Psal. 18.

Sancti Præ-
dicatores
quare turri
eburneæ
comparen-
tur.

*Collum ergo sanctæ Ecclesiæ siue
sanctæ cuiusque anime, est sicut tur-
ris eburnea, quia illius prædicatione al-
ta, & firma, & pulchra est, & dum
mentem ad Deum erigit, ab hostiū
insidijs defendit, atque nulla hære-
ticæ prauitatis macula corrumpi
permittit; Econtra synagoga per*

Prophetam dicitur, *turris nebulosa*, Synagoga
turris ne-
bulosa di-
citur. quia obscura & inuoluta est carna-
lis Iudæorum scientia, quæ quidem
turris est, propter sublimium Sacra-
mentorū quæ in ea teguntur cō-
tinentiam, sed *nebulosa* propter car-
nalem solius intelligentiam literæ.
*Oculi tui sicut piscina in Efebon, quæ sunt
in porta filie multitudinis.*

Mich. 4.

*Oculi sanctæ Ecclesiæ, siue po-
tius cuiusque fidelis anime non in-
conuenienter accipi possunt, duæ
in mente quasi in capite considera-
tiones dextra læuæque intendentes,
videlicet ad paruitatem & miseriam
temporalis vitæ, ad æternitatem &
felicitatem perpetuæ & incommu-
tabilis vitæ.*

Oculi san-
ctæ Eccle-
siæ, siue fi-
delis ani-
mæ sunt
considera-
tio miseriam
temporalis,
& felici-
tatis per-
petuæ.

Quæ rectè dicuntur *quasi piscina
in Efebon*, quod interpretatur cin-
gulum mœroris, quia profectò ex
mœrore & tristitia peccatorum, si-
ue ex desiderio æternorum bonorū
profluunt per compunctionem
veluti piscine fontes lachrymarum.
Istæ siquidem piscine profluunt ex
duplici compunctione, quæ nascū-
tur est istorum duorum oculorum
consideratione, quia dum mens fu-
tura supplicia pensat, & suorum re-
miniscitur malorum, ad pœnitentiam
compungitur, quasi ex altera
piscina irrigantur.

*Sed istæ piscine sunt in Efebon, quia
ex hac geminâ compunctione, ex
vna parte pœnitentiæ, ex altera di-
lilationis cingitur mœrore, vt & ad
priora vitia ex futurorum malorū
recordatione non defluunt, & ad
virtu-*

Conside-
ratio mis-
eria tem-
poralis
quare pi-
scinis in E-
febon cō-
paretur.

virtutum studia ex futurorum bonorum desiderio se fortiter stringat, iuxta Dominicum præceptum *adimplens sint lumbi vestri præcincti.*

Luc. 12.

Quid intelligatur per portam filiae multitudinis, in qua dicitur esse piscina in Efebon.

Psal. 126.

Piscina autem ista dicuntur esse in porta filiae multitudinis. Sed quæ est ista porta? nimirum exitus vitæ huius, & introitus vitæ futuræ, vnde dicitur in Psalmo viro beato, *non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta:* nulla quippe confusio erit viro sancto in exitu huius vitæ, cum ei pars aduersa obstare & nocere voluerit, quia illi in vita sua seruiuit, in quo nihil suum princeps mundi huius inuenit.

Actor, 4.

Quæ est autem *filia multitudinis*, cuius ista porta dicitur esse, nisi sancta cuiusque fidelis anima, illius videlicet multitudinis filia, cuius erat *cor vnum & anima vna?* Quæ tunc quidem in terris rudis erat & primitiua Ecclesia, sed illius præfigurabat vnitatem, quæ nunc in cælis verò & perfecta concordia, cum Christo regnat per ineffabilem & immutabilem charitatem.

Huius nimirum *multitudinis filia* piscinas illas geminæ compunctionis in sua habet porta, quia per pœnitentiam præteritorum malorum, & desiderium futurorum bonorum confidenter & feliciter de hac vita exiens intrat regna cælorum. Pulchrè ergò *oculi Ecclesiæ* siue sanctæ animæ dicuntur esse *veluti piscina in Efebon, quæ sunt in porta filiae*

multitudinis, quia dum ex peccatorum recordatione vel ex æternæ vitæ amore, per geminam compunctionem madent lachrymarum fonte, introitum sibi regni cælestis aperiunt in exitu vitæ.

Aliter *oculi Ecclesiæ* possunt non inconuenienter dici prouiso- res & Doctores eiusdem, quibus ista similitudo quoque aptari potest, vt *sicut piscina in Efebon* dicitur: qui sicut *Efebon* ciuitatem cingunt & muniunt *piscina*, ita isti cingunt & muniunt Ecclesiam cingulo mœroris, quod *Efebon* interpretatur, dum sua Doctrina & prædicatione quasi quodam salutari fonte prouocant ad compunctionem, ad confessionem, ad satisfactionem dicentes illud Euangelicum, *pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum.* Pœnitentia quippe rectè dici potest cingulum mœroris, quia sic vndique cingi & muni debet vita pœnitentis, vt & commissa lugeat, & lugenda vltèrius non admittat: Ea namque vera pœnitentia est, qua sic retro-acta peccata conspiciuntur, vt futura timeantur, habeatque mœrorem ex præteritis, timorem ex futuris. Sed quia timor iste pœnam habet, dum ea recordatione præteritorum & timore futurorum mœrorum animi contrahit, rectè pœnitens cingulo mœroris vitam constringit.

Sed piscina ista in Efebon sunt in Porta

Hh

ta si-

Item oculi Ecclesiæ sunt prouiso- res & Doctores eiusdem.

Matth. 3.

Vera pœnitentia qualis esse debeat.

Doctores
Ecclesie cur
comparen-
tur piscinis
in Efebon
quæ sunt in
porta filie
multitudi-
nis.

Pfal. 138.

Ibid.

ta filie multitudinis : quæ autem est filia multitudinis, vel quæ est ista multitudo? nonne sanctam Ecclesiã genuerunt Apostoli, & eorum successores Apostolici viri? quorum dignitatem intuens Psalmista, *nimis*, inquit, *honorati sunt amici tui Deus, nimis consortatus est principatus eorum*; quos non paucos, sed multos fuisse considerans, dinumerabo, inquit, eos, & super arenam multiplicabuntur. Huius ergo multitudinis filia est sancta Ecclesia, quam, ut diximus, sua genuerunt doctrina, quæ habet portam, discretionis videlicet ianuam, per quam discernit quos vel quales in suo corpore recipiat, vel à suo corpore repellat. Nam cum semper tritico mixta sint zizania, bonos quidem sibi quasi dulces cibos incorporat, malos vero veluti malos humores in corpore suo tolerat, hæreticos vero quasi venenum mortiferum à se profus alienat.

In hac ergò discretionis porta stant quotidie prouisoires siue Doctores sanctæ Ecclesiæ, quasi quidam oculi in capite, qui discernere sciunt per spiritum sapientiæ, qui pertineant vel non pertineant ad corpus Ecclesiæ, qui pisces eligendi quiue reiiciendi sint in vltimæ stationis littore: deniq; fidelibus apertas vitæ ianuas ostendunt, peccatoribus vero pœnitentibus clausas aperiant, porrò impijs & non pœnitentibus æternaliter claudunt.

Siue porta filie multitudinis fides dicitur, quæ est initium & quasi quidam introitus ad viam salutis, sine qua impossibile est Deo placere, quam prima fronte proponunt sancti Doctores vitam vitæ quærentibus, & ad cœlestem patriam peruenire cupientibus; quia primo debet quisque rectè credere, ac deinde rectè credens benè operari.

Sed quia portam istam filie multitudinis diximus discretionis gratiã, qua sancti prouisoires & Doctores Ecclesiæ vel pœnitentes admittere, vel non pœnitentes excludere sciunt, qualis ipsa discretio sit vel esse debeat, subditur, cum dicitur, *nasus tuus sicut turris libani, &c.*

Per nasum quippe quo odores fœtoresque discernimus Sanctorum discretio designatur, per quam norunt discernere odores virtutum, fœtoresque vitiorum, ut intelligant quid eligere & quid reprobare debeant. Qui nimirum *nasus sicut turris libani* esse dicitur, quia videlicet Præpositorum discretio & munita semper debet esse ex circumspectione, & in altitudine vitæ consistere, id est, in valle infirmi operis non iacere. Sicut enim turris in montem idcirco ad speculum ponitur, ut hostes qui veniunt longius videantur, sic Prædicatoris vita semper in alto debet fixa permanere, ut more narium discernat fœtores
vicio-

Porta filie
multitudi-
nis fides
quomodo
dicatur.
Hebr. II.

Per nasum
Sanctorum
discretio
signatur.

Discretio
Præposito-
rum cur tur-
ri libani as-
similetur.

vitiorum, odoresque virtutum, incursum malignorum spirituum longè prospiciat, & commissas sibi animas per suam prudentiam cautas reddat. Et quia ipsa discretio mater virtutum esse dicitur, rectè *turris libani* qui candidationem sonat comparatur, quatenus per eam omnium virtutum pulchritudo custodiri intelligatur.

Quomodo intelligendum quod dicitur turrem libani respicere contra Damascum.

Sed hac turris contra Damascum respicere dicitur, quia Sanctorum vita contra vitiorum tentamenta per altam discretionis considerationem forti custodia munitur. *Damascus* quippe sanguinem bibens interpretatur, quo mundus iste rectè designatur, qui quotidie vitijs & peccatis inebriatur: sanguine enim peccata designari, Propheta indicat dicens, *& sanguinis sanguinè tetigit*, hoc est peccato peccatū accessit; & Psalmista, *libera me*, inquit, *de sanguinibus Deus Deus salutis meæ.*

Osee 4.

Psal. 50.

Turris ergo ista contra *Damascum* dirigatur, quia Sanctorum vita virtutibus alta & munita, contra mundi huius voluptates forti & discreta consideratione præmunitur.

VERSUS V.

Caput tuum sicut Carmelus: & coma capitis tui sicut purpura Regis iuncta canalibus.

PER *caput* principale mentis designatur, *Carmelus* autem sciens circumcisionem siue mollis fluius interpretatur.

Mens sancta cur Carmelo comparetur.

Rectè ergò *mens sancta Carmelo*

comparatur, quia & in diuina contemplatione alta est, & à se carnalitate morum siue cogitationum spirituali circumcisione abscidere nouit, atque diuini Spiritus infundente gratia, suauis doctrina quasi molli fluuiio audientium corda irrigare studet. *Et coma capitis tui sicut purpura Regis iuncta canalibus.*

Coma capitis cogitationes mentis accipi possunt, quæ sicut *purpura Regis iuncta canalibus* dicuntur, quia quantò magis Sanctis iunguntur, & intendunt Scripturis, quasi quibusdam canalibus tanto magis accenduntur ad imitationem passionis Christi carnem suam mortificando cum vitijs & concupiscentijs, siue ipsam carnem si necesse fuerit pro Christo persecutionibus offerendo prætiosam Deo purpuram cordis & corporis martyrio sacrificantes.

Per comas capitis cogitationes mentis intelliguntur, & quare assimilantur purpuræ Regis iunctæ canalibus?

Possumus & alio modo hanc orationis particulam ipsi capiti Ecclesiæ, hoc est Domino Iesu Christo aptare, vt videlicet ex Persona sua eidem Ecclesiæ Sponsæ suæ seipsum inducat loquentem, *Caput tuum sicut carmelus, & coma capitis tui sicut purpura Regis iuncta canalibus.* Ego inquit, ô Sponsa qui dicor & sum *caput tuum, monti Carmelo*, propter altitudinem & nominis interpretationem comparari possum, quia cum sim bonum generalissimum, nihil est quod mea natura excellentius esse possit secundum diuinitatem, porro secundum humanitatem

Caput Christus & quare monti Carmelo similis dicatur.

nihil vita & conuersatione mea sanctius, & in mea doctrina vera & perfecta cordis circumcisio discitur, atque omnis mea prædicatio verè quasi mollis fluuius decurrit, vt audientium mētes sui salubritate reficiat, & ad boni operis studia informet.

Capitis comæ sunt Apostoli, & quare assimulantur purpura Regis iunctæ canalibus.

Huius capitis tui comæ, mei sunt Apostoli, cæteri quoque mei sancti, qui mihi charitate, sicut comæ capiti adhærent, quibus purpura benè congruit, quia sicut purpura quæ vicinior canalibus est, melius tinguatur, ita illorum mens, quo magis meis vel meorum Prophetarum verbis & institutionibus vicina efficitur, eò magis ad amorem mei virtute accenditur, & in tabernaculo meo, hoc est in Ecclesia mea, prætiosa & regalis purpura, coccus scilicet bis tinctus Dei & proximi dilectione refulgere conatur.

1. Cor. II. Quilibet fidelis quomodo coma capitis Christi esse possit.

Igitur quia caput viri Deus, si huius capitis sui coma quisque fidelis virtute animi esse desiderat, sacris Scripturarum canalibus, necesse est vt sedulus scrutator inhæreat, quia ibi inuenit vnde tinguatur, vt Regis sui cœlestis per amorem intimum purpura mortificatione carnalis vitæ efficiatur.

Notandum autem quod pulchrè respondet dilectus dilectæ huiusmodi laudis præconio, decem partibus quasi decem chordis, vno resonans spiritualiter decachordo, quod ita superiori decachordo, quod in laude Sponsi Sponsa de-

cantauerat, decenter opponitur, vt illud à superioribus istud ab inferioribus modū gratissimæ melodix imponant.

Quia enim Sponsa ad Sponsum recta intentione & perfecto amore semper ascendere debet, iustum est vt de minoribus ad maiora affurgat, atque ideo à Sponso proficientis & quasi crescentis ad virtutes animi eius præconium dignanter decantatur; non quod iste profectus, virtus, & potentia sit accipientis, sed potius quia laus est Sponsi dantis & hanc ei virtutem atque potentiam suo munere tribuentis.

Cur Sponsa à Sponso laudetur, à minoribus ad maiora affurgendo.

At verò Sponsa intendens venerabiliter immensam Sponsi benignitatem de cœlo descendens, & ad nostram se infirmitatem propter nos humiliantis, laudis eius præconia à summo corporis præconio, hoc est à capite quasi à superiori orditur chorda, vt ostendat se inferius positam, semper se respicere debere ad vitam & doctrinam Sponsi sui superius sibi è regione oppositam, & ad illum per imitationem ascendere, quem cognoscit ad se per compassionis pietatem descendisse.

Sponsa cur Sponsi præconia, à summo inuenerit.

VERSUS VI.

Quam pulchra es & quam decora
charissima in delitijs.

Postquam sponsus in sponsam per partes prædicauit varietatē mem-

Sponsus in sponsa vniuersitatem virtutem statura nomine appellat, & doctrinæ abundantiam vberum significatione declarat.

membrorum ex habitu mentis bonè & honestè compositorum, vnum quiddam totum exinde procreuisse ostendens vniuersitatem virtutum *statura* nomine appellat, doctrinæ verò abundantiam *vberum* significatione declarat. Quæ enim pulchritudo morum siue eloquiorum deest in toto copore sanctæ Ecclesiæ: nã cū istæ istâ, ille illâ, aliis aliâ virtute resplendeat, quidam plura quidam pauciora virtutum genera possideat, q; potest esse species pulchritudinis & decoris, quã in suo corpore sancta Ecclesia non habeat? Cumque diuersi diuersâ sanctarum doctrinarum eruditione clarescant, quæ potest esse veritatis vel sanctitatis scientia, quâ sancta non exuberet Ecclesia? nam cum secundum Apostolum, *alij detur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, alteri fides, alij gratia sanctorum, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum*, omnis omnis profecto pulchritudo atque ornatus operum siue sermonum in interiori *staturâ* sanctæ Ecclesiæ spiritualiter refulget.

Sponsa cur charissima in delicijs pronuictur.

Vnde merito *pulchra & decora*, sed *in delicijs charissime* promuntur, quia profecto magnæ sunt deliciæ animæ virtutum abundantia, & sapientiæ salutaris doctrina; sed quo magis anima his delectatur, tanto amplius diuinæ dilectionis dulcedine repletur.

VERSVS VII.

Statura tua assimilata est palma, & vbera tua botris.

Cur autem huiusmodi *statura* Statura Ecclesiæ palmæ assimilatur. *assimilata est palma? palma* nãque victoriæ signum est; quæ autem maior & gloriosior victoria quàm de vitijs & peccatis triumphare? unde autem eiusmodi mirabilis & gloriosa succreuit *statura*, nisi ex victoria virtutum & destructione vitiorum? Non incongruè ergò *statura Ecclesiæ palmæ assimilatur*, quia omnis eius morum honestas & probitas insignes loquitur victorias.

Porro *vbera eius botris assimilantur*, quia doctrina & prædicatio eius, dulci & suauiter abundat sapore sapientiæ & spiritualis intelligentiæ, & auditores suos ita inebriant, vt à mundi huius voluptatibus velut insensibiles faciat. Vt autem ostendat ipse sponsus quod pulchritudo huius *staturæ* maximè & principaliter proficiat & succrescat ex mortificatione carnalis vitæ, passionis suæ ei prætendit exemplum & ipsius passionis emolumentum:

dixi, inquit, ascendam in palmam.

VERSUS VIII.

Dixi, ascendam in palmam, & apprehendam fructum eius: & erunt vbera tua sicut botri vineæ: & odor oris tui sicut odor malorum.

Dicere Dei est aut tempora sæcularia determinare.

AC si eidem Sponsæ suæ patienter dicat, unde habes vincere, unde habes proficere? estne tuæ virtutis & industriæ, quod tantæ pulchritudinis decus tibi potes comparare? Si rectè consideres, nequaquã tuæ fortitudini vel prudentiæ alicuius boni meritum ascribes. Ego enim dixi, hoc est ante tempora sæcularia decreui & determinatè disposui, & quia per ligni prævaricationem occubuisti, & impotens esse cepistis, & inimicum sibi ipsi peccando inuenisti, cui postmodum prævalere non potuisti, sed quasi captiua eius dominio subiacuisti, rursus per ligni oppositionem perditum tibi bonum recuperare, & ab inimici potentiâ, & à captiuitate quâ detinebaris eriperem, redditaque libertate inimicū sibi substernerem, & contra eius insidias prouidentiam sibi præcauendo & virtutem resistendi darem.

Ascensus palmæ fuit ascensus Christi in crucem eius fructum resurgendo apprehendit.

Idcirco dixi, ascendam in palmam, hoc est in crucem, in quam postquã de hoste triumphauero, & fructus huius passionis meæ apprehendero, atque in signum victoriæ resur-

gendo protulero, omnibus mihi obedientibus, & in meâ virtute spem habentibus huius consolationis oraculum proferam, *confidite ego vici mundum.* Tu ergo debes pugnare, & quia secura es de victoriâ me victoriam iam adeptus, crucem mecum carnem mortificando ascende ut omnis *statura* tuæ animæ assimiletur *palmæ*, & perseuerantiæ titulo æternæ mancipetur victoriæ.

Ioh. 16.

Sed veneranda & adoranda omni animæ huius *ascensio palmæ*. Quare? quia magnus profecto & incomparabilis fructus eius: quid enim? nonne per hunc fructum resectum & reparatum est totum genus humanū? quis autem & qualis fructus iste fuit & est? nimirum generis humani redemptio, inimicitia erga Deum reconciliatio, quotidiana peccatorum remissio, contra insidias inimici firma defensio, mundanæ miseræ exitus, & regni cælestis introitus.

Ascensio palmæ siue crucis ob quid venerando & adorando omni animæ.

Omnis enim profectus Ecclesiæ ex tēpore passionis & resurrectionis Christi capit, atque exinde sanctitatis eius præconia & spiritus sancti dona abundantissimè profluxerunt. Unde & sequitur, *& erunt vbera tua sicut botri vineæ & vox oris tui sicut odor malorum.*

Profectus Ecclesiæ post passionem & resurrectionem Christi coepit.

Nam prædicatio & doctrina eius post remotionem umbræ per exhibitionem veritatis suauior & vberior emanauit, & post passionem & resurrectionem Christi, multos

multos diuinâ charitate ita ebrios fecit, vt omnem in eis mūdānā voluptatis humorē calore sancti spiritus excoxerit, & ad cælestis vitæ amorem accenderit.

Per guttur memoria præceptorū, per vocē prædicatio illorum accipitur.

Ex gutture verò vox egreditur, & idcirco *per guttur* memoria præceptorum diuinorum, *per vocem* ipsorum præceptorum prædicatio non incongruè accipitur: nisi enim primò in mente per memoriam teneantur, minimè foras per sermonem proferentur. Sed huiusmodi *vox sermonis malorum odori* comparatur, quia sicut per odorem res non tantum præsens, sed etiam absens sentitur, sic à tempore passionis & resurrectionis Christi per prædicationem Ecclesiæ, non tantum præsentia Domini ipsius, siue sanctorū eius facta & dicta, sed etiam præterita cognita sunt, & quotidie legendo & audiendo cognoscuntur: futura quoque bona seu mala ex his colliguntur, quando & iustorum præmia & peccatorum supplicia lōgè quasi ex quodam intimi tactus odore pensantur. Non autem ad *odorem florum*, sed *malorum vox* ista refertur, quia prædicatio Ecclesiæ quæ nunc per totum resonat mundum, non rudis vel tenera, sed matura & perfecta vnā fidem credētibus ostendit.

Prædicatio diuinorum præceptorum odori malorum comparatur.

VERSUS IX.

Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labijs-

que & dentibus illius ad ruminandum.

Guttur verò sicut vinum optimum dicitur, quia memoria præceptorum diuinorum mentem sui dulcedine inebriat, & quod suauiter interius meditando bibit, vtiliter exterius eloquendo profundit: *dignum dilecto meo ad potandum*, Christus in corpore suo, hoc est in Ecclesiâ, quæ cum eo per Spiritum vnum efficitur, sicut iustitiâ, fide, & sanctitate refici, ita & potari dicitur; quemadmodum è contrario in infidelibus iustitiâ fidem & sanctitatem esurire atque sitire prædicatur. Nam in cruce pendens cum diceret *sitio*, fidem & sanctitatem infidelis populi sitiebat, quia propter eum quasi quodam æstu laboris fatigatus fuerat, quem de Ægypto multis signis & portentis eduxerat, ante quorum faciem gentes contriuerat ad quos testamenti sui & legis pactum confirmauerat, quibus terram repromissionis, urbem templumque delegauerat, pro quorum salute postremò ipsam mortem suscipere non dedignatus fuerat.

Memoria diuinorum præceptorum dicitur vinum optimum, & quare.

Ioh. 19.

Cum ergò sancta Ecclesia, siue sancta qualibet anima legem Domini die ac nocte meditatur, in mente ipsius Christus quodam dulci meditationis vino potatur, & illius sancta meditatio, & quasi suavis & digna Deo potatio. Vnde cum sponsus *guttur dilecte*, hoc est meditationem mandatorum

Meditatio in lege Domini digna est Deo potatio

Legem Do-
mini labiis
& dentibus
ruminare
est eam alijs
docendo ex-
ponere.

torum Dei, quasi vinum optimum
prædicaret, illa laudantis vocem in-
terrumpens, & cooperatrici gratiæ
adgaudens, dignum, inquit, dilecto
meo ad potandum, hoc est dignum quod
ipse sua gratia prouehat, & ad effe-
ctum perducatur. Quomodo? Labijs
& dentibus ruminando: quod enim se-
cū frequenter meditatio intelligit,
debet alijs docendo impendere, ex-
ponendo tractare, & discutiendo
retractare, quod est quasi mundi a-
nimalis proprium ruminare. In vno
enim corpore Ecclesiæ q̄ vniuer-
sus Christus intelligitur, guttur est
diuinæ scripturæ meditatio, labia
ipsius scripturæ pronuntiatio, dentes
eiusdem explanatio veluti grossæ li-
teræ confractio, & ad spiritualis in-
telligentiæ subtilitatem diminutio.
Quare ipsi sponso dignum dicitur
ad potandum siue ruminandum, quia
omnis profectus Ecclesiæ siue cu-
iuslibet sanctæ animæ eius muneris
est & gratiæ.

VERSVS X.

Ego Dilecto meo, & ad me conuersio
illius.

Quandoquidem, inquit, præ-
eunte ipsius Dilecti mei gra-
tia placeo illi sanctarum scriptura-
rum meditatione, eruditione, ex-
positione, ergo volo & iure debeo
magis ei appropinquare obediendo,
bonis actibus studendo; cæte-

risque præcepta illius annuntian-
do, vt fiat hoc quod scriptum est,
appropinquate Deo, & appropinquabit Iacobi 4.
vobis. Si enim me ad ipsum conuer-
tero, tunc ad me conuersio illius, sicut
ipse dicit conuertimini ad me, & ego Zach. x.
conuertar ad vos: nulla autem muta-
bilitas in Deo, vt humano more
auerti vel conuerti posse dicatur,
sed quidem motus venientis siue re-
cedentis gratiæ in homine, quædã
conuersio siue auersio Dei appella-
tur.

Conuersio illius ad nos, est gratiæ vo-
cantis, iustificantis & glorificantis
miseratio, per quam liberum iuuat-
ur arbitrium, & bonæ voluntatis
intentio ad boni propositi perdu-
citur effectum. Vnde benè primò
dicit, ego dilecto meo, ac deinde, & ad
me conuersio illius, quia nostrum est
primò bonæ voluntatis intensio-
nem ad boni operis studium assumere,
illius bona intentione conceptum
opus per cooperatricem gratiam
ad bonum vsque finem perduce-
re.

Conuersio
Dei ad nos
est gratiæ
vocantis,
iustificantis,
& glorifi-
cantis mis-
eratio.

Quocirca quia promptam in se
sentiens voluntatem de cooperan-
tis sibi adiutorio fiduciam assu-
mit, continuo ad ope-
rationis studium accin-
gitur dicens, veni
dilecte mi.

VER-

VERSVS XI.

Veni dilecte mi, egrediamur in agrum,
commoremur in villis.

Egrediamur inquit, quia post-
quã ad me cõuersio tua facta
fuerit per cooperantem gratiã libe-
rè & securè possum exire, & ad præ-
cationis officium, & ad bonã acti-
onis studium, vt omnis mea opera-
tio & à te semper incipiat & per te
ccepta finiatur: nihil enim boni si-
ne te possumus facere.

Sed quo primo egrediemur? in
agrum videlicet, hoc est gentem Iu-
dæorum, quã iam habilis est ad sus-
cipiendum semen verbi Dei, quia
iam exarata habet corda, per legem
scriptam & etiam naturalem, atque
ideo magis intelligere potest ex le-
ge & Prophetis diuinã bonitatis
propositum, quo decreuit restituere
genus humanum. Illis enim primo
oportet loqui verbum Dei, quorum ad-
optio filiorum est, & gloria, & testamen-
tum, & legislatio, & obsequium, &
promissa, quorum Patres ex quibus Chri-
stus secundum carnem, qui est Deus bene-
dictus in sacula. In hunc ergo agrum
diuini verbi semine conspergen-
dum, egrediamur per prædicationis
officium, & quia primò credita sunt
eis eloquia Dei, prima quoq; in eis fi-
dei, & diuinorum Sacramentorum
seminaria iaciamus.

Deinde progredientes, in villis

commoremur, hoc est in gentibus, gentibus
quã à ciuitate Dei, id est Ecclesia prædicare.
remotã sunt, in quibus quia tardi-
ores sunt ad credendum propter
insolitam & inauditam fidei præ-
dicationem, necesse erit moram
facere, & frequentius verbum vitæ
annuntiando ad urbanã consue-
tudinis elegantiam, hoc est Eccle-
siasticã legis obseruantiam redu-
cere. Commoremur ergo inter eas, tu
ô dilecte per gratiam inspirans,
ego per prædicationem adiuuans,
vt ingenitam eis ignorantiam, &
rudis animi simplicitatem crebra
eruditione auferentes, nostram
ciuilem honestatem & veram
Sapientiam infundamus, per
quam illius supernã ciuitatis
felices accolæ ascribi merean-
tur.

Cum autem hos duos parietes
è diuerso venientes Iudæos, scili-
cet & gentiles in vna fide con-
iunxerimus, non duo, sed vnus
erit populus, vna Ecclesia, vna
Domini Sabaoth vinea, quã
Spiritus Sancti opere exculta,
non iam labruscas, sed dulces faciat
vitas.

VERSVS XII.

Mane surgamus ad vineas, vide-
amus si vinea floruit, si flores fructus
parturiunt, si floruerunt mala puni-
ca: ibi dabo tibi vbera mea.

Ii

Ad Hab

Egredi in
agrum est
genti Iuda-
orum ver-
bum Dei an-
nuntiare.

Act. 13.

Rom. 9.

Rom. 3.

Commorari
in villis est

Ex vtroque
populo Iu-
dæo & gen-
tili vna fit
Ecclesia, v-
nus populus
vna vinea
Domini.

Quid sit manē surgere ad vineas & videre si vinea floruit, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica.

En vineis populo & circumcissione & praputio dare vbera, est Sacramenta duorum testamentorum referare.

Ad has autem vineas ex circumcissione & praputio plantatas, manē surgamus, in exortu scilicet fidei, quando verus Sol in cordibus credentium oriri cœperit, & suæ sapientiæ claritate irradiare, & virtutis calore accendere: videamus si vinea floruit, hoc est si iam vnus Christianorum populus factus initia bonorum operum protulit, si flores fructus parturiunt, hoc est si ipsa initia ad integritatem & perfectionem aliquam assurgere conantur; si floruerunt mala punica, hoc est si tanto Dei amore flagrent, vt non solum mente, sed & corpore pro eo pati desiderent.

Ibi dabo tibi vbera mea: postquam enim hos duos populos per vnitatem fidei vnum fecerimus, & ad boni operis studium promouerimus, tunc ad laudem tui nominis, ô dilecte, Sacramenta quæ ex subtilitate duorum testamentorum tuo munere cognouimus, eis quoque commitemus, quatenus in eis semper & ad maiora virtutum opera nutriantur, & contra mundi tentamenta roborentur, & ad futuræ beatitudinis bona appetenda magis accendantur. Confidenter quippe prædicabo, & præceptorum tuorum Sacramenta referabo, quoniam habeo spem fructificandi, & effectum boni operis consequendi. Vnde? quia mandragora dederunt odorem.

VERSUS XIII.

Mandragora dederunt odorem in portis nostris. Omnia poma noua & vetera, dilecte mi, seruaui tibi.

Ipse nempe odor spem mihi affert prædicandi, quia credo ex odore illo consequenter prouenire vtilitatem fructus parcipiendi. Sed considerandum diligenter quæ sit ista *Mandragora* quisue huius *mandragora* odor. Si ad literam respicias, *mandragora* est herba aromatica, quæ ad similitudinem humanorum membrorum formata solo capite caret, cuius virtus est, vt in potum data his quos vigiliæ premunt, somnum adducat & requiem; porro steriles in ea vtantur, concipere faciat.

Si verò spirituales sensum attendas, *Mandragora* non absurde accipi potest gentilitatis conuersio, quæ quam diu in sui erroris prauitate agebatur, non inani tantum sed etiam exitiabili labore fatigabatur, sed postquam conuersa Deum agnoscere cœpit, & curis & voluptatibus reum sæcularium minus vigilare imo magis quam dormire, & à prauo labore huius mundi quiescere didicit; & quæ prius à bono opere sterilis erat, postmodum fecunda virtutibus extitit, impleta Prophetia, quæ dicit, *letare sterilis quæ non parit, erumpe & clama quæ non*

Mandragora secundum literam descriptio.

Mandragora secundum spirituales sensum significat populum gentilem.

Gal. 4.

partu-

parturis, quia multi filij deserta magis, quam eius quæ habet virum. Mandragora verò, vt diximus, cum habeat humani corporis similitudinē capite caret, quia gentilis populus cum naturaliter ratione vigeret, ad discretionem boni & mali, tamen ipsa vis rationis hac in parte in eo hebetata erat, qua creatorem suum cognoscere non valebat, quem quia in sui cognitione non habebat, quasi capite carebat.

Mandragora
item ludæos
significat.

Iudaicus quoque populus per mandragoram significari potest, qui dum ratione per obseruantiam legis vteretur, caput tamen non habebat, quia Christum suscipere recusabat; sed mandragora ista postmodum odorem dedit, quia quæ prius per infidelitatem sterilis fuerat, postea credens multos Deo filios generabat. Mandragora ergò odorem dederunt in portis nostris, quia Iudaicus & gentilis populus te, ô dilecte, in cœlum ascendente, per tuam gratiam & meam prædicationem fidei Sacramenta susceperunt. Quenam autem sunt ista porte, in quibus credentem populum dicit dilecta odorem dedisse?

Mandragore
odorem de-
derunt in
conuersione
Iudæorum
& gentium.

Nimirum si diligenter consideres, agnoscere poteris per quas portas, anima Deum inuenire cupiens, paulatim vsque ad ipsa cubilis secreta progrediatur: primò namque in homine est animi conceptio, qua concipit id, cuius summam adipisci desiderat, quo con-

cepto quid vel quale sit inuestigat, donec ipsius cognitionem habeat; cognito autem eo amplectitur, & sic eo ad vtilitatem sui vtitur, vt omnem eius integritatem ad se quandoque conuertere conetur. Est ergo in vnoquoque credituro quædam porta & quasi primus ad Deum introitus, prima fidei in animo conceptio qua voluntatem credendi accipit, deinde ipsius fidei inuestigatio vt cognoscat quid vel qualiter credere debeat; postquam secundam inuestigationis portam aperitur ei tertia porta fidei scilicet cognitio, post cognitionem sequitur operatio, sine qua fides otiosa esse decernitur, benè autem operantem Deo coniungit mundi cordis contemplatio.

Per has ergo portas ad Deum venire contententes, in ipsarum portarum introitu, bonæ voluntatis odorem spargunt; sed iste odor per secundam portam inuestigatæ fidei transiens, tertiam quoque cognitæ fidei iam portam attingens, ac deinde quartam operationis portam percurrens, per quintam demum contemplatiuæ dulcedinis portam ad ipsa interiora cœlestis Sponsi secreta illabitur.

Cum ergò mandragora dant odorem in his portis, euidentis est, quod Deum quærentes animæ ad fructum boni operis iam maturefcunt.

Digna ergo gratulatione Sponsa dilecto

Quæ sint
portæ in
quibus mā-
dragoræ
memoran-
tur odorem
suum dedisse.

dilecto alludit dicens, mandragoræ dederunt odorem in portis nostris, quia dum Ecclesia filiorum suorum profectum intendit, competentes Deo gratiarum actiones persoluit. Unde magis ad prædicationē accingitur, quia in eorum cordibus proficere se sperat, quos ad Deum toto corde conuersos esse considerat. Ipsum verò profectum suum non suo labori & industriæ, sed diuinæ gratiæ imputat dicens, omnia poma noua &c. vetera, dilecte mi, seruaui tibi.

Per poma noua & vetera Sponsa à Sponsa seruata accipitur fructus veteris & noui testamenti ad ipsius honoris relatus.

Pomorum item nouorum & veterum referuatio est mysteriorum veteris & noui testamenti de Christi natiuitate & passione in figura & veritate ostensio & expositio.

Ad tuum, inquit, honorem seruaui, ô dilecte, omnem fructum Sanctitatis, quem ex veteris vel noui testamenti institutione cognoui, siue quem ex præceptorum informatione didici, siue quem ex Patrū vita & moribus imitando collegi. Tui enim hoc est muneris, non mei laboris, vel quod ipsa benè viuendo & docendo profeci, vel quod alij meo exemplo siue doctrina proficere potuerunt.

Siue ut alio modo dicam, omnia poma noua & vetera seruaui tibi, quia omnia quæ in veteri testamento mysticaliter facta & dicta, in nouo autem realiter exhibita leguntur, de tua natiuitate, passione, resurrectione, & ascensione, scripra docui & exposui, cunctisq; legentibus & audientibus fructum in eis fidei & bonæ operationis ostendi.

CAPVT OCTAVVM.

1. **Q**uis mihi det te fratrem meum, sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris: & deosculer te, & iam me nemo despiciat.
2. Apprehendam te & ducam te in domum Matris meæ. Ibi me docebis; & dabo tibi poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum meorum.
3. Laua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.
4. Adiuro vos filia Ierusalem, ne suscitetis, neq; euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit.
5. Quæ est ista quæ ascendit de deserto, delicijs affluens, innixa super dilectum suum? Sub arbore malo suscitauit te; ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.
6. Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum; quia fortis est vt mors dilectio, dura sicut inferus emulatio; lapides eius lampades ignis atq; flammularum.
7. Aqua multa non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam si dederis homo omnem substantiam domus sue pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.
8. Soror nostra paruula est, & vbera non habet.

Quid

9. Quid faciemus sorori nostra in die quo alloquenda est? si murus est, edificemus super eum propugnacula argentea: si ostium, compingamus illud tabulis cedrinis.
10. Ego murus, & vbera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens.
11. Vinea fuit pacifico in eâ quæ habet populos, tradidit eam custodibus: Vir affert pro fructu eius mille argenteos.
12. Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his qui custodiunt fructus eius.
13. Quæ habitas in hortis, amice auscultant, fac me audire vocem tuam.
14. Fuge dilecte mi, & a simulari caprea hinnuloq, ceruorum super montes aromatum.

VERSUS I. CAPITIS
octau.

Quis mihi det de fratrem meum sugentem vbera Matris mee, vt inueniam te foris: & deosculer, & iam me nemo despiciat?

SI sensum allegoricum inspiciamus, potest vox ista referri ad illos sanctos, qui ante aduentum Domini magno desiderio æstuabant videre, quod à Patriarchis & Prophetis diu prædictum nouerant, & ipsi in spiritu præuidebant futurum videlicet Incarnationem Christi, per quam vniuersalem mundi salutem prouenire non dubitant.

Dicat ergò antiquis ille sancto-

rum populus desideratio locutionis modo; quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris mee, fratrem, inquam, meum propter humanæ carnis susceptionem, siue generis cognationem, sugentem vbera matris mee, hoc est natum & nutritum in synagogâ Iudæorum. Et quare hoc desiderio? vt inueniam te, inquit, foris & deosculer, hoc est, vt in carne te apertè videam & amplectar, quem in diuinitatis secreto videre non possum: Et iam me nemo despiciat, imò potius veneretur & diligat propter specialem tam generosæ sobolis de meâ carne nascētis nobilitatem. Apprehendam autem te & ducam in domum Matris mee, quia hoc tuæ dignationi placuit, vt in solâ gente Iudæorum carnis tuæ præsentiam exhiberes, & miraculorum tuorum potentiam demonstrares. Vbi ergo me docebis & verbis & factis, quid in figurâ, quid in veritate intelligere debeam, & quod ipse sis finis præcepti ad iustitiam omni credenti. Sed quantum doctrinæ tuæ suauitate proficiam? dabo tibi poculum ex vino condito, quia quasi potaberis delectatione fidei & operationis meæ, quam tibi offeram ex nomine Patris & filij & spiritus sancti, & virtute fidei, spei, & charitatis. Sicut enim vinum conditum ex tribus principaliter constat, hoc est vino, melle, atque pigmentis, ita mens mea ex tuorum doctrinâ sermonū condietur fide sanctæ Trinitatis, siue vt dictum est virtute fidei, spei,

li 3 &

Rom. 10.

& charitatis. Dabo quoque mustum malorum granatorum meorum, quia prædicatio tua siue operatio pariet in me animæ à vitijs expurgatæ nouitatē & suauitatē ex feruore charitatis & studio multiplicium virtutū.

Porro si moralem sensum consideremus, vniciquē fideli animæ vocem istam aptabimus, quæ sacræ scripturæ intenta se ipsam scientiā & alios verbo exhortationis ædificat: quæ enim sacræ scripturæ scientiam habere desiderat, totā animi auuiditate his verbis ad Deum clamat. *Quis mihi det te fratrem meum surgentem vbera matris meæ?* vt quid te fratrem appello, nimirum & propter participationem humanitatis, & propter gratiam adoptionis, quā te ipsum fratrem nominas dicens, *ite, nuntiate fratribus meis: & quicumque fecerit volūtatem Patris mei, ipse meus frater, soror, & mater est.* *Quis ergo mihi det te fratrem meum,* vt mecum sis, & mecum labores per cooperatricem gratiam, *te dico surgentē,* hoc est sugere facientem *vbera matris meæ.* Hoc enim eo locutionis modo dictum sit, quo & aliō loco scriptura vtitur, ipse enim spiritus postulat pro nobis gemitibus innarrabilibus, *postulat* dicens pro eo, quod est postulare faciens.

Rom. 8.

vbera Matris nostræ dogmata sunt Ecclesie ex vtroque testamento.

Quæ autem sunt vbera matris meæ, & cuius matris meæ? profecto vbera matris meæ dogmata sunt sanctæ Ecclesie, quæ ex vtriusque testamenti paginis mentis meæ infan-

tiam nutriunt, & in robur virilis intelligentiæ perducunt. Vt quid verò tantopere te mecum esse desidero? vt inueniam te foris & deosculor: quid est hoc? vbi enim lates quando foris non es? nimirum in nube diei, hoc est in obscuritate & subtilitate spiritualis intelligentiæ, quam postquam illuminatione ignis tui, id est spiritus sancti, accepero, profecto te qui intus latebas, foris inuenio, *Cum autem te inuenero,* deosculor, hoc est totis mentis meæ lacertis amplector, quia tantum in percepto munere intelligentiæ delector, vt libeat cum Prophetâ dicere, *quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel & fauum ori meo.* Ps. 118.

Iam verò tuis amplexibus sic me inhærentem, & sanctæ Scripturæ mysteria sapienter eloquentem, nemo me despiciet, quia sicut scriptū est, *sapiens implebitur benedictionibus & viuentes illum laudabunt, & sapiens in populo hereditabit honorem, & nomen illius erit viuens in eternum:* Et iterum, *os prudentis queritur in Ecclesia, & verba illius cogitabunt in cordibus suis.* Nemo ergo me despiciet, quia audiunt, quod vnctio tui spiritus docet me de omnibus, imo *cadentes in terram adorabunt Dominum, pronuntiantes quod verè Deus in nobis sit.* Eccles. 37. ibid. Eccles. 21. I. Ioh. 2. I. Cor. 14.

VERSUS II.

Apprehendam te, & duram in domum matris meæ. Ibi me docebis, & dabo tibi poculum

poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum meorum.

Tantum autem placet hæc dulcedo palato cordis mei, ut te hoc modo inuentum, sola ad meam vtilitatem tenere nolim, verum potius, *apprehendens ducam te in domum matris meæ*, familiam scilicet sanctæ Ecclesiæ, ut quod ex tuâ gratiâ intelligo, hoc fratribus meis audire & discere cupientibus eum benevolentia communicem.

Qui alium docet seipsum docet.

Ibi ergo me docebis, quia quo plus alios docueris, tanto amplius cum eis disco: plus enim confert collatio, quàm lectio. *Et dabo tibi poculum ex vino condito*, quia sic docendo vel conferendo, exponam figuram legis cum veritate & gratia euangelij, sius sensum historicum cum allegoriâ & moralitate conditum, & hoc poculum tibi dabo, quia omnem hanc scientiam ad tuum honorem & gratiam conferam.

Dabo tibi quoque mustum malorum granatorum meorum, quia dum sanctorum patientiam, & multiplicem virtutum laborem prædico, ipsa quoque exemplum laboris & patientiæ ipsorum accipio, quæ tamen omnia nec ipsorum, nec meæ potestati, sed tuæ pietati & gratiæ ascribo.

Igitur tantâ dilecti mei & fratris mei præsentia, mecumque commemorantis dulcedine & gratiâ, quasi ab omnibus mundi huius voluptatibus & curis abrepta, ad vos ô filiæ

Ierusalem conuertor, & quid in me habeam proposito denuntio, quantum ei charitate coherere ostendo. Quid inquit hoc est? *leua*, inquit, *eius sub capite meo.*

VERSVS III.

Leua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

Bona enim omnia temporalia ab eo mihi concessa amore æternorum bonorum postpono, ipsa verò æterna totâ mente concupisco, & ad illa peruenire totâ animi virtute propono. Licet enim *in sinistra eius sint diuitiæ & gloria*, quantum ad vtilitatem & pulchritudinem creaturæ, quâ homo ad cognitionem sui creatoris ducitur, ut non sit inexcusabilis: *longitudo tamen dierum in dextera eius est*, non quæ finiatur, sed quæ immutabiliter in sui beatitudine consistat.

Leua ergo eius sub capite meo erit, sed *dextera eius amplexabitur me*, quia temporalium memoria me tenebit, non tamen ad sui delectationem & vnum perpetuum; æternorum verò desiderium totam me circumdabit, adeo ut omnes sensus meos in sui studium conuertat, & ea quæ retrò sunt obliuisci, atque in ea quæ ante sunt totam me extendere compellat.

Verum

Prou. 3.

Rom. I.

Prou. 3.

Per leuam sub capite memoria temporalium sine affectu ad illa, per amplexationem dextera desiderium æternorum significatur. Phil. 3.

Verum quid hæc agit sponsus, qui pijs animi studijs atque profectibus gaudet, atque eius deuotionis & puræ intentionis dulcedine delectatur? *Adiuro vos inquit filia Ierusalem, &c.*

VERSUS IV.

Adiuro vos filia Ierusalem, ne suscitatis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

Cura rerum transeuntium impediunt contemplationem.

Nolite, inquit, filia Ierusalem dilectam à tam utili & honesto proposito suo abducere, aliqua rerum transeuntium cura, importunè ei suggerendo vestram vel sui ipsius necessitatem circa exteriora, quæ non permittunt liberum esse animum ad appetenda & perfectè conseruanda sanctæ contèplationis otia, sed hoc magis eius iudicio relinquite, *quæ ex vnctione mei spiritus docetur*, hanc habere discretionem, vt sciat quando sit utile, nunc diuinis rebus insistere, nunc vestræ infirmitati condescendere. *Siue dilectam futuram nullo modo susciteris, neq; euigilare faciatis*, compellendo minis

Dilecta quare suscitari omnino debeat, donec ipsa velit.

1. Ioh. 2.

vel promissionibus, quia Deus coacta seruitia non approbat, quin potius eam suæ relinquit voluntati, Ps. 53. quia scriptum est, *voluntariè sacrificabo tibi, &*, qui spontè se offerunt Domino, benedicuntur Domino: *nemo autem venit ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum.* Si enim trahitur Ioh. 6. venit, si non venit non trahitur: ergo non compellatis eam, donec ipsa velit; tunc enim acceptabile Deo erit boni operis sacrificiū, si bonæ voluntatis condimento fulciatur.

Vos autem dilectissimæ sorores quas aliquantulum morosius & prolixius, pars Cantici huius suam modulatione tenuit, istam quasi extremam in depositione vocem attendite, considerantes quam acceptum Deo & dulce sit animæ in sanctæ conuersationis proposito quiescere, & in diuinæ contèplationis studio dormire; & è contrario quam periculosum, quamque Deo aduersum, de hoc vos proposito aliqua occasione abducere, & ad rerum temporali-

um curam detorque

Parænesis ad Virgines cū epilogo huius tertij libri.